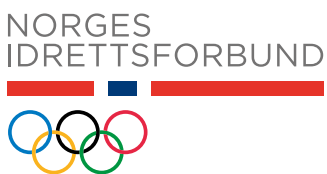

Foto: Erik Ruud, NIF

NIH

KRENKENDE OPPLEVELSER I IDRETTE

Unge voksnes erfaringer med psykiske krenkelser,
fysiske krenkelser og seksuell trakassering

Kari Fasting, Nina Sølvberg, Siv Gjesdal

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF)
og Norges idrettshøgskole

ISBN: 978-82-502-0624-3

Første utgave

Kari Fasting, Nina Sølvberg og Siv Gjesdal:
*Krenkende opplevelser i idretten. Unge voksnes erfaringer med
psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering*

Layout: Vigdis Brekkan, NIF

Trykk: Akilles

Foto: NIF

KRENKENDE OPPLEVELSER I IDRETTE

Unge voksnes erfaringer med psykiske krenkelser,
fysiske krenkelser og seksuell trakassering.

Kari Fasting, Nina Sølvberg, Siv Gjesdal

Norges idrettsforbund og Norges idrettshøgskole

2024

Sammendrag

Det overordnede målet med prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten», var å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot, og håndtering av, ulike typer krenkelser (psykiske, fysiske og seksuelle) i organisert idrett. Spørsmål som besvares i undersøkelsen er; hva er omfanget av slike krenkelser, hvem har opplevd, hvem har utført dem, hvor har de skjedd, samt hvor mange og hvem er det som har rapportert om slike hendelser det siste året. Totalt 1261 deltakere i alderen 18–30 år og medlem av et idrettslag, trukket fra NIFs medlemsregister, besvarte et elektronisk spørreskjema.

Litt over halvparten av deltakerne har opplevd en eller annen type krenkelse minimum «en eller to ganger» sist år. Psykiske krenkelser (47 %) oppleves mye oftere enn seksuell trakassering (25 %) og fysiske krenkelser (21 %). Det er ingen signifikant forskjell mellom kvinner og menn i forekomst av psykiske og fysiske krenkelser. Kvinner (34 %) opplever mer seksuell trakassering enn menn (19 %). Svært få kvinner og menn har vært utsatt for seksuelt press og/eller overgrep. Vi har ingen holdepunkter for å konkludere med at omfanget av krenkelser er høyere i idretten enn på andre arenaer i samfunnet.

Flest opplever krenkelser «på trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund» og «i forbindelse med konkurranser». Mannlig trener/instruktør og mannlig utøver er de som oftest utsetter andre for krenkelser. Fysiske og psykiske krenkelser utføres først og fremst av mannlige trenere/instruktører, mens mannlige utøvere oftest utøver seksuell trakassering. Det er nesten ingen dommere eller helsepersonell, og svært få idrettsledere, blant de som utsetter deltakerne for krenkelser.

Blant de som har opplevd krenkelser er det ca. 60 % som har sagt ifra/fortalt til/snakket med noen om sine opplevelser. Færrest rapporterer om fysiske krenkelser, og flest om psykiske krenkelser. Få har varslet formelt (ca. 20 %), det vil si kontaktet ledere eller andre tillitsvalgte i idretten, politiet, eller brukt «MittVarsel». Blant de som ikke har rapportert oppga 79 % at de tenkte at «hendelsen ikke var noe å varsle om».

Basert på resultatene foreslås et større fokus på forebygging av psykiske krenkelser, at det utarbeides felles retningslinjer for forebygging av alle typer krenkelser, at det gjennomføres større omfangsundersøkelser og samtidig søkes mer kunnskap om spesielle grupper (kvinnelige toppidrettsutøvere, trenere, dommere, ikke-heterofile, innvandrere, personer med funksjonsnedsettelse). Videre bør det satses på bevisstgjøring og utdanning spesielt av trenere og utøvere, samtidig som disse gruppene trekkes mer inn i det forebyggende arbeidet.

Summary

The overall aim of the project "Harmful Experiences in Sport" was to provide more information and knowledge that may be useful in the safeguarding work of Norwegian sport, with respect to various forms of violations (psychological, physical and sexual). Questions answered in the survey were; what were the incidences of such violations, who has experienced them, who was the perpetrator, where did they occur, and who have reported such incidents, all in the past year. A total of 1,261 participants aged 18-30 years, who were members of a sports club were drawn from the membership register of The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports. Subjects answered an on-line questionnaire.

About half of the participants had experienced at least one form of violation "once or twice" in the past 12 months. Psychological violations (47%) were experienced more often than sexual harassment (25%) and physical violations (21%). There was no significant difference between women and men in the incidence of psychological and physical violations, but women (34%) experienced far more sexual violations than men (19%). Very few women or men had been subjected to serious sexual violations. We have no evidence to conclude that the extent of violations is higher in sport than in other arenas of society.

Most participants experienced these violations "during training" and "in connection with competitions". Male coaches/instructors and male athletes were most often the perpetrators. Physical and psychological violations were primarily carried out by "male coaches/instructors," while "male athletes" most often were the perpetrators of sexual violations. There were almost no referees or health personnel, and very few in leadership positions, among the perpetrators.

Approximately 60% of those who had experienced violations, had spoken up/talked to someone about their experiences. Psychological violations were most often reported to someone, and physical the least. Few had delivered a formal report (approx. 20%), i.e. contacted managers or leaders in the sport club/association, contacted the police, or used MittVarsel. Among those who had not reported, 79% stated that they thought that "the incident was nothing to report".

Based on the results, it is proposed that a greater focus should be placed on the prevention of psychological violations, that common guidelines be drawn up for the prevention of all types of violations, that larger-scale surveys be carried out and at the same time more knowledge be sought about special groups (such as female elite athletes, coaches, judges/referees, LGBTQ+ athletes, athletes with immigrant background, and athletes with disabilities). A priority should also be awareness-raising and education, especially for coaches and athletes, whom also should be given the opportunity to be more involved in the development of safeguarding strategies and procedures in their sport.

Innhold

Sammendrag.....	4
<i>Summary</i>	5
Forord	8
1 Bakgrunn og innledning	10
1.1 NIFs arbeid med forebygging av krenkende adferd i idretten	10
1.2 Definisjoner og Lover.....	11
1.3 Hva vet vi om omfanget og rapportering av krenkende opplevelser i idretten..	12
1.4 Problemstillinger.....	14
1.5 Rapportens oppbygning	14
2 Metode og forutsetninger.....	16
2.1 Utvalg og datainnsamling.....	16
2.2 Spørreskjema.....	16
2.3 Etske betraktninger.....	20
2.4 Analyse.....	20
2.5 Beskrivelse av deltakerne	21
2.6 Representativitet og vekting.....	26
3. Forekomst av krenkelser blant unge voksne.....	28
3.1 Forekomst av psykiske krenkelser	28
3.2 Forekomst av fysiske krenkelser	31
3.3 Seksuell trakassering.....	35
3.4 Total forekomst av krenkende opplevelser.....	39
3.5 Oppsummering - forekomst av krenkende opplevelser.....	42
4. Hvor oppleves krenkelsene?	44
4.1 Kontekster hvor psykiske krenkelser finner sted	44
4.2 Kontekster hvor fysiske krenkelser finner sted	45
4.3 Kontekster hvor seksuell trakassering forekommer.....	45
4.4 Samlet oversikt over hvor krenkelsene skjer	47
4.5 Oppsummering - kontekster hvor krenkelsene oppleves.....	47

5	Hvem utfører krenkelsene?	48
5.1	Psykiske krenkelser - gjerningspersoner	48
5.2	Fysiske krenkelser - gjerningspersoner.....	49
5.3	Seksuell trakassering - gjerningspersoner	50
5.4	Krenkende opplevelser totalt - gjerningspersoner.....	52
5.5	Oppsummering – gjerningspersoner	53
6	Blir krenkelsene rapportert?	54
6.1	Omfang av rapportering	54
6.2	Hvem er det som rapporterer?	56
6.3	Hvem er det rapportert til?.....	58
6.4	Hvorfor rapporteres det ikke?.....	58
6.5	Oppsummering - rapportering	60
7	Hva forteller resultatene oss?	62
7.1	«Hva er omfanget av psykiske og fysiske krenkelser, samt seksuell trakassering sist år blant medlemmer av idrettslag i aldersgruppen 18-30 år?».....	62
7.2	«Hvem har opplevd slike hendelser, hvem har utført de, og hvor har de skjedd?»	64
7.3	«Hvor mange og hvem rapporterer/varsler om krenkelser, hva rapporteres/varsles det om, hvem varsles det til og hvorfor man har valgt å ikke rapportere/varsle?».....	67
7.4	Hva kan resultatene brukes til, og hvilke konsekvenser bør de få?	68
	Vedlegg	70
	Vedlegg 1. Retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten	70
	Vedlegg 2. Faktoranalyse	71
	Vedlegg 3. Tre-analyser	73
	Litteraturliste	77
	Biografi – forfatterne	82

Forord

I 2022 fikk Kari Fasting tildelt IOC Women and Sport Award for Europa. Med prisen fulgte muligheten til å søke om penger til et prosjekt innenfor ett eller flere av IOCs fokusområder for likestilling. Etter dialog med Norges idrettsforbund (NIF) og Norges idrettshøgskole (NIH) tok Kari Fasting initiativ til å søke om midler til prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten». Søknaden ble innvilget og i etterkant fikk prosjektet også økonomisk støtte fra Olympic Solidarity, i tillegg til ressurser fra NIF og NIH. En takk til begge institusjoner og IOC som har gjort det mulig å gjennomføre prosjektet.

Prosjektgruppen har vært ledet av professor emerita Kari Fasting, og har i tillegg bestått av førsteamanuensis Siv Gjesdal og forsker Nina Sølvberg, alle fra Norges idrettshøgskole. I starten av prosjektet var daværende teamleder for verdiarbeid Cecilie Prebensen, seniorrådgiver for verdiarbeid Håvard Øvregård, og rådgiver etisk og trygg idrett Julie Karima Berg, alle fra NIF, også med i prosjektgruppen. En takk til alle tre. På grunn av endringer i arbeidssituasjonen til de to førstnevnte er det Julie Karima Berg som hovedsakelig har vært vår medarbeider og støttespiller i NIF. En stor takk til henne. Vi hadde ikke kunnet gjennomføre prosjektet uten hennes innsats og hjelp.

Prosjektet har også hatt en ressursgruppe som skal takkes for verdifulle innspill, særlig i planleggingen og gjennomføringen av datainnsamlingen. Den har bestått av: Professor Åse Strandbu (NIH), Dr. Hanne Sogn (NIH), Forsker I – Kari Stefansen (NOVA), Professor Mike Hartill (Edge Hill University, England), Rådgiver verdiarbeid – Maria Karin Dalsbø (Norges gymnastikk- og turnforbund) og «Erfaringsstemme» – Førstelektor Tor Solbakken (Høgskolen i Innlandet).

Vi vil også takke alle deltakerne i prosjektet. Vi har samlet inn data fra unge voksne medlemmer av idrettslag i alderen 18-30 år om deres erfaringer med krenkende opplevelser i idretten siste 12 måneder. Disse resultatene presenteres i denne rapporten. Vi har også samlet inn data om erfaringer disse medlemmene har hatt da de deltok i barne- og ungdomsidretten, som vil presenteres i en egen rapport til høsten.

Det overordnede målet med undersøkelsen var å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser (psykiske, fysiske og seksuelle) i organisert idrett. Vi håper vi har lykket med dette.

Oslo 19.05.2024
Kari Fasting, prosjektleder
Nina Sølvberg
Siv Gjesdal

“

Hva vet vi om omfanget og rapportering av krenkende opplevelser i idretten?

1. Bakgrunn og innledning

Norges idrettsforbund (NIF) har nulltoleranse for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming¹. I flere år har det vært arbeidet med forebygging av mobbing, diskriminering, seksuell trakassering og overgrep i norsk idrett. Det norske kunnskapsgrunnlaget for igangsetting av de ulike tiltakene har imidlertid vært svært mangelfullt. Det overordnede målet med prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten», er følgelig å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett.

I dette kapitlet gis først en kort historisk oversikt over tiltak som har vært iverksatt av NIF. Deretter presenteres aktuelle definisjoner og lovverk, før vi gir en oversikt over tidligere studier som viser hva vi vet om unge voksnes erfaringer med krenkende opplevelser i idretten. Basert på dette avsluttes kapitlet med spørsmål som vi ønsker å få svar på gjennom denne undersøkelsen.

1.1 NIFs arbeid med forebygging av krenkende adferd i idretten

I 2000 ble rapporten «Kvinner, Eliteidrett og Seksuell Trakassering» publisert². Rapporten var en del av Olympiatoppens kvinneidrettsprosjekt, og viste at 28 % av kvinnelige eliteidrettsutøvere hadde opplevd en eller flere former for seksuell trakassering i en idrettssammenheng. Med referanse til rapporten vedtok Idrettsstyret samme år «Retningslinjer i forhold til seksuell trakassering i idretten»³. I 2008 ble Politiattestordningen vedtatt. Denne innebærer i dag at «Alle med oppgaver i idretten som har et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming, skal fremvise en gyldig politiattest (barneomsorgsattest)», samt at de som har merknader på sin politiattest, ikke skal ha slike

oppgaver i idretten⁴. To år senere (2010) vedtok idrettsstyret nye reviderte retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten, presentert i ett hefte med informasjon om definisjoner, forebygging etc. Retningslinjene gjelder hele norsk idrett (vedlegg 1)⁵. Året etter, i 2011 ble en stillingsressurs i sekretariatet til NIF dedikert til dette området, og i dag er tre personer involvert i arbeidet med «Trygg Idrett». I tillegg har alle idrettskretsene personer som jobber med varsling/trygg idrett som en del av sin stilling. I 2013 ble det laget fem filmsnutter til bruk i det forebyggende arbeidet, og i 2017 kom en rettleder for håndtering av saker om seksuell trakassering og overgrep på plass. I 2019 vedtok idrettstinget å styrke arbeidet med en etisk og trygg idrett, med et mandat om å utrede tiltak som kunne utvikle organisasjonens arbeid. Rapporten «Etisk og Trygg idrett» fra 2021 beskriver det arbeidet som ble gjort på følgende fem leveranseområder⁶:

- Etiske leveregele og tilhørende kompetansearbeid
- Etisk råd
- System for varsling og håndtering av varsler
- Prosess for saker til idrettens domsutvalg
- Krav til godt styresett

¹ Norges idrettsforbund, 2010.

² Fasting & Sundgot-Borgen, 2000

³ Norges idrettsforbund, 2000

⁴ <https://www.idrettsforbundet.no/tema/politiattest/>

⁵ Norges idrettsforbund, 2010. Informasjon om og retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten.

⁶ Norges idrettsforbund, 2021. Rapport Etisk og Trygg Idrett

Alle disse områdene kan være av relevans for vår undersøkelse, men vi vil spesielt trekke frem at «MittVarsel», et digitalt system for varsling og håndtering av varsling, ble innført i alle særforbund og idrettskretser i mai 2022. Fra august samme år, har alle idrettslag blitt tilbudt den samme løsningen. Per dags dato er det omtrent 400 idrettslag som har fått opplæring i bruk av «MittVarsel». Alle medlemmer i norsk idrett kan varsle gjennom «MittVarsel», uavhengig av om deres idrettslag har tatt i bruk systemet.

Når det gjelder barn og unge spesielt, lanserte NIF (2018) i samarbeid med Barne- og Likestillingsdepartementet og Kulturdepartementet kampanjen «Start to Talk», utviklet av Europarådet⁷. Start to talk er en video som viser situasjoner som kan skje i idretten, og som illustrerer hvor vanskelig det kan være for barn å si ifra om seksuelle overgrep. Målet med kampanjen er blant annet å redusere usikkerhet og frykt rundt trakassering og overgrep.

«Trygg på Trening» er et gratis kurs for trenere og frivillige. Det er utviklet av Redd Barna i samarbeid med NIF, NOK⁸ Bergen og flere særforbund. Kurset skal gi deltakerne kompetanse om hva vold og seksuelle overgrep er, hvordan man kan forebygge dette i egen klubb, og hva man skal gjøre dersom man er bekymret for et barn⁹. Kurset skal gjøre idrettsarenaen til et tryggere sted for barn¹⁰.

Det fremgår av denne korte oversikten at NIF de siste årene har gjennomført flere tiltak for å forebygge seksuell trakassering og overgrep i idretten, samt fått på plass ett digitalt varslings-system¹¹. I tillegg har flere særforbund utviklet egne forebyggingstiltak. Man vet imidlertid svært lite om effekten av alt dette arbeidet, da de fleste tiltakene ikke har vært evaluert. Men i et forsøk på å forklare og forstå de funn som fremkommer, samt foreslå nye tiltak, kan det være av betydning å ha kunnskap om det forebyggende arbeid som NIF har utført og utfører.

Oversikten viser også at det først og fremst er krenkelser av seksuell karakter (seksuell trakassering og seksuelle overgrep) som har vært i fokus. Andre typer krenkelser har fått relativt lite oppmerksomhet, som for eksempel psykiske og fysiske krenkelser. Disse formene for krenkelser berøres imidlertid noe i to temaside, en om «Mobbing», som inneholder tips om hvordan trenere og ledere skal forholde seg til mobbing, og ta tak i en mobbesituasjon^{12,13}, og en temaside om «Vold og Trusler». Den sistnevnte inneholder en veileder for håndtering av vold og trusler i idretten. Den skal gjøre det lettere å rapportere, håndtere og reagere på vold og trusler i idrettssammenheng¹⁴.

1.2 Definisjoner og Lover

I dette prosjektet ønsket vi å kartlegge omfanget av forskjellige former for krenkende oppførsel. Vi bruker krenkelse som et overordnet og vidt begrep, som kan inneholde et bredt spekter av adferd og hendelser. I følge Store norske leksikon er «en krenkelse en ytring som oppleves som et nedrig eller sjofelt angrep på noens personlige integritet, selvforståelse og virkelighetsforståelse»¹⁵. Krenking er en subjektiv opplevelse og vil oppleves i ulik grad av ulike personer i ulike omstendigheter. Å krenke noen er følgelig å ydmyke, fornærme, såre eller vanære noen eller noe. Krenke brukes også om å bryte en lov eller regel¹⁶, og med krenkende atferd menes ord eller handlinger som innebærer mobbing, vold, trakassering, diskriminering, rasisme og utestenging. Krenkelse kan med andre ord være et samlebegrep, som kan dreie seg om alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger til gjentatte episoder, og handlingene kan være både fysiske, psykiske, verbale, non-verbale og relasjonelle.¹⁷

Følgende tre former for krenkelser kartlegges: psykiske, fysiske og seksuelle. Som nettopp nevnt kan trakassering og vold være eksempler på krenkende adferd, og følgelig har definisjoner

⁷ <https://www.coe.int/en/web/sport/start-to-talk#%2237617769%22:3>

⁸ Kompetansesenter mot seksuelle overgrep

⁹ <https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/trygg-pa-trening/>

¹⁰ <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/trygg-pa-trening-med-redd-barna/>

¹¹ <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/>

¹² <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/mobbing/>

¹³ Røde Kors og Telenor har utviklet et antimobbeprogram mot nettmobbing Bruk Hue, som Norges idrettsforbund, Norges Fotballforbund og Norges Skiforbund tok i bruk i 2022 (<https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2022/felles-kamp-mot-nettmobbing/>)

¹⁴ <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/vold-og-trusler/>

¹⁵ <https://snl.no/search?query=krenkelse>

¹⁶ <https://snl.no/krenkelse>

¹⁷ <https://www.barnehage.no/barnehageloven-mobbing-uia/voksne-som-krenker-barn-i-barnehagen/229027>

av trakassering, seksuell, psykisk og fysisk vold ligget til grunn for de spørsmålene vi stiller. Da vold ofte blir forbundet med fysiske handlinger har vi likevel valgt i denne rapporten å bruke ordet «krenkelse». Dinutvei.no som er en nasjonal veiviser ved vold og overgrep definerer psykisk vold slik: «Psykisk vold er når noen bruker stemme, kroppsspråk og ord på en måte som krenker, skader, truer og kontrollerer andre. Den som utsettes for psykisk vold føler ofte på skyld, skam, frykt, utrygghet, tristhet og mindreverd. Psykisk vold etterlater ikke fysiske spor slik fysisk vold kan gjøre. Derfor kan den være vanskelig å kjenne igjen og sette ord på»¹⁸. Fysisk vold er «all vold som innebærer fysisk kontakt – spark, slag, lugging, biting, kloring, fastholding, risting, dytting og kvelertak. Innesperring og isolasjon er også former for fysisk vold»¹⁹. Definisjonen av og innholdet i seksuell vold synes å variere mer enn de to formene som nettopp er definert. Dinutvei skriver at seksuell vold omfatter alle former for seksuelle krenkelser: «Eksempler er handlinger eller forsøk på handlinger som innebærer fysisk kontakt som berøring, beføling, slikking, suging, masturbasjon, samleieliknende handlinger, samleie og voldtekt, og handlinger eller forsøk på handlinger uten fysisk kontakt som seksualisert tilsnakk, blotting, fotografering, filming, kinking og framvisning av pornografi»²⁰. Seksuell trakassering kan forstås som et samlebegrep som inkluderer ulike former for seksuelle krenkelser. Internasjonal forskning viser at seksuell trakassering i arbeidslivet kan deles inn i tre hovedformer eller dimensjoner²¹: kjønstrakassering, uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell overtalelse. Sistnevnte inkluderer bytte av seksuelle tjenester eller seksuelle overgrep.

Trakassering er forbudt i henhold til norsk lov, og i «Lov om likestilling og forbud mot diskriminering» defineres seksuell trakassering i paragraf 13: «Med seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom»²². Jardim (2018)²³ påpeker at seksuell trakassering er delvis overlappende med visse former for seksuelle overgrep²⁴ i norsk lovverk. Definisjonen kan danne grunnlag for straffeforfølgelse i alvorlige tilfeller i henhold til straffeloven²⁵, som opererer med tre ulike kategorier av seksuelle krenkelser: seksuelt krenkende adferd, seksuelt krenkende handlinger og seksuell omgang.

Som det fremgår av dette overlapper begrepene seksuelle krenkelser, seksuell trakassering, seksuelle overgrep og seksuell vold delvis hverandre, og brukes noe om hverandre. De varierer også noe med hvorvidt det er snakk om barn eller ikke²⁶. Forskjellig fra psykiske og fysiske krenkelser, har vi i denne rapporten valgt å bruke begrepet seksuell trakassering, og ikke seksuelle krenkelser. Bakgrunnen er at vi bruker ett eksisterende batteri som måler 'seksuell trakassering', og som er testet og utviklet ved Forsvarets forskningsinstitutt²⁷. Dette batteriet måler ulike dimensjoner av seksuelle krenkelser, slik det er vanlig i internasjonal arbeidslivsforskning²⁸, noe vi vil komme tilbake til i neste kapittel.

¹⁸ <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>

¹⁹ <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>

²⁰ <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>

²¹ Fitzgerald mfl., 1995

²² https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

²³ Jardim mfl., 2022

²⁴ «Seksuelle overgrep brukes som en samlebetegnelse og omfatter et bredt spekter av uønskede seksuelle handlinger» ifølge NHI. «Et barn utsettes for seksuelle overgrep når det involveres i seksuell aktivitet som det ikke er i stand til å forstå, ikke kan gi samtykke til og ikke er modent for, eller som strider mot lover og normer i samfunnet. Dette omfatter også all seksuell aktivitet med barn yngre enn 16 år». (<https://nhi.no/forstehjelp/akuttmedisin/diverse/seksuelle-overgrep>).

²⁵ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11#KAPITTEL_2-11, kapitel 26 Seksuallovbrudd.

²⁶ Seksuell trakassering brukes vanligvis ikke om barn. På norsk er begrepene seksuelle overgrep og seksuell vold mer vanlig for samme type handlinger som omtales som seksuell trakassering blant voksne. Alle former for seksuelle krenkelser mot barn karakteriseres derfor ofte som seksuelle overgrep

²⁷ Fasting & Køber, 2019

²⁸ Fitzgerald & Cortina, 2018

1.3 Hva vet vi om omfanget og rapportering av krenkende opplevelser i idretten

Den eldste norske undersøkelsen om krenkelser i idretten omfatter seksuell trakassering blant kvinnelige utøvere, er over 20 år gammel, og var en del av Olympiatoppens Kvinneprosjekt (n = 572, 15-39 år)²⁹. Her fant man blant annet at 28 % av de kvinnelige eliteutøverne hadde opplevd seksuell trakassering fra personer i idrettsmiljøet. Noen år senere ble det gjennomført en omfangsundersøkelse blant 193 kvinnelige idrettsstudenter ved fire høyskoler om deres opplevelser av seksuell trakassering i organisert idrett. Her hadde 21 % av idrettsstudentene opplevd seksuell trakassering fra personer i idretten³⁰. Begge disse undersøkelsene målte 'livstids' erfaringer, dvs. at man kartlegger hvor mange personer som har opplevd en eller annen form for seksuell trakassering minst en gang, men vet ikke når, hvor mange ganger etc. Disse to norske studiene omfattet kun seksuell trakassering av unge kvinner.

En nyere undersøkelse (n = 919) i videregående skole, blant både elite og ikke- elite idrettsutøvere og en referansegruppe som omfattet både gutter og jenter, og kartla blant annet forekomst av seksuell trakassering og overgrep siste 12 måneder. Resultatene viste at 39 % hadde opplevd seksuell trakassering og overgrep, og at forekomsten var høyere blant jenter enn blant gutter³¹. Igjen var det bare seksuell trakassering som ble målt.

I undersøkelsen Ung i Oslo 2021 (n = 2283) ble deltakerne som var aktive i idrett, spurt om fire ulike former for krenkelser i en idrettssammenheng: 1) truet, mobbet eller frosset ut, 2) utsatt for negative seksuelle kommentarer, 3) befølt på en seksuell måte mot sin vilje og 4) en annen form for seksuelle overgrep i løpet av det siste året. Samlet sett hadde ca. 14 % av guttene og 16 % av jentene opplevd minst en type krenkelse³².

Norges fotballforbund publiserte i 2021 en rapport om uønskede hendelser i norsk fotball i 2020³³. I alt 31 saker med vold og trusler og ni med diskriminering fordelt på 37 kamper var registrert. Dette utgjorde 0,04 % av alle kamper, men i en spillerundersøkelse fra samme år opplyste 4 % at de hadde blitt utsatt for vold og 10 % at de hadde opplevd trusler og trakassering³⁴.

Vi har noe kunnskap om omfanget av krenkelser i idretten i andre vestlige land, da antall studier har økt de siste 20 årene, men generelt er det lite forskning. Spesielt har man lite kunnskap om unge voksne, om ulike typer varslings/rapporterings-systemer og om hvordan disse fungerer, til tross for at man i mange land har utarbeidet handlingsplaner for forebygging av trakassering og overgrep i idretten³⁵.

De fleste undersøkelsene er livstidsstudier, som blant annet er gjennomført i UK³⁶, Belgia og Nederland³⁷, Tyskland³⁸, Canada³⁹, og Australia⁴⁰. Både jenter/kvinner og gutter/menn inngår i disse studiene, som kartlegger ulike typer av krenkelser opplevd i barne- og ungdomsidretten. Bortsett fra en studie fra Canada⁴¹ som omfatter 14-17 åringer er alle retrospektive, dvs. man spør personer over 18 år om deres opplevelser i idretten før de var henholdsvis 16 eller 18 år gamle. Omfanget av krenkelser varierer, men alle finner at jenter/unge kvinner oftere utsettes for krenkende adferd enn gutter/unge menn. Videre viser de at gjerningspersonen oftest, men ikke alltid, er en mann, og at lagkamerater oftere enn treneren er overgriperen. De ulike formene for vold kartlegges i disse studiene, og alle viser et større omfang av psykisk vold sammenliknet med fysisk og/eller seksuell vold. Den største undersøkelsen om forekomst av ulike krenkelser i barne- og ungdomsidretten er en komparativ undersøkelse blant 10.302 personer i seks europeiske land som var aktive i organisert

²⁹ Fasting & Sundgot-Borgen, 2000

³⁰ Fasting et al., 2014

³¹ Sølberg et al., 2022

³² Strandbu mfl., 2023

³³ Semmerud & Lunde, 2021

³⁴ I denne undersøkelsen betydde «vold» «handling som skader, smerter, skremmer eller krenker en annen person. Med «trusler» (psykisk vold) menes ord, kroppsspråk og stemmebruk som krenker, truer og kontrollerer den andre.» Diskriminering refererte til at noen blir behandlet dårligere enn andre, uten at denne forskjellsbehandlingen var saklig, nødvendig eller forholdsmessig.

³⁵ Fasting, 2019

³⁶ Alexander et al., 2011

³⁷ Vertommen et al., 2016; 2022

³⁸ Ohlert et al., 2018; 2021

³⁹ Wilson et al., 2022

⁴⁰ Pankowiak et al., 2023

⁴¹ Parent & Vaillancourt-Morel, 2021

idrett før de fylte 18 år⁴². Deltakerne var i alderen 18-30 år, men også i denne studien spurte man om opplevelser før fylte 18 år. Resultatene viste at det totale omfanget av krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten var meget høyt (75 %) og varierte fra 70 % i Østerrike til 89 % i Belgia (Wallonia-Brussels). Et overraskende funn var at gutter (80 %) i alle land hadde opplevd mer enn jenter (71 %). Også i denne undersøkelsen var omfanget av psykisk vold størst (65 %). Når det gjelder omfanget av krenkelser blant voksne i idretten har vi ikke funnet noen studier som kartlegger situasjonen her og nå, dvs. siste år.

Denne oversikten viser at det er lite kunnskap om forekomsten av krenkelser i norsk idrett. Spesielt gjelder dette kunnskap om omfanget av psykiske og fysiske krenkelser. Vi vet også lite om gutter og menn, og voksne. Man vet heller ikke hvem som rapporterer/varsler om slike hendelser, og hva det rapporteres/varsles om, eller eventuelt hvorfor det ikke rapporteres/varsles. Det er også svært få studier som gir ett situasjonsbilde av forekomst blant medlemmer i organisert idrett ved å kartlegge forekomst 'sist år'. Vi håper at denne undersøkelsen bidrar til å tette noen av disse kunnskaps-hullene. Dette vil også kunne være av betydning internasjonalt, da det generelt er manglende kunnskap om forekomsten av krenkende adferd blant unge voksne idrettsutøvere over 18 år, samt lite forskning om varsling.

1.4 Problemstillinger

Det overordnede målet med undersøkelsen er som nevnt tidligere å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett. Som del av dette ønsker vi også å avdekke risikogrupper og risikosituasjoner. Undersøkelsen vil kunne gi svar på følgende spørsmål:

1. Hva er omfanget av psykiske og fysiske krenkelser, samt seksuell trakassering sist år blant medlemmer av idrettslag i aldersgruppen 18-30 år?
2. Hvem har opplevd slike hendelser, hvem har utført de, og hvor har det skjedd?
3. Hvor mange og hvem rapporterer/varsler om krenkelser, hva rapporteres/varsles det om, hvem varsles det til og hvorfor har man valgt å ikke rapportere/varsle?

1.5 Rapportens oppbygning

Resten av rapporten inneholder først ett kapittel hvor vi redegjør for hvilke metoder og analyser vi har utført og som ligger til grunn for resultatene (kapittel 2). Deretter følger tre resultatkapitler: ett om forekomst av krenkende opplevelser siste 12 måneder (kapittel 3), ett om hvor hendelsene finner sted (kapittel 4), og ett om gjerningspersonene (kapittel 5). I disse kapitlene besvares problemstilling 1-2. Kapittel 6 besvarer problemstilling 3, og handler om rapportering og varsling. Siste kapittel (kapittel 7) har vi kalt «Hva forteller resultatene oss». Her vil vi peke på mulige risikogrupper samt drøfte resultatene i forhold til andre studier. Til slutt presenteres forslag til forebyggende tiltak samt til videre forskning.

⁴² Hartill et al., 2023

“

Det overordnede målet med undersøkelsen er å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett.

2. Metode og forutsetninger

2.1 Utvalg og datainnsamling

Undersøkelsen omfatter personer i alderen 18-30 år som i 2023 var medlem av et idrettslag tilknyttet NIF. Ifølge NIFs medlemsstatistikk utgjorde dette 314 285 personer, hvorav 40 % var kvinner. Et elektronisk spørreskjema ble sendt på e-post til ca. halvparten av disse, stratifisert på kjønn og alder. Datainnsamlingen startet 2. november i 2023. Det ble foretatt tre purringer og undersøkelsen ble lukket 16. januar 2024. For å få så mange svar som mulig ble opplysninger om undersøkelsen lagt ut som nyhetssak på NIF sine nettsider, og kommunisert ut i sosiale medier⁴³. Selve undersøkelsen ble sendt ut til potensielle deltakere på e-post. Videre ble nyhetsbrev om undersøkelsen sendt via e-post til alle særforbund, med oppfordring om å sende dette videre til sine medlemmer og/eller lage en nyhetssak på egne nettsider. Dette ble også sendt via e-post til alle idrettslag med oppfordring om å dele med sine medlemmer. I tillegg ble e-post sendt via Norske idrettsutøveres sentralorganisasjon (NISO) til alle deres medlemmer. NIH la også nyhetssaken fra NIF ut på sin nettside. Når undersøkelsen ble lukket hadde 6258 åpnet lenken til skjema, hvorav 5381 hadde samtykket til å svare på skjemaet. Omtrent 40 % (2151) viste seg imidlertid å være utenfor målgruppen da de var over 30 år og/eller ikke medlem av et idrettslag. Dette skyldes antagelig at e-postadressene som skjemaet ble sendt til var feil, selv om medlemsstatistikken var korrekt.⁴⁴ Av de 2706 som var innenfor målgruppen og som dermed fikk anledning til å fortsette med undersøkelsen falt ca. halvparten fra første del av skjemaet som omhandlet krenkende opplevelser sist år (KOI unge voksne). Dette betyr at de resultatene som presenteres i denne rapporten er basert på ett utvalg bestående av 1261 personer i alderen 18-30 år som var medlem av ett idrettslag. Undersøkelsen gir et situasjonsbilde ved å kartlegge krenkende opplevelser som medlemmer

av et idrettslag i alderen 18-30 år har vært utsatt for siste 12 måneder. I tråd med forskningsprosjekter i andre land kartlegges også omfanget av opplevde krenkelser i barne- og ungdomsårene i idretten. Disse resultatene publiseres senere i en egen rapport om krenkende opplevelser i idretten blant barn og unge.

2.2 Spørreskjema

Tematisk kan spørreskjemaet inndeles i fire bolker; 1) demografiske variabler (kjønn, seksuell orientering, alder, hovedbeskjeftigelse, innvandrerstatus og varig funksjonsnedsettelse) 2) involvering og engasjement i idretten siste 12 måneder og i barne- og ungdomsårene (utøver, trener, tillitsverv, dommer, særforbundstilhørighet, tid brukt i idretten, opplevelse av barne- og ungdomsidretten, konkurransedeltakelse og nivå, treningsmiljø, og kjennskap til NIFs og eget særforbunds nettsider om seksuell trakassering og overgrep) 3) kartlegging av krenkende opplevelser (fysiske, psykiske og seksuelle) i idretten sist år og i barne- og ungdomsidretten 4) oppfølgingsspørsmål til dem som hadde opplevd krenkende adferd i idretten (hvem utførte handlingen, hvor den skjedde og aspekter relatert til rapportering/varsling).

Spørreskjemaet ble testet i en forprøve i tidsrommet midten av juli til midten av september 2023, og sendt ut tre ganger til e-postadressen til 4000 kvinnelige og mannlige medlemmer i idrettslag i alderen 18-30 år. Av disse var det 191 som åpnet e-posten og 183 som samtykket til undersøkelsen. Antall personer som svarte på alle spørsmålene var 71. Basert på svarene til disse personene og kommentarer fra undersøkelsens ressursgruppe ble det foretatt en rekke endringer i spørreskjemaet.

⁴³ <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2023/arets-viktigste-sporreundersokelse-skal-skape-en-tryggere-idrett>

⁴⁴ Ifølge NIF sjekkes medlemmene mot folkeregisteret. Forklaringene på hvorfor så mange mailadresser har vært feil, er at det er gamle adresser, ofte til foreldrene, som aldri har blitt tatt ut av systemet og erstattet med barnas e-post adresse selv etter at de har blitt voksne.

2.2.1 Kartlegging av krenkende opplevelser blant unge voksne (18-30 år)

Den delen av spørreskjemaet som omfattet krenkende opplevelser ble innledet slik: «På de følgende spørsmålene skal du tenke tilbake til opplevelser du har hatt i idrettssammenheng de siste 12 mnd.»

«Med «idrettssammenheng» menes under trening i regi av lag/krets/forbund, konkurranser/samlinger, styremøter, kurs, sosiale sammenhenger eller digital kontakt i tilknytning til idretten.»

Begynnelsen av hvert spørsmål var: «I løpet av de siste 12 mnd. – har du i en idrettssammenheng opplevd at

Svaralternativene på alle spørsmålene om krenkelser var: «1) Nei, ikke opplevd, 2) En eller to ganger, 3) Noen ganger, 4) Ofte, og 5) Veldig ofte». Til sammen var det 41 spørsmål som målte en eller annen form for krenkelse (fysisk = 11 spørsmål, psykisk = 14 spørsmål, seksuell = 16 spørsmål).

For fysiske og psykiske krenkelser fant vi ingen norske batterier som var aktuelle å bruke. Vi har derfor utviklet våre egne. Spørsmålene som inngår i disse, er inspirert av idrettsforskning i andre land om forekomst av psykisk og fysisk vold i idretten⁴⁵.

For å komme frem til et så valid og reliabelt måleinstrument som mulig ble det foretatt en rekke statistiske analyser. Disse er nærmere beskrevet i avsnitt 2.4. og i vedlegg 2, og resulterte i at batteriene som måler fysiske og psykiske krenkelser består av 10 spørsmål hver.

Tabell 2.1. Spørsmål som måler psykiske krenkelser i idretten

1	...å bli skjelt ut for ikke å ha prestert godt nok, kommet for sent, droppet trening, glemt utstyr o.l.?
2	... å bli utsatt for plagsom erting eller ubehagelig fleiping?
3	... at dine prestasjoner på trening og i konkurranser ble latterliggjort?
4	... å bli skreket og ropt til på en måte som du oppfattet som negativ og/eller truende?
5	... å bli kalt nedverdiggende navn som dum, teit, korka, treig og lignende?
6	... at løgn og negative rykter om deg ble spredd?
7	... å bli ydmyket slik at du ble flau og følte deg mindreverdige?
8	... å bli ignorert og oversett når du ikke gjorde det så bra på trening og/eller i konkurranser?
9	... å bli truet med å bli kastet ut/ekskludert fra trening og/eller fra laget?
10	... at noen prøvde å kontrollere ditt sosiale liv, eksempelvis isolere deg fra venner og familie?

⁴⁵ Interpersonal Violence in Sport (IVIS) (Vertommen et al., 2016)
Parent et al., 2020. Violence Toward Athletes Questionnaire (VTAQ)
Hartill, et al., 2021. CASES: Child abuse in sport: European Statistics – Project Report
Kerr et al., 2019. Prevalence of Maltreatment Among Current and Former National Team Athletes

Tabell 2.2. Spørsmål som måler fysiske krenkelser i idretten

1	... å bli slått med åpen hånd eller med en knyttneve (på en annen måte enn det som er godkjente handlinger innenfor den aktuelle idrettens regelverk, for eksempel innen kampsport)?
2	... å bli lagt i bakken (på en annen måte enn det som er godkjente handlinger innenfor den aktuelle idrettens regelverk, for eksempel innen kampsport)?
3	... å bli slått med en gjenstand (f.eks. en sko, rekkert, balltre eller lignende)?
4	... å bli tvunget til å utføre ekstra trening/mange øvelser som straff, f.eks. ekstra sit-ups, eller løpe lengre enn de andre på trening?
5	... å bli tvunget eller overtalt til å fortsette å trene når du var skadet eller helt utkjørt/utslitt?
6	... å bli ristet/dyttet (på en annen måte enn det som er godkjente handlinger innenfor den aktuelle idrettens regelverk, for eksempel innen kampsport)?
7	... at noen forsøkte å ta kvelertak på deg?
8	... bli tvunget til å delta i innvielsesseremonier og/eller ritualer som innebar fysisk skade eller smerte for deg (f.eks. juling, slåing, kvelertak eller overdrevet alkoholinntak)?
9	... å bli overtalt eller tvunget til å ta stoffer/doping for å f.eks. gå ned/opp i vekt, få økt muskelmasse, forbedre prestasjon, stoppe eller utsette menstruasjonen?
10	... at noen har kastet en gjenstand på eller etter deg?

Når det gjelder seksuelle krenkelser har vi benyttet oss av et spørsmålsbatteri som har vært utviklet gjennom flere studier ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)⁴⁶. Dette spørsmålsbatteriet har vært brukt i forsvarssektoren en gang, og i Forsvaret tre ganger med to års mellomrom. Batteriet består av 16 spørsmål fordelt på 4 ulike

dimensjoner; «kjønnstrakassering» (4 spørsmål), «uønsket seksuell oppmerksomhet» (7 spørsmål), «seksuell press» (3 spørsmål) og «seksuelle overgrep» (2 spørsmål)⁴⁷.

Vi har gjort noen få språklige endringer på enkelte spørsmål for å tilpasse batteriet til idrett.

⁴⁶ Fasting og Køber, 2019; Fasting mfl., 2021; Fasting mfl., 2022; Ubisch mfl, 2023

⁴⁷ I spørreskjemaet ble spørsmålene om fysiske og psykiske krenkelser, samt seksuell trakassering stilt i tilfeldig rekkefølge.

Tabell 2.3. Spørsmålsbatteri som måler ulike dimensjoner av seksuell trakassering

Kjønstrakassering	
1	... støtende eller ubehagelige kommentarer om ditt kjønn, for eksempel at menn/kvinner ikke passer å drive med visse typer idretter eller yrker eller gjøre visse typer oppgaver
2	... at noen har fortalt seksuelle vitser eller historier som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig?
3	... at noen har behandlet deg dårlig, ignorert, eller fornærmet deg på grunn av ditt kjønn
4	... at noen har hatt en nedlatende oppførsel eller har kommet med nedverdiggende eller ubehagelige kommentarer eller slengbemerkinger til deg på grunn av ditt kjønn
Uønsket seksuell oppmerksomhet	
5	... seksuelt ladet stirring eller blick som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig?
6	... at noen har forsøkt å etablere et romantisk eller seksuelt forhold til deg, til tross for at du hadde avvist dette?
7	... kommentarer eller slengbemerkinger om ditt utseende eller kropp som du ble opprørt over eller opplevde som støtende eller ubehagelig?
8	... plagsomme eller påtrengende invitasjoner om date, middager eller lignende, til tross for at du hadde sagt nei til dette?
9	... uønskede seksuelle hentydninger (blikk, slengbemerkinger, fleip og erting) om din kropp, dine klær, ditt privatliv, din seksuelle orientering eller lignende?
10	... at noen har tatt eller delt seksuelt ladede bilder/video av deg som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig?
11	... uønsket fysisk kontakt som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig, for eksempel klåing, tafsing, klapping, klemming eller kyssing mot din vilje?
Seksuell press	
12	... uønskede forespørsler om seksuelle tjenester med løfte eller hentydning om belønning, for eksempel løfte om å bli tatt ut på laget, bedre treningsforhold/arbeidsvilkår, god attest eller lignende?
13	... at noen har behandlet deg dårlig fordi du ikke ville ha sex, for eksempel ved å utelukke/ ekskludere deg fra laget, gi deg dårligere treningsforhold/arbeidsvilkår eller lignende?
14	... at noen har benyttet seg av sin posisjon for å presse deg til uønsket seksuell aktivitet?
Seksuelle overgrep	
15	... at noen har hatt sex/samleie med deg uten ditt samtykke?
16	... å bli tvunget til seksuelle handlinger?

2.3 Etiske betraktninger

Konsekvensene av krenkende opplevelser kan for noen være svært alvorlige og langvarige. Resultater fra rapporten «Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten» fra Nasjonalt Kunnskaps-senter om Vold og Traumatisk Stress, viser til psykiske og somatiske helseplager, nedsatt livskvalitet, søvnvansker og økt skolefravær⁴⁸. Rapporten om omfang av vold og overgrep i den norske befolkning fra 2023 viser at både kvinner og menn som hadde opplevd vold, hadde statistisk signifikant høyere symptomnivå på angst og depresjon enn personer som ikke hadde opplevd vold. Dette gjaldt for alle voldstyper⁴⁹. Det er følgelig ikke uproblematisk å spørre personer om slike opplevelser. Det kan føre til at en ubehagelig, og traumatisk situasjon som er forsøkt glemt, kommer frem igjen. Dette er bakgrunnen for at vi to steder i spørreskjema oppga telefonnummer og adresse til følgende nettsider: Hjelpetelefonen for seksuelt misbrukte, DIXI ressurs-senter, Din utvei, samt idrettsforbundets nettside med råd og tips til hjelpetelefoner og rådgivertjenester. Disse var forespurt på forhånd, og orientert om når datainnsamlingen skulle foregå. Undersøkelsen ble godkjent av NIHs etiske komite i mai og av SIKT i juli 2023 etter en DPIA (personkonsekvens-utredning) vurdering .

2.4 Analyse

Når det gjelder kartlegging av de ulike formene for krenkende opplevelser, gjennomførte vi en serie med faktoranalyser for å undersøke om den forventede strukturen forelå i materialet. Altså i hvilken grad de enkelte spørsmålene til sammen måler de faktorene vi var interessert i, nemlig psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering. Da vi hadde en formening om faktorstrukturen i forkant, ble det vurdert at en bekreftende faktoranalyse var mest hensiktsmessig. I den sammenheng ble det brukt confirmatory factor analysis (CFA), ved bruk av Mplus (Se vedlegg 2).

Disse analysene resulterte i at både psykiske og fysiske krenkelser ble målt med 10 spørsmål hver, mens seksuelle krenkelser ble målt med 16 spørsmål.

2.4.1 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet, det vil si pålitelighet, sier noe om samsvar mellom de registrerte svarene for hver form for krenkelse. Vi brukte kompositt reliabilitet for å måle den indre konsistensen, representert ved Raykov's Rho⁵⁰. Verdier fra .7 og oppover vurderes som akseptable⁵¹, og våre analyser viste akseptabel reliabilitet for alle tre formene for krenkende adferd. For mer informasjon se vedlegg 2.

En annen grunnleggende egenskap ved batteriene er om de måler det vi har tenkt eller ønsket å måle. Dette kalles validitet. Dette kan være vanskeligere å teste, da det ikke finnes enkle statistiske mål som måler validitet. I denne undersøkelsen har vi spurt oss selv om spørsmålene i de tre batteriene er dekkende for de underliggende fenomener vi ønsket å måle. Dette kalles for 'face validity'. Vi mener at dette er tilfelle da skalaene inneholder spørsmål som vi anser for å være relevante, i tillegg til at de baserer seg på kunnskapsgrunnlag fra tidligere forskning^{52,53}.

2.4.2 Skåring av spørsmålene om krenkende opplevelser

Det er forskjellige måter å presentere resultatene om krenkende opplevelser på. De fleste rapporterer frekvenser i form av prosent på batteri- eller skalanivå⁵⁴. Dette har vi også valgt å gjøre i denne rapporten. Når vi oppgir total forekomst av krenkelser betyr det at alle som har benyttet svaralternativ 2, 3, 4 eller 5 på minst ett av spørsmålene om henholdsvis psykiske eller fysiske krenkelser eller seksuell trakassering registreres som å ha opplevd en krenkelse. Tilsvarende gjelder for hver enkelt av formene for krenkelser, og for hver enkelt dimensjon innenfor seksuell trakassering. Dersom man har opplevd minst en krenkelse en eller to ganger, registreres altså dette som opplevd.

⁴⁸ Hafstad & Augusti, 2019

⁴⁹ Dale m.fl., 2023

⁵⁰ Raykov, 2009

⁵¹ Nunnally & Bernstein, 1994

⁵² Ubisch m.fl., 2023; Vertommen et al., 2016; Interpersonal Violence in Sport (IVIS) (Vertommen et al., 2016);

Parent et al., 2020 ; Hartill, M.et al., 2021; Kerr et al., 2019.

⁵³ I ett prosjekt blant 14-17 åringer i Canada ble innholds validitet testet av eksperter i forbindelse med utviklingen av instrumentet Violence Towards Athletes Questionnaire (VTAQ). Videre ble kriterievaliditet og begrepsvaliditet testet i en oversettelse av samme skala i en undersøkelse i Belgia. Dette ble gjort ved å sammenlikne resultatene på VTAQ med andre validerte spørreskjemaer som målte mental helse og livskvalitet (Parent et al., 2019; Vertommen et al., 2022).

⁵⁴ Fasting & Køber, 2019

“

Konsekvensene av krenkende opplevelser kan for noen være svært alvorlige og langvarige.

Foto: Erik Ruud, NIF

2.4.3 Statistiske analyser

I rapporten benytter vi deskriptive analyser i form av frekvenstabeller og krysstabeller⁵⁵. Fisher's exact test ble brukt for krysstabeller med 2x2 kategorier, og Pearson kjiqvadrattest ble brukt for krysstabeller med flere kategorier. P-verdi <.05 ble vurdert som statistisk signifikant. I tillegg har vi brukt tre-analyse (CHAID) for å komme frem til risikogrupper^{56,57}. Dette er en statistisk prosedyre som ved hjelp av dimensjonsreduksjon muliggjør en identifikasjon av de karakteristikkene som har den sterkeste interaksjon med opplevelsen av de ulike formene for krenkelser. Fra disse karakteristikkene kan vi peke på risikogrupper. Vi har gjennomført totalt fire tre-analyser. En for hver av formene for krenkelser, samt en for totalen dvs. med de tre formene samlet.

Alle de overnevnte analysene er gjennomført ved hjelp av statistikkprogrammet SPSS versjon 28. Resultatene presenteres i form av tabeller og figurer (søylediagrammer og lignende). Av personvern hensyn maskeres grupper på ti personer eller færre. Vi vet fra andre undersøkelser at kjønn er en viktig forklaringsvariabel for opplevd krenkende adferd. De fleste tabellene og figurene viser derfor tall for kvinner og menn hver for seg.

2.5 Beskrivelse av deltakerne

I de følgende tre tabellene gir vi først en demografisk oversikt over deltakerne i undersøkelsen (tabell 2.4). Tabell 2.5 gir en oversikt over hvilket særforbund deltakerne tilhører, tabell 2.6 omhandler deltakernes rolle i idretten og type idrett de bedriver, tabell 2.7 handler om de som har svart at de er aktive utøvere («idrettsutøver/treningsaktiv/mosjonist») og den siste tabellen (2.8) gir en oversikt over i hvilken grad deltakerne har besøkt nettsidene til NIF og sitt eget særforbund.

Nedenfor følger en kort beskrivelse av innholdet i hver av tabellene. Prosentandelene i tabellene er basert på de deltakerne som har besvart det aktuelle spørsmålet. Dette gjelder for alle tabeller i rapporten. På spørsmålet om kjønn var det totalt åtte personer som oppga «annet kjønn/denne inndelingen passer ikke meg». Fordi antallet er ti eller færre, er disse utelatt fra alle tabeller i rapporten som presenterer resultater fordelt på kjønn. I de øvrige tabeller er disse åtte med. I tillegg var det tre deltakere som oppga «vet ikke/ønsker ikke svare» på spørsmål om innvandring. Disse ble ekskludert fra analysene om innvandring.

⁵⁵ Vi har ikke brukt desimaler i tabeller. Der hvor verdiene har vært $\geq .5$ har vi forhøyet opp.

⁵⁶ CHAID kalles også for tre-analyse. CHAID kan betraktes som en trinnsvis variansanalyse. Den tester interaksjonen mellom de uavhengige variablene og brukes blant annet til å finne fram til ekstremgrupper som enten har meget høye eller meget lave verdier på kriterievariabelen (den avhengige variabelen).

⁵⁷ IBM: https://www.ibm.com/docs/en/SSLVMB_28.0.0/pdf/IBM_SPSS_Decision_Trees.pdf

Tabell 2.4. Demografiske variabler blant kvinner, menn og totalt, presentert som antall (n) og andel (%)

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	753	60 %	500	40 %	1253	100 %
Alder						
18-20 år	391	52 %	207	41 %	598	48 %
21-30 år	362	48 %	293	59 %	655	52 %
Innvandring¹						
Personer med innvandrerbakgrunn	60	9 %	33	7 %	93	8 %
Den øvrige norske befolkningen	645	93%	436	93 %	1081	92 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	625	89 %	442	94 %	1067	91 %
Annet ²	80	11 %	28	6 %	108	9 %
Utdanning						
Barneskole, ungdomsskole og videregående skole	442	63 %	284	61 %	726	62 %
Høyere utdanning ³	261	37 %	184	39 %	445	38 %
Arbeid⁴						
I arbeid	412	59 %	279	60 %	691	59 %
Student	252	36 %	148	32 %	400	34 %
Annet	39	6 %	41	9 %	80	7 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse⁵	39	6 %	20	4 %	59	5 %

¹ Kategorien «Personer med innvandrerbakgrunn» inkluderer innvandrere (personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre) og norskfødte med innvandrerforeldre (personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre).

² Kategorien «annet» under seksuell orientering inkluderer homoseksuell, bifil, skeiv og usikker/ingen av kategoriene passer for meg.

³ Kategorien «høyere utdanning» inkluderer årsstudium ved universitet eller høgskole e.l., bachelorgrad eller tilsvarende, mastergrad eller tilsvarende og doktorgrad.

⁴ Kategorien «i arbeid» omfatter heltid- og deltidsstillinger inkludert studenter som arbeider heltid/deltid, «student» omfatter heltidsstudenter, mens «annet» arbeid omfatter vernepliktig/førstegangstjeneste (militæret), arbeidsledig/permittert/trygdet, annet og personer som ikke ønsket å svare.

⁵ Kategorien «varig funksjonsnedsettelse» inkluderer bevegelseshemmet, hørselshemmet, synshemmet eller utviklingshemmet.

Av tabell 2.4 ser vi at undersøkelsen omfatter flere kvinner (60 %) enn menn og at aldersfordelingen er relativt lik når vi deler deltakerne i grupper på 18-20 år og 21-30 år. Blant kvinner utgjør den eldste gruppen 48 %, mens det tilsvarende tallet for menn er 59 %. Blant de yngste er det omvendt, 52 % av kvinnene og 41 % av mennene er 20 år

eller yngre. Videre er det 8 % som har innvandrerbakgrunn og 9 % som har en annen seksuell orientering enn heteroseksuell. Omtrent 1/3 har høyere utdanning, vel over halvparten er i arbeid (59 %) og 5 % har en form for funksjonsnedsettelse.

Tabell 2.5. Antall (n) og andel (%) deltakere fra hvert særforbund i Norges idrettsforbund

	Totalt			Totalt	
	Antall ¹	Andel		Antall ¹	Andel
	760	61 %		510	40 %
Norges Ake-, Bob- og Skeletonforbund	2	.2	Norges Ishockeyforbund	32	2.5
Norges Amerikanske Idretters Forbund	37	2.9	Norges Judoforbund	3	.2
Norges Badmintonforbund	9	.7	Norges Kampsportforbund	40	3.2
Norges Bandyforbund	45	3.6	Norges Kickboxingforbund	8	.6
Norges Basketballforbund	17	1.3	Norges Klatreforbund	32	2.5
Norges Bedriftsidrettsforbund	2	.2	Norges Luftsportforbund	12	1.0
Norges Biljardforbund	2	.2	Norges Motorsportforbund	8	.6
Norges Bokseforbund	9	.7	Norges Orienteringsforbund	21	1.7
Norges Bordtennisforbund	6	.5	Norges Padleforbund	4	.3
Norges Bowlingforbund	2	.2	Norges Roforbund	6	.5
Norges Brettforbund	1	.1	Norges Rugbyforbund	5	.4
Norges Bryteforbund	6	.5	Norges Rytterforbund	51	4.0
Norges Bueskytterforbund	2	.2	Norges Seilforbund	6	.5
Norges Curlingforbund	2	.2	Norges Skiforbund	62	4.9
Norges Cykleforbund	11	.9	Norges Skiskytterforbund	21	1.7
Norges Danseforbund	6	.5	Norges Skytterforbund	32	2.5
Norges Dykkeforbund	5	.4	Norges Skøyteforbund	14	1.1
Norges Fekteforbund	2	.2	Norges Studentidrettsforbund	11	.9
Norges Fleridrettsforbund	1	.1	Norges Styrkeløftforbund	19	1.5
Norges Fotballforbund	269	21.3	Norges Svømmeforbund	47	3.7
Norges Friidrettsforbund	53	4.2	Norges Tennisforbund	12	1.0
Norges Functional Fitnessforbund	6	.5	Norges Triatlonforbund	7	.6
Norges Golfforbund	5	.4	Norges Vannski- og Wakeboard Forbund	4	.3
Norges Gymnastikk og Turnforbund	67	5.3	Norges Vektløfterforbund	4	.3
Norges Hundekjørerforbund	6	.5	Norges Volleyballforbund	40	3.2
Norges Håndballforbund	187	14.8			

¹ Personer som oppga «annet» kjønn (n = 8) er inkludert i tabellen.

Tabell 2.5 viser særforbundet til den idretten som deltakerne bruker mest tid på. Alle særforbundene er representert bortsett fra følgende fire: Norges Castingforbund, Norges Cricketforbund, Norges Softball og Baseball Forbund, Norges Squash-

forbund. Særforbundene med flest deltakere er fotball (269), håndball (187), gymnastikk og turn (67), ski (62) og rytter (51). I alt er 23 særforbund representert med færre enn 10 deltakere⁵⁸.

⁵⁸ Analyser som undersøker omfanget av opplevde krenkelser innen de enkelte særforbund presenteres ikke da antallet i de fleste særforbund er svært lite.

De fleste som har svart på spørreskjemaet er aktive utøvere (91 %), men mange av disse har også andre roller. Dette fremgår av tabell 2.6, hvor 32 % har vært engasjert som trener sist år, 13 % har hatt tillitsverv og 12 % har vært dommer. Nærmere undersøkelse av de aktive utøverne viser at over halvparten ($n = 705$) kun har vært aktive, mens 47 personer kun har vært trener, 11 har bare innehatt tillitsverv og 21 har kun vært dommer⁵⁹. Den mest vanlige kombinasjonen er utøver og trener, som til sammen utgjør 222 personer.

Tabell 2.6 viser også svar på spørsmålet: «Er den idretten du har brukt mest tid på en individuell idrett eller lagidrett?» Vi registrerer at 44 % av deltakerne har brukt mest tid på en individuell idrett og 56 % på en lagidrett.

Tabell 2.6. Idrettsvariabler blant kvinner, menn og totalt, presentert som antall (n) og andel (%)

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	753	60 %	500	40 %	1253	100 %
Rolle¹						
Utøver (idrettsutøver/treningsaktiv/mosjonist)	681	90 %	459	92 %	1140	91 %
Trener	263	35 %	139	28 %	402	32 %
Tillitsverv	113	15 %	55	11 %	168	13 %
Dommer	92	12 %	56	11 %	148	12 %
Type idrett						
Individuell idrett	333	44 %	223	45 %	556	44 %
Lagidrett	420	56 %	277	55 %	697	56 %

¹ Deltakerne kunne markere flere roller. Spørsmålet var: «Hvordan har du vært engasjert i organisert idrett de siste 12 månedene. Du kan krysse av for flere alternativer»

⁵⁹ Vi hadde håpet at disse gruppene hadde vært noe større, for å undersøke om krenkende opplevelser varierte med rolle. På grunn av at så få svarte på skjemaet er dette vanskelig. Vi vil imidlertid undersøke om det er noen forskjell mellom de som bare er aktive som utøvere, og de som innehar andre roller og kombinasjoner av roller.

Tabell 2.7 omhandler svarene på spørsmål som ble stilt til de som hadde krysset av for at de var utøver/treningsaktiv/mosjonist⁶⁰. Basert på tidligere forskning hadde vi kartlagt forhold som vi ville undersøke om kunne være risikofaktorer. Tid brukt i idretten og på trening, samt deltakelse i konkurranseidrett kan være slike faktorer^{61,62}. Vi registrerer at fire av fem har deltatt i konkurranseidrett sist år. Den største gruppen har konkurrert på klubbnivå (34 %), mens 13 % har konkurrert

internasjonalt. Litt over halvparten bruker mest tid på å trene gruppetrening med idrettslag, mens ca. en av fire driver mest med egentrening alene. Bare 11 personer bruker mest tid på å trene alene med trener. Tid brukt på hovedidrett varierer fra mindre enn fire timer ukentlig til mer enn 16 timer per uke. Den største gruppen utgjør de som bruker 5-10 timer (40 %), og den minste gruppen de som bruker mer enn 16 timer.

Tabell 2.7. Utøvervariabler blant kvinner, menn og totalt, presentert som antall (n) og andel (%)

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	753	60 %	500	40 %	1253	100 %
Mest tid brukt på						
Egentrening alene	166	24 %	104	23 %	270	24 %
Egentrening med andre	74	11 %	71	16 %	145	13 %
Gruppetrening i idrettslag	383	56 %	247	54 %	630	55 %
Alene med trener	6	1 %	5	1 %	11	1 %
Kommersielt treningsstudio	39	6 %	18	4 %	57	5 %
Annet	13	2 %	14	3 %	27	2 %
Tidsbruk på hovedidrett siste 12 mnd.¹						
Mindre enn 4 timer/uke	157	23 %	125	27 %	282	25 %
5-10 timer/uke	272	40 %	187	41 %	459	40 %
11-15 timer/uke	151	22 %	75	16 %	226	20 %
Mer enn 16 timer/uke	101	15 %	72	16 %	173	15 %
Personer deltatt i konkurranseidrett siste 12 mnd.	553	81 %	367	80 %	920	81 %
Høyeste nivå på konkurranseidrett siste 12 mnd.						
Idrettslag	199	36 %	113	31 %	312	34 %
Krets/region	127	23 %	98	27 %	225	25 %
Nasjonalt	156	29 %	111	30 %	267	29 %
Internasjonalt	71	13 %	45	12 %	116	13 %

¹ I videre analyser kategoriseres «≤10 timer i uken» (mindre enn 4 timer og 5-10 timer) vs. «≥11 timer i uken» (11-15 timer og mer enn 16 timer).

⁶⁰ Heretter kalt utøver.

⁶¹ Fasting et al., 2010

⁶² Daignault et al., 2023

Tabell 2.8 viser hvor mange som har besøkt NIFs nettsider om varsling, samt NIFs og særforbundenes sider om seksuell trakassering og overgrep. Til tross for at nettsiden om varsling er av nyere dato sammenliknet med nettsidene om seksuell trakassering og overgrep, er det flere som har besøkt denne siden sammenliknet med både NIFs og særforbundenes nettsider. Det er likevel svært få som har besøkt NIFs nettside om varsling, bare 9 %. Relativt like mange kvinner som menn har vært inne på denne siden, mens noen flere kvinner enn menn har besøkt sidene om seksuell trakassering og overgrep.

Tabell 2.8. Besøk på nettsidene til NIF og særforbund om seksuell trakassering og overgrep. Presentert som antall (n) og andel (%) blant kvinner, menn og totalt.

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	752	60 %	499	40 %	1251	100 %
Personer besøkt NIFs nettside om varsling	69	9 %	45	9 %	114	9 %
Personer besøkt NIFs nettside om seksuell trakassering og overgrep	52	7 %	22	4 %	74	6 %
Personer besøkt sitt særforbunds nettside om seksuell trakassering og overgrep	53	7 %	26	5 %	79	6 %

2.6 Representativitet og vektning

Vi kan ikke si noe om svarprosenten da vi ikke vet hvor mange som faktisk mottok undersøkelsen, men den er uansett svært lav. Lave svarprosenten fører ikke nødvendigvis til skjeve resultater, men er avhengig av hvor representativt utvalget er⁶³. De fleste undersøkelser om krenkende hendelser i idretten har et bekvemmelighetsutvalg, hvor man ofte ikke vet størrelsen på eller andre karakteristika ved populasjonene, som er den gruppen man ønsker å si noe om. I denne undersøkelsen vet vi imidlertid noe om populasjonen (som i vårt tilfelle

er medlemmer av et idrettslag i alderen 18-30 år), i form av fordelingen på kjønn, alder og tilhørighet til særforbund. Dette gjør det mulig å sammenlikne de som har svart på undersøkelsen med alle medlemmer av idrettslag i denne aldersgruppen. Slik sett kan vi undersøke hvor representativt utvalget er for alle 18-30 åringer når det gjelder disse variablene⁶⁴. Særlig er dette viktig i forhold til kjønn, da vi vet fra forskningslitteraturen at kjønn kan være en viktig forklaringsvariabel for ulike former for krenkelser⁶⁵.

⁶³ Hellevik, 2016

<https://www.forskning.no/statistikk-innvandring-kronikk/kronikk-lave-svarprosent-foerer-ikke-nodvendigvis-til-skjeve-resultater/1167716>

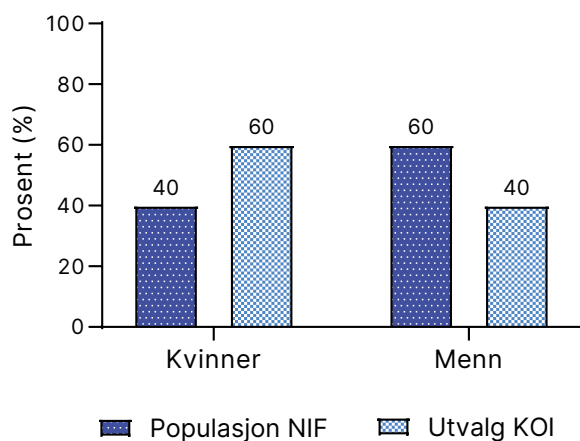
⁶⁴ Da det er mange særforbund og bare 1261 personer som har besvart undersøkelsen har vi valgt å ikke sammenlikne utvalget med populasjonen på denne variabelen.

⁶⁵ Vertommen et al., 2022

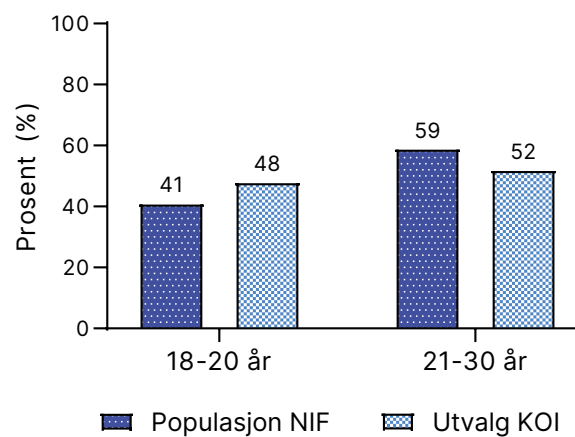
Figur 2.1 viser at kvinner er overrepresentert og menn underrepresentert i vår undersøkelse i forhold til NIFs medlemmer i 18-30 års alderen. I denne aldersgruppen utgjør kvinner og menn i NIF, henholdsvis 40 % og 60 %. I vår undersøkelse er kjønnsfordelingen omvendt, 60 % kvinner og 40 % menn.

Vi har også sammenliknet aldersfordelingen i utvalget med populasjonen. I figur 2.2 ser vi at blant de yngste er det noen flere i utvalget enn i populasjonen, mens det er omvendt for de som er i alderen 21-30 år. Sammenlikner vi figurene ser vi at skjevheten er mindre for alder enn for kjønn. For å sikre at resultatene blir mer representative

for NIFs medlemmer i alderen 18-30 år, har vi derfor valgt å vekte utvalget etter fordelingen på kjønn. Dette innebærer å justere for underrepresentasjonen av menn og overrepresentasjonen av kvinner i undersøkelsen. Alle resultater som presenteres i rapporten er vektet på kjønn. Hvorvidt undersøkelsen er representativ for unge voksne i NIF er likevel vanskelig å si noe om bortsett fra kjønnsfordelingen. Resultatene bør tolkes med forsiktighet da temaet i seg selv kan ha påvirket hvem som valgte å svare på spørreskjemaet. I tillegg er det rimelig å anta at det er en underrapportering grunnet undersøkelsens sensitive tema⁶⁶.

Figur 2.1. Kjønnsfordeling i populasjon og utvalg

Figur 2.2. Aldersfordeling i populasjon og utvalg

⁶⁶ Mergaert et al., 2016

3. Forekomst av krenkelseser blant unge voksne

I dette kapitlet presenterer vi forekomst av krenkende opplevelser blant unge voksne. I tråd med annen forskning om krenkelseser i idretten betyr 'opplevd' i denne rapporten at deltakerne har opplevd minst en hendelse minimum en eller to ganger siste 12 måneder⁶⁷. Kapitlet er inndelt i fire delkapitler. Omfanget av psykiske krenkelseser er vist i delkapittel 3.1, fysiske krenkelseser i delkapittel 3.2, seksuell trakassering i delkapittel 3.3, og samlet forekomst i delkapittel 3.4, dvs. om deltakerne har opplevd en eller flere av de tre formene for krenkelseser. Til slutt, i delkapittel 3.5, sammenlikner vi de tre formene for krenkelseser og oppsummerer de viktigste funnene.

Vi vil for alle tre krenkelsene undersøke om omfanget varierer med bakgrunnsvariabler (tabell 3.1) og noen av idrettsvariablene presentert i kapittel 2, for å finne frem til høy- og lavrisikogrupper. Vi har valgt ut seks idrettsvariabler som presenteres i to figurer og to tabeller. Figur 3.1 og tabell 3.2. presenterer spørsmål som alle deltakerne har svart på. Her undersøker vi 1) om det er noen forskjell i opplevelse av krenkende adferd mellom de som har brukt mest tid på en individuell idrett eller lagidrett, og 2) om det er noen forskjell mellom de som kun er utøvere og de som innehar andre roller i idretten, samt 3) hvilken rolle deltakerne har brukt mest tid på. Deretter følger en figur 3.2 og tabell 3.3. som presenterer svar på spørsmål som ble stilt til alle som hadde krysset for at de var aktive («idrettsutøver/treningsaktiv/mosjonist»). Her undersøker vi 1) forekomsten blant de som har brukt ≤10 timer og ≥11 timer ukentlig på sin hovedidrett, 2) deltakelse i konkurransetidrett, og 3) høyeste nivå deltakerne har konkurrert på.

3.1 Forekomst av psykiske krenkelseser

Når det gjelder forekomst av psykiske krenkelseser viser tabell 3.1 at 47 % har opplevd minst en av de ti hendelsene minimum en eller to ganger sist år. Den hendelsen som både kvinner og menn har opplevd mest er «å bli skjelt ut for ikke å ha prestert godt nok, kommet for sent, droppet trening, glemt utstyr o.l.». Mange har også opplevd «å bli utsatt for plagsom erting eller ubehagelig fleiping» (særlig kvinner), og/eller opplevd «at dine prestasjoner på trening og i konkurranser ble latterliggjort» (særlig menn). Svært få har opplevd «at noen prøvde å kontrollere ditt sosiale liv, eksempelvis isolere deg fra venner og familie».

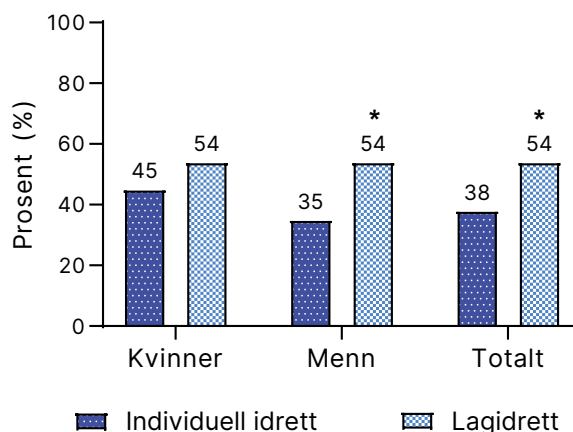
Det er ingen signifikante forskjeller mellom kvinner (50 %) og menn (45 %) i forekomst av psykiske krenkelseser, men alder ser ut til å være av betydning. De yngste (55 %) har oftere opplevd psykiske krenkelseser enn de over 21 år (41 %). Menn med innvandrerbakgrunn (60 %) er oftere enn menn fra den øvrige norske befolkningen (45 %) utsatt for psykiske krenkelseser, mens kvinner med lav utdanning har opplevd mer psykiske krenkelseser (55 %) enn kvinner med høyere utdanning (41 %).

⁶⁷ Alle tall i tabeller og figurer er rundet av til nærmeste heltall. Vi oppgir bare antall for grupper med ti eller flere respondenter.

Hvilken seksuell orientering man har så ikke ut til å ha betydning for opplevelser av psykiske krenkelser i vårt materiale, det samme gjaldt funksjonsnedsettelse og hvorvidt man var i arbeid.

Menn med innvandrerbakgrunn er den gruppen som har opplevd mest psykisk vold (60 %), og menn med funksjonsnedsettelse den gruppen som har opplevd minst (36 %). Dette fremgår av tabell 3.1.

Uavhengig av rolle, utsettes deltakere som er involvert i lagidretter langt mer for psykiske krenkelser enn de som er engasjert i individuelle idretter. Denne forskjellen er spesielt stor for menn (54 % lagidrett og 35 % individuell idrett). Dette fremgår av figur 3.1.

Figur 3.1. Forekomst av psykiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på lagidrett og individuell idrett (*p<.05)

Tabell 3.1. Forekomst av psykiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på bakgrunnsvariabler

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Forekomst av psykiske krenkelser	252	50 %	339	45 %	591	47 %
Alder	*		*		*	
18-20 år	151	58 %	162	52 %	313	55 %
21-30 år	101	42 %	177	40 %	278	41 %
Innvandring			*		*	
Personer med innvandrerbakgrunn	23	58 %	30	60 %	53	60 %
Den øvrige norske befolkningen	210	49 %	282	43 %	492	45 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	204	49 %	294	44 %	498	46 %
Annet	29	55 %	20	47 %	49	51 %
Utdanning	*				*	
Barneskole, ungdomsskole og videregående skole	162	55 %	201	47 %	363	50 %
Høyere utdanning	71	41 %	111	40 %	182	40 %
Arbeid						
I arbeid	136	49 %	180	43 %	316	46 %
Student	83	49 %	102	46 %	185	47 %
Annet	14	54 %	30	48 %	44	50 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	13	50 %	11	36 %	24	43 %
Nei	220	50 %	302	45 %	521	47 %

*p<.05

Tabell 3.2 viser at det er stor forskjell i opplevelsen av psykiske krenkelser mellom utøvere (utøver/treningsaktiv/mosjonist) og de som innehar andre roller, samt kombinasjoner av disse, hvorav de to sistnevnte omtales som 'andre'. Særlig gjelder dette for menn, hvor en høyere andel i kategorien 'andre' har opplevd psykiske krenkelser (52 %) sammenlignet med de som kun er utøvere (41 %).

Deltakerne ble også spurt om hvilken rolle de brukte mest tid på. Av tabell 3.2 ser vi at dommere skiller seg ut. Både kvinnelige og mannlige dommere utsettes for langt flere psykiske krenkelser enn de som bruker mest tid på å være trener eller utøver.

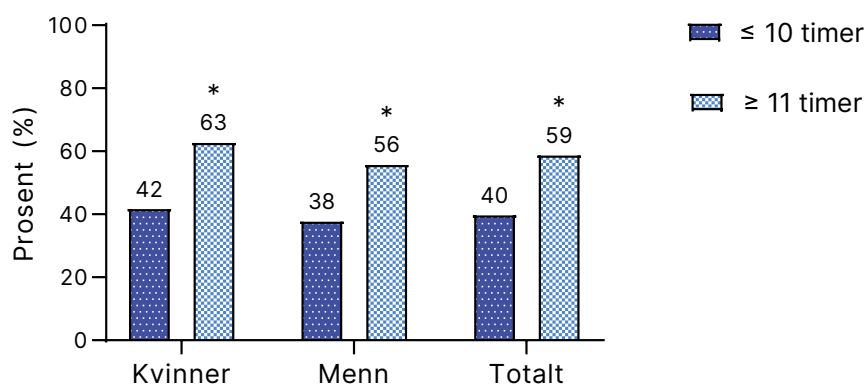
Figur 3.2 viser svar på spørsmål som bare ble stilt til de som var utøvere (utøver/treningsaktiv/mosjonist). Jo flere timer man har brukt på idretten per uke, jo større er sannsynligheten for at man har vært utsatt for psykiske krenkelser. Dette gjelder både kvinner og menn. Totalt er prosenten 40 blant de som bruker 10 timer og mindre. Den tilsvarende prosenten for de som bruker 11 timer eller mer er 59. Omtrent 2 av 3 kvinner i sistnevnte gruppe har opplevd minst en form for psykiske krenkelser.

Tabell 3.2. Forekomst av psykiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på rolle og den rollen de bruker mest tid på

Rolle ¹	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kun utøver/treningsaktiv/mosjonist	121	46 %	189	41 %	310	43 %
Andre	131	54 %	150	52 %	281	53 %
Rolle brukt mest tid på		*		*		*
Utøver/treningsaktiv/mosjonist	199	49 %	273	44 %	472	46 %
Trener	34	46 %	32	42 %	65	44 %
Tillitsverv	<10	-	<10	-	13	48 %
Dommer	11	92 %	30	71 %	41	76 %

¹ Andre inkluderer trener, tillitsverv og dommer og kombinasjoner mellom de ulike rollene

*p<.05

Figur 3.2. Forekomst av psykiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på tidsbruk på hovedidrett blant utøvere (*p<.05)

Tabell 3.3. Forekomst av psykiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på deltakelse i konkurranseidrett og høyeste nivå på konkurranseidrett

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Deltatt i konkurranseidrett siste 12 mnd.		*		*		*
Ja	202	55 %	273	50 %	475	52 %
Nei	24	28 %	30	22 %	54	24 %
Høyeste nivå på konkurranseidrett siste 12 mnd.		*				
Idrettslag	65	49 %	84	49 %	149	49 %
Krets/region	36	42 %	78	53 %	114	49 %
Nasjonalt	68	65 %	83	50 %	150	55 %
Internasjonalt	34	71 %	29	43 %	62	54 %

*p<.05

Tabell 3.3 viser at de som har deltatt i konkurranseidrett sist år (52 %) opplever langt oftere psykiske krenkelser enn de som ikke har konkurrert (24 %). Dette gjelder begge kjønn. Nivået man konkurrerer på synes også å være en risikofaktor, men bare for kvinner, hvor 65 % og 71 % av henholdsvis de som har konkurrert nasjonalt og internasjonalt har opplevd psykiske krenkelser sist år.

Det er også gjennomført tre-analyser for å undersøke risikogrupper, og disse analysene omfatter kun utøvere/treningsaktive/mosjonister. Figur 1 i vedlegg 3 viser at det er 'tid brukt på hovedidrett' som best predikerer hvorvidt utøverne har vært utsatt for psykiske krenkelser, etterfulgt av utdanningsnivå. Risikogruppen her utgjøres av personer som bruker 11 timer eller mer ukentlig på sin hovedidrett, og har kun barneskole/ungdomsskole/videregående skole utdanning⁶⁸. I denne gruppen har 64 % opplevd psykiske krenkelser. De som har opplevd færrest psykiske krenkelser er utøvere som bruker 10 timer eller mindre ukentlig på idretten sin og driver med en individuell idrett (34 %).

3.2 Forekomst av fysiske krenkelser

I alt er det 21 % av deltakerne som har opplevd minst en form fysisk krenkelse en eller to ganger sist år, og det er ingen forskjell på kvinner og menn når det gjelder omfanget av denne typen krenkelse (Tabell 3.4). De hendelsene som desidert flest har opplevd blant begge kjønn er «å bli tvunget til å utføre ekstra trening/mange øvelser som straff, f.eks. ekstra sit-ups, eller løpe lengre enn de andre på trening», og «å bli tvunget eller overtalt til å fortsette å trene når du var skadet eller helt utkjørt/utslitt». Ingen kvinner og noen få menn hadde opplevd «å bli tvunget til å delta i innvielsesseremonier og/eller ritualer som innebar fysisk skade eller smerte for deg (f.eks. juling, slåing, kvelertak eller overdrevet alkoholinntak)».

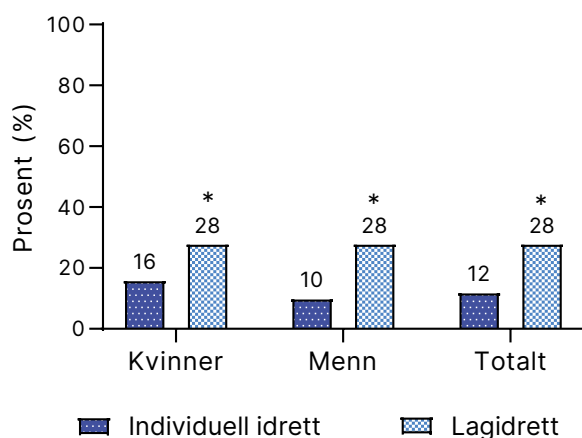
Bortsett fra alder er det få signifikante forskjeller. I likhet med psykiske krenkelser er det de yngste som har opplevd mest (27 %) fysiske krenkelser. Blant menn har de som har lav utdanning opplevd mer (24 %) enn de med høy utdanning (14 %). Videre viser tabell 3.4 at studenter (25 %) opplever oftere fysiske krenkelser enn de som er i arbeid (18 %). Den gruppen som har vært utsatt for flest fysiske krenkelser er kvinner i den yngste aldersgruppen (28 %) og kvinner med en annen seksuell orientering enn heterofil (28 %), mens kvinner med høyere utdanning har opplevd færrest (17 %) fysiske krenkelser.

⁶⁸ Heretter kalt lav utdanning.

Tabell 3.4. Forekomst av fysiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på bakgrunnsvariabler

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Fysiske krenkelser	113	22 %	149	20 %	262	21 %
Alder	*		*		*	
18-20 år	73	28 %	81	26 %	154	27 %
21-30 år	40	17 %	68	16 %	107	16 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	≤10	-	≥10	-	20	22 %
Den øvrige norske befolkningen	92	21 %	129	20 %	221	20 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	86	21 %	128	19 %	214	20 %
Annet	15	28 %	11	26 %	25	26 %
Utdanning			*		*	
Barneskole, ungdomsskole og videregående skole	71	24 %	101	24 %	172	24 %
Høyere utdanning	29	17 %	38	14 %	68	15 %
Arbeid					*	
I arbeid	51	19 %	72	17 %	123	18 %
Student	44	26 %	54	24 %	98	25 %
Annet	≤10	-	12	19 %	17	20 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	≤10	-	≤10	-	≤10	-
Nei	99	22 %	134	20 %	233	21 %

*p<.05

Figur 3.3 viser forekomst av fysiske krenkelser blant de som har brukt mest tid på en lagidrett versus en individuell idrett. Som for psykiske krenkelser finner vi også at de som er engasjert i en lagidrett oftere har opplevd fysiske krenkelser (28 %) enn de som driver med en individuell idrett (12 %).

Figur 3.3. Forekomst av fysiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på lagidrett og individuell idrett (*p<.05)

Det er ingen forskjell mellom de som kun er utøvere, og de som innehar kombinasjoner av ulike roller, bortsett fra blant menn hvor 24 % i den sistnevnte gruppen (andre) har opplevd flere fysiske krenkelser sammenliknet med de som kun er utøvere (17 %). Det er heller ingen forskjell mellom de som har brukt mest tid på utøverrollen og de som har brukt mest tid på å være trener. Dette fremgår av tabell 3.5.

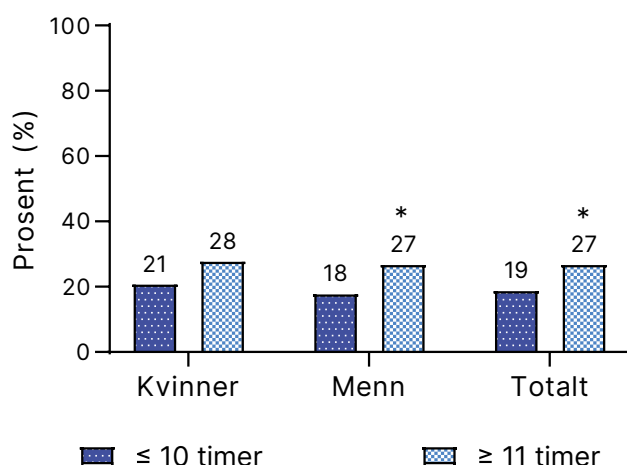
Når det gjelder utøverne viser figur 3.4 at de som bruker 11 timer eller mer på idretten sin opplever oftere fysiske krenkelser (27 %) enn de som bruker mindre tid (19 %). Denne forskjellen gjelder først og fremst menn.

Tabell 3.5. Forekomst av fysiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på rolle og den rollen de bruker mest tid på

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Rolle¹				*		
Kun utøver/treningsaktiv/mosjonist	59	22 %	80	17 %	138	19 %
Andre	54	22 %	69	24 %	123	23 %
Rolle brukt mest tid på						
Utøver/treningsaktiv/mosjonist	98	24 %	123	20 %	221	22 %
Trener	13	18 %	18	24 %	31	21 %
Tillitsvern	<10	-	0	0	<10	-
Dommer	<10	-	<10	-	<10	-

¹ Andre inkluderer trener, tillitsvern og dommer og kombinasjoner mellom de ulike rollene

*p<.05

Figur 3.4. Forekomst av fysiske krenkelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på tidsbruk på hovedidrett blant utøvere (*p<.05)

Personer som har deltatt i idrettskonkurranser sist år opplever oftere fysiske krenkelsers enn de som ikke deltar i konkurranseidrett. Det er ingen forskjell på omfanget av fysiske krenkelsers med hensyn til konkurranseidrettsnivå, slik vi fant for psykiske krenkelsers (tabell 3.6).

Til forskjell fra psykiske krenkelsers viser tre-analysen for fysiske krenkelsers (Figur 2, vedlegg 3) at det er hvorvidt man driver med en lagidrett

eller individuell idrett som betyr mest for om man har vært utsatt for fysiske krenkelsers. Risikogruppen her utgjøres av personer som driver med lagidrett og bruker 11 timer eller mer per uke på idretten sin. I denne gruppen har nesten halvparten (48 %) vært utsatt for fysiske krenkelsers. De som har opplevd færrest fysiske krenkelsers er utøvere som driver med en individuell idrett, og som ikke er studenter, men i arbeid/annet (7 %).

Tabell 3.6. Forekomst av fysiske krenkelsers i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på deltakelse i konkurranseidrett og høyeste nivå på konkurranseidrett

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Deltatt i konkurranseidrett siste 12 mnd.		*		*		*
Ja	98	26 %	134	24 %	231	25 %
Nei	≤10	-	≤10	-	18	8 %
Høyeste nivå på konkurranseidrett siste 12 mnd.						
Idrettslag	32	24 %	45	27 %	77	25 %
Krets/region	19	22 %	35	24 %	53	23 %
Nasjonalt	31	30 %	39	23 %	70	26 %
Internasjonalt	15	32 %	15	22 %	90	26 %

*p<.05

“

De som bruker mest tid på en lagidrett har opplevd flere fysiske krenkelsers enn de som deltar i individuelle idretter.

Foto: Erik Ruud, NIF

3.3 Seksuell trakassering

En av fire har opplevd minst en hendelse med seksuell trakassering siste 12 måneder. Dette fremgår av tabell 3.7. I motsetning til fysiske og psykiske krenkelser finner vi signifikante forskjeller mellom kvinner (34 %) og menn (19 %) for seksuell trakassering. Den yngste aldersgruppen (30 %) opplever oftere seksuell trakassering enn de som er 21 år og eldre (21 %), spesielt gjelder dette for menn. Vi legger merke til at det er en tendens til at heteroseksuelle opplever mindre seksuell trakassering enn personer med annen seksuell orientering, men forskjellen er ikke statistisk signifikant. Opplevelsen av seksuelle krenkelser varierer med utdanning og arbeid, først og fremst blant menn. Personer med lav utdanning (27 %) og studenter (29 %) opplever mest seksuell trakassering, sammenliknet med de med høy utdanning (21 %) og de som er i arbeid

(22 %). Den gruppen hvor flest har opplevd seksuell trakassering er kvinner i alderen 18-20 år (38 %), mens gruppen hvor færrest har opplevd dette er menn med høyere utdanning (15 %) (tabell 3.7).

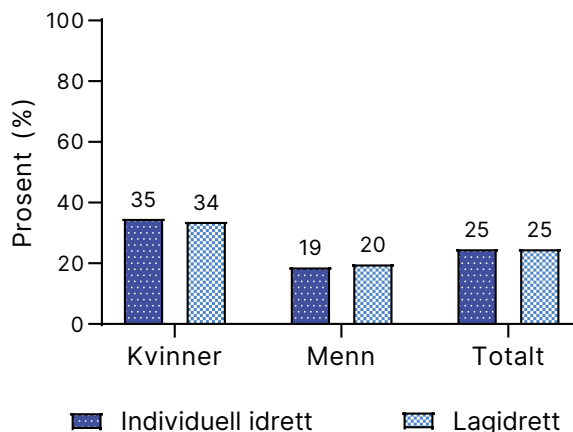
Blant de 16 spørsmålene som målte seksuell trakassering finner vi at hendelsene «støtende eller ubehagelige kommentarer om ditt kjønn, for eksempel at menn/kvinner ikke passer å drive med visse typer idretter eller yrker eller gjøre visse typer oppgaver», samt «at noen har fortalt seksuelle vitser eller historier som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig» er de hendelsene som flest kvinner har opplevd. Den sistnevnte om seksuelle vitser har også flest menn erfart, og omtrent like mange menn har vært utsatt for «kommentarer eller slengbemerkinger

Tabell 3.7. Forekomst av seksuell trakassering i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på bakgrunnsvariabler

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Seksuell trakassering*	172	34 %	144	19 %	316	25 %
Alder						*
18-20 år	99	38 %	71	23 %	170	30 %
21-30 år	72	30 %	74	17 %	146	21 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	144	33 %	120	18 %	264	24 %
Den øvrige norske befolkningen	13	33 %	12	24 %	25	28 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	137	33 %	123	19 %	260	24 %
Annet	19	36 %	11	26 %	30	31 %
Utdanning						*
Barneskole, ungdomsskole og videregående skole	101	34 %	93	22 %	194	27 %
Høyere utdanning	54	31 %	41	15 %	95	21 %
Arbeid						*
I arbeid	83	30 %	69	17 %	152	22 %
Student	66	39 %	47	21 %	113	29 %
Annet	≤10	-	≥10	-	24	27 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	8	31 %	8	26 %	16	28 %
Nei	147	33 %	126	19 %	273	25 %

*p<.05

om ditt utseende eller kropp som du ble opprørt over eller opplevde som støtende eller ubehagelig». Størst kjønnsforskjell finner vi for «støtende eller ubehagelige kommentarer om ditt kjønn, for eksempel at menn/kvinner ikke passer å drive med visse typer idretter eller yrker eller gjøre visse typer oppgaver», der 15 % kvinner har opplevd dette sammenliknet med 3 % menn. Blant kvinner og menn er det nesten ingen som har opplevd seksuelle overgrep, som ble målt med følgende spørsmål: «at noen har hatt sex/samleie med deg uten ditt samtykke» og/eller «å bli tvunget til seksuelle handlinger».

Figur 3.5. Forekomst av seksuell trakassering i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på lagidrett og individuell idrett

Figur 3.5 viser at til forskjell fra psykiske og fysiske krenkelses er det ingen forskjell i opplevelsen av seksuell trakassering mellom de som har brukt mest tid på en lagidrett sammenliknet med de som har brukt mest tid på en individuell idrett. I begge gruppene har 25 % vært utsatt for seksuell trakassering.

Sammenlikner vi de som kun er utøvere med de som innehar andre roller og kombinasjoner av disse, finner vi at utøverne (21 %) opplever mindre seksuell trakassering enn de øvrige (31 %). Dette fremgår av tabell 3.8. Det er en tendens til at utøvere har opplevd mindre seksuell trakassering enn trenere og dommere, men forskjellene er ikke signifikante og kan skyldes tilfeldigheter.

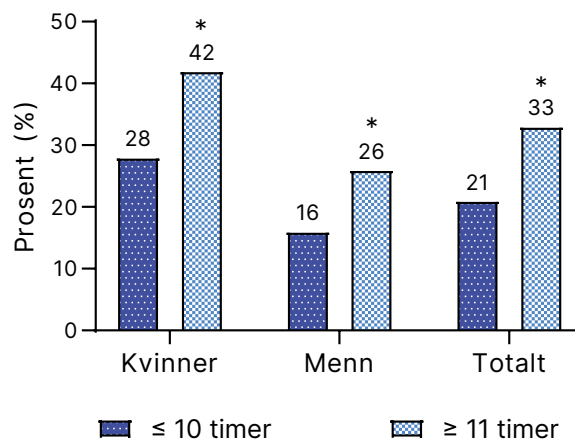
Tabell 3.8. Forekomst av seksuell trakassering i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på rolle og den rollen de bruker mest tid på

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Rolle¹		*				*
Kun utøver/treningsaktiv/mosjonist	74	28 %	80	17 %	154	21 %
Andre	97	40 %	65	22 %	162	31 %
Rolle brukt mest tid på						
Utøver/treningsaktiv/mosjonist	127	31 %	116	19 %	243	24 %
Trener	30	41 %	18	24 %	48	32 %
Tillitsverv	≤10	-	≤10	-	≤10	-
Dommer	≤10	-	≤10	-	16	30 %

¹ Andre inkluderer trener, tillitsverv og dommer og kombinasjoner mellom de ulike rollene

*p<.05

Av figur 3.6 ser vi at det er signifikante forskjeller i opplevd seksuell trakassering i forhold til hvor mye tid de aktive utøverne bruker på sin hovedidrett. Blant de som bruker 11 timer eller mer ukentlig er det 33 %, og blant de som bruker 10 timer eller mindre er det 21 %. Videre viser figuren at blant de kvinnene som bruker 11 timer eller mer på sin idrett, er det 42 % som har opplevd seksuell trakassering. Tilsvarende tall for menn er 26 %.

Figur 3.6. Forekomst av seksuell trakassering i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på tidsbruk på hovedidrett blant utøvere (*p<.05)

Av tabell 3.9 ser vi at de som har deltatt i idrettskonkurranser sist år har opplevd mer seksuell trakassering (27 %) enn de som ikke har deltatt i konkurranseidrett (17 %). Dette gjelder både kvinner (35 %) og menn (21 %). Hvilket nivå man konkurrerer på er av stor betydning for kvinner. Blant kvinnene som konkurrerer internasjonalt har omtrent halvparten (48 %) opplevd minst en form for seksuell trakassering.

Kjønn er den største risikofaktoren for å oppleve seksuell trakassering (Figur 3, vedlegg 3). Gruppen med høyest forekomst er kvinner som har brukt 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett (40 %). Menn i aldersgruppen 21-30 år har opplevd minst (14 %).

Tabell 3.9. Forekomst av seksuell trakassering i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på deltakelse i konkurranseidrett og høyeste nivå på konkurranseidrett

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Deltatt i konkurranseidrett siste 12 mnd.		*		*		*
Ja	131	35 %	116	21 %	246	27 %
Nei	20	23 %	18	13 %	38	17 %
Høyeste nivå på konkurranseidrett siste 12 mnd.		*				
Idrettslag	35	26 %	33	19 %	68	22 %
Krets/region	27	32 %	38	26 %	65	28 %
Nasjonalt	46	44 %	35	21 %	80	30 %
Internasjonalt	23	48 %	11	16 %	33	29 %

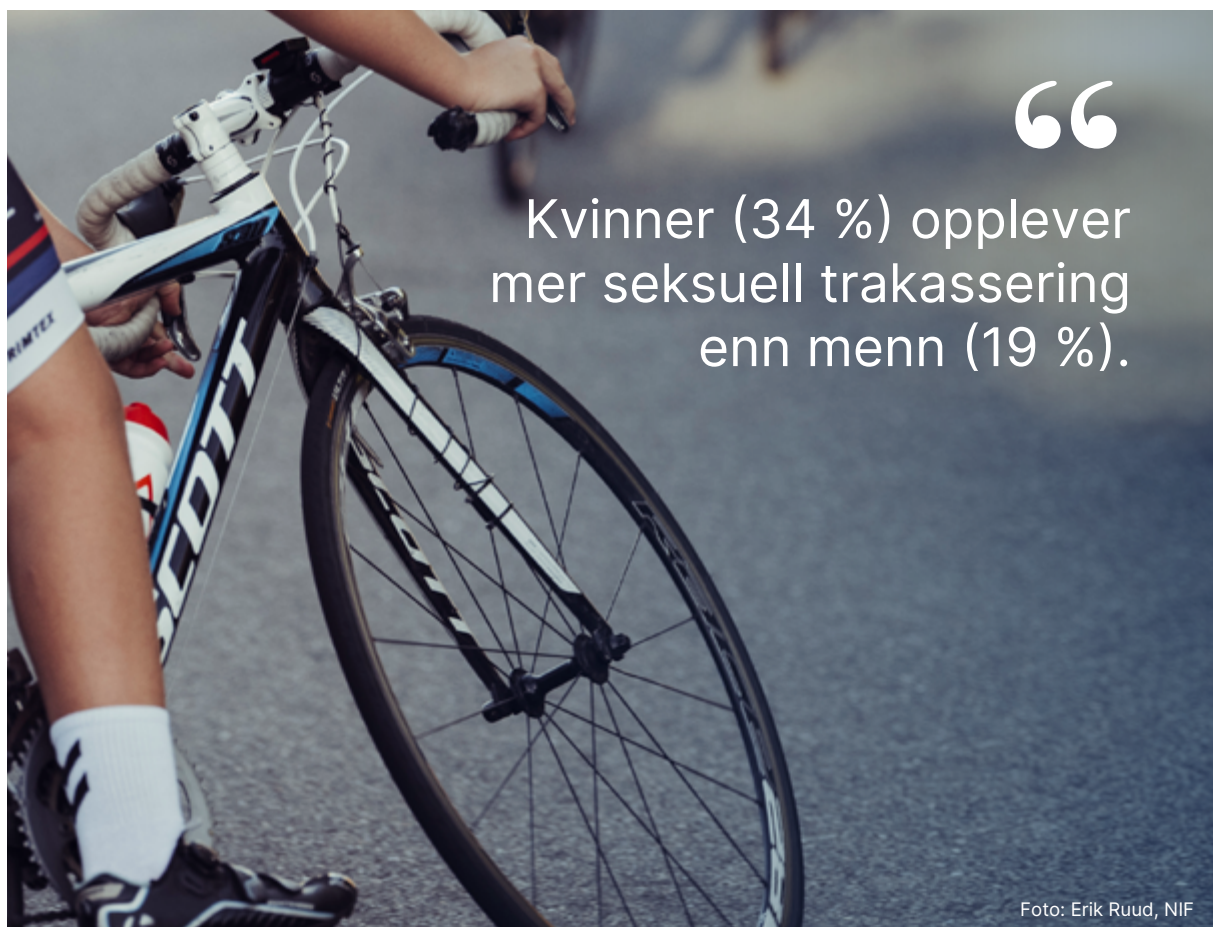
*p<.05

Som nevnt i kapittel 2 inneholder seksuell trakassering-batteriet fra FFI fire dimensjoner: kjønns-trakassering, uønsket seksuell oppmerksomhet, seksuell press og seksuelle overgrep. Tabell 3.10 viser fordelingen av opplevelser innenfor disse dimensjonene separat for kvinner og menn, samt totalt. Nesten ingen har opplevd seksuelt press eller overgrep (≤ 10). Det er relativt flere kvinner som har opplevd kjønns-trakassering (28 %) enn uønsket seksuell oppmerksomhet (18 %). Blant menn er det ingen forskjell.

Vi har også undersøkt overlapp mellom to av dimensjonene, og fant at blant de som har opplevd kjønns-trakassering er det 42 % av kvinnene og 38 % av mennene som også har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet.

Tabell 3.10. Dimensjoner av seksuell trakassering fordelt på kjønn

Dimensjoner av seksuell trakassering	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kjønns-trakassering	139	28 %	87	12 %	226	18 %
Uønsket seksuell oppmerksomhet	91	18 %	90	12 %	181	14 %
Seksuelt press	≤ 10	-	≤ 10	-	≤ 10	-
Overgrep	≤ 10	-	≤ 10	-	≤ 10	-

3.4 Total forekomst av krenkende opplevelser

I dette avsnittet presenterer vi forekomst av krenkende opplevelser generelt. Med det menes resultater som viser hvor mange som har opplevd minst én hendelse siste 12 måneder av enten psykiske krenkelser, fysiske krenkelser eller seksuell trakassering.

Vel halvparten av deltakerne har opplevd minst en krenkende hendelse en eller to ganger i en idrettsammenheng sist år. Dette fremgår av tabell 3.11. Videre viser tabellen at det er signifikante forskjeller mellom hhv. kjønn, aldersgruppe og utdanningsnivå; kvinner (61 %) har opplevd krenkelser oftere enn menn (52 %), yngre (62 %) oftere enn eldre (50 %), de med lavere utdanning har opplevd mer (59 %) enn personer med høyere utdanning (49 %). Noe overraskende viser tabellen ingen

signifikante forskjeller i opplevde krenkelser i idretten mellom personer med innvandrerbakgrunn og den øvrige norske befolkning, mellom personer med og uten funksjonsnedsettelse, og mellom heterofile og personer med en annen seksuell orientering. Vi legger imidlertid merke til at det er en tendens, særlig blant menn, til at personer med innvandrerbakgrunn oftere opplever krenkelser enn menn i den øvrige norske befolkningen. Dette skyldes blant annet at menn med innvandrer bakgrunn opplever flere psykiske krenkelser (jfr. tabell 3.1).

Den gruppen hvor flest har vært utsatt for krenkelser er kvinner i alderen 18-20 år. Hele 68 % i denne gruppen har opplevd en eller flere krenkelser i en idrettssammenheng sist år. Menn med varig funksjonsnedsettelse er den gruppen som har opplevd færrest krenkelser (45 %).

Tabell 3.11. Forekomst av krenkende opplevelser i idrett totalt siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på bakgrunnsvariabler

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Krenkende opplevelser i idrett totalt*	309	61 %	387	52 %	696	56 %
Alder		*		*		*
18-20 år	179	68 %	179	58 %	357	62 %
21-30 år	130	54 %	209	48 %	338	50 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	25	63 %	32	64 %	56	63 %
Den øvrige norske befolkningen	260	60 %	327	50 %	587	54 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	253	60 %	339	51 %	592	55 %
Annet	32	60 %	21	50 %	53	56 %
Utdanning		*		*		*
Barneskole, ungdomsskole og videregående skole	192	65 %	231	54 %	423	59 %
Høyere utdanning	91	52 %	128	46 %	219	49 %
Arbeid						
I arbeid	160	58 %	207	49 %	367	53 %
Student	106	63 %	116	52 %	221	57 %
Annet	17	65 %	36	58 %	53	61 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	15	48 %	14	45 %	29	52 %
Nei	268	60 %	345	51 %	613	55 %

*p<.05

Som vist i tabell 2.6 har vi kartlagt hvilke roller deltakerne har i idretten. Her kunne respondentene krysse av for både utøver, trener, tillitsvern og dommer. Bakgrunnen for dette spørsmålet var at vi var interessert i å undersøke om det var forskjeller mellom de ulike rollene i forhold til opplevde krenkelses. På grunn av det lave deltagerantallet i undersøkelsen kan vi ikke presentere tall her, men i tabell 3.12 ser vi de kombinasjoner som deltakerne representerer. Vi viser bare de kombinasjonene hvor opplevde krenkelses utgjør ti personer eller flere. Resultatene bør tolkes med forsiktighet da antallet i noen av gruppene blir svært lite. Tallene indikerer imidlertid at mange

dommere (76 %) utsettes for krenkelses, noe som også gjenspeiles i gruppene som omfatter dommere i kombinasjon med andre roller. Fra tabell 3.2. vet vi at dette først og fremst skyldes psykiske krenkelses. Utøvere er den gruppen som ser ut til å ha opplevd færrest krenkelses (51 %).

Tabell 3.13 viser hvilken rolle deltakerne bruker mest tid på. Her gjenspeiles funnene fra tabell 3.12, hvor vi ser at de om bruker mest tid på å være dommere har vært mest utsatt for krenkelses (80 %). Blant de få kvinnelige dommerne er tallet så høyt som 92 %.

Tabell 3.12. Forekomst av krenkende opplevelser i idrett totalt siste 12 mnd., fordelt på roller og kombinasjoner av roller

Rolle(r)	Opplevd krenkelses		Respondenter totalt
	Antall	Andel	Antall
Kun dommer	19	76 %	25
Utøver, trener og dommer	27	75 %	36
Utøver og dommer	35	74 %	47
Kun trener	28	65 %	43
Utøver og trener	128	59 %	216
Utøver, trener og tillitsvern	28	55 %	51
Utøver og tillitsvern	28	54 %	52
Kun utøver	366	51 %	724

Tabell 3.13. Forekomst av krenkende opplevelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på rolle og den rollen de bruker mest tid på

Rolle ¹	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kun utøver/treningsaktiv/mosjonist	148	56 %	218	47 %	366	51 %
Andre	161	67 %	170	59 %	330	62 %
Rolle brukt mest tid på				*		*
Utøver/treningsaktiv/mosjonist	241	60 %	312	50 %	553	54 %
Trener	46	63 %	39	52 %	85	57 %
Tillitsvern	9	64 %	5	39 %	14	54 %
Dommer	12	92 %	32	74 %	44	80 %

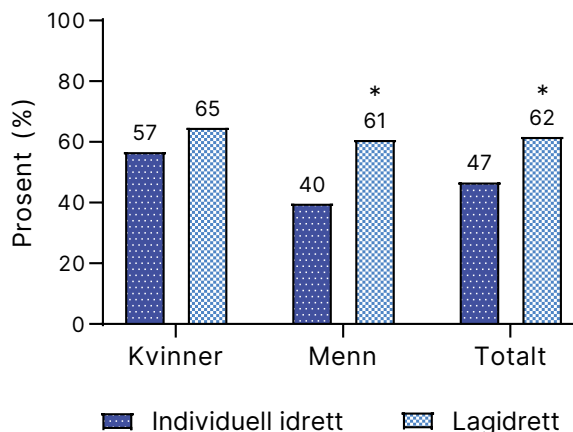
¹ Andre inkluderer trener, tillitsvern og dommer og kombinasjoner mellom de ulike rollene

*p<.05

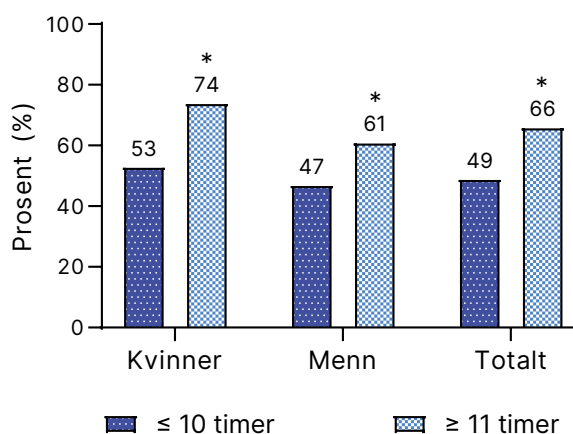
Uavhengig av rolle har personer som representerer en lagidrett (62 %) oftere opplevd krenkelser enn personer som driver mest med en individuell idrett (47 %). Særlig gjelder dette menn i lagidrett (61 %), der den tilsvarende prosenten i individuell idrett er 40 (Figur 3.7).

I tråd med tidligere funn ser vi at utøverne som bruker 11 timer eller mer ukentlig på sin hovedidrett er de som oftest utsettes for krenkelser (66 %) (Figur 3.8). Blant de kvinnelige utøverne er dette tallet 74 %.

Som vist i kapitel 2 er det svært mange av de aktive som har deltatt i idrettskonkurranser sist år. Tabell 3.14 viser at omtrent tre av fem av disse har opplevd minst en krenkende hendelse. Forskjellen mellom konkurranseidrettsutøvere og de som ikke konkurrerer er signifikant for begge kjønn. Tabellen viser også forekomst sett i forhold til nivå utøverne har konkurrert på. Blant kvinner finner vi signifikante forskjeller mellom idrettslag/ krets/region og nasjonalt/internasjonalt. I alt har 81 % av de kvinnelige utøverne som har konkurrert internasjonalt opplevd minst en eller to krenkelser.

Figur 3.7. Forekomst av krenkende opplevelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på lagidrett og individuell idrett (*p<.05)

Figur 3.8. Forekomst av krenkende opplevelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på tidsbruk på hovedidrett blant utøvere (*p<.05)

Tabell 3.14. Forekomst av krenkende opplevelser i idrett siste 12 mnd. blant kvinner, menn og totalt, fordelt på deltakelse i konkurranseidrett og høyeste nivå på konkurranseidrett

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Deltatt i konkurranseidrett siste 12 mnd.		*		*		*
Ja	242	65 %	314	57 %	555	60 %
Nei	34	40 %	38	27 %	72	32 %
Høyeste nivå på konkurranseidrett siste 12 mnd.		*				
Idrettslag	78	59 %	98	58 %	176	58 %
Krets/region	48	57 %	87	59 %	135	58 %
Nasjonalt	76	73 %	98	59 %	174	64 %
Internasjonalt	39	81 %	32	47 %	70	61 %

*p<.05

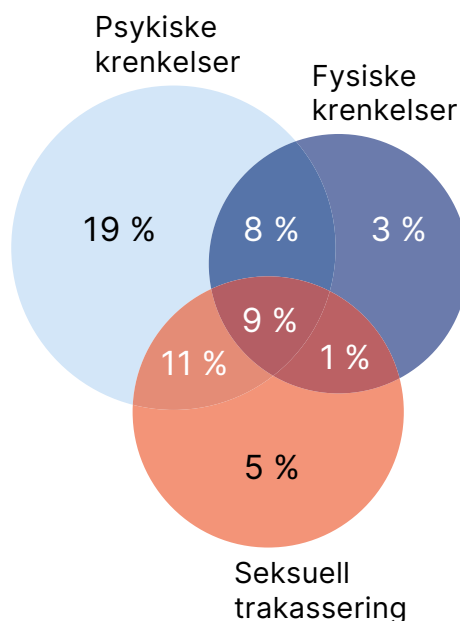
Tid brukt på hovedidrett per uke er av størst betydning for hvorvidt man har opplevd en eller annen form for krenkelse (Figur 4, vedlegg 3). Blant kvinner som bruker 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett er det 77 % som har vært utsatt for en krenkelse. En annen risikogruppe som fremkommer, er menn som driver med lagidrett og som bruker 11 timer eller mer på sin hovedidrett. I denne gruppen har 67 % opplevd en eller flere former for krenkelser. Den gruppen hvor færrest har vært utsatt for krenkende opplevelser består av utøvere som trener 10 timer eller mindre ukentlig og som driver med en individuell idrett (40 %).

3.5 Oppsummering - forekomst av krenkende opplevelser

Tabell 3.15 gir en oversikt over forekomst av de ulike formene for krenkelser. Den viser at:

- Ca. halvparten (56 %) av deltakerne har opplevd en eller annen form for krenkelse minimum «en eller to ganger» sist år. Psykiske krenkelser (47 %) oppleves mye oftere enn seksuell trakassering (25 %) og fysiske krenkelser (21 %)
- Det er ingen signifikant forskjell mellom kvinner og menn i forekomst av psykiske og fysiske krenkelser
- Kvinner (34 %) opplever mer seksuell trakassering enn menn (19 %)
- Flere kvinner har opplevd kjønstrakassering (28 %) enn uønsket seksuell oppmerksomhet (18 %)
- Svært få (≤ 10) har vært utsatt for seksuelle overgrep og/eller seksuelt press

Som nettopp vist har 47 %, 21 % og 25 % av deltakerne opplevd henholdsvis psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering. Figur 3.9 viser overlapp mellom de tre formene. I alt 9 % har opplevd alle tre, mens 19 % kun har opplevd psykiske krenkelser, 3 % kun fysiske krenkelser og 5 % kun seksuell trakassering. Den kombinasjonen som flest har opplevd er psykiske krenkelser og seksuell trakassering (11 %). Kombinasjonen psykiske og fysiske krenkelser er opplevd av 8 %, mens 1 % har opplevd både seksuell trakassering og fysiske krenkelser.

Figur 3.9. Overlapp mellom opplevelser av psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering

Tabell 3.15. Forekomst av ulike former for krenkelser

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Psykiske krenkelser	252	50 %	339	45 %	591	47 %
Fysiske krenkelser	113	22 %	149	20 %	262	21 %
Seksuell trakassering *	172	34 %	144	19 %	316	25 %
Kjønstrakassering *	139	28 %	87	12 %	226	18 %
Uønsket seksuell oppmerksomhet *	91	18 %	90	12 %	181	14 %
Seksuelt press	≤ 10	-	≤ 10	-	≤ 10	-
Seksuelle overgrep	≤ 10	-	≤ 10	-	≤ 10	-
Krenkende opplevelser totalt *	309	61 %	387	52 %	696	56 %

For alle tre former for krenkelser fant vi at:

- Det er ingen signifikante forskjeller i forekomst av krenkelser mellom personer med og uten en varig funksjonsnedsettelse
- Yngre har opplevd flere krenkelser enn eldre
- Flere personer med lav utdanning har opplevd krenkelser enn personer med høy utdanning
- Kombinasjoner av ulike roller i idretten har opplevd mer enn de som kun er aktive («idrettsutøver/treningsaktiv/mosjonist»)
- De som bruker 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett har opplevd mer enn de som bruker mindre tid
- De som har deltatt i konkurranseidrett har opplevd mer enn de som ikke har konkurrert

Funn relatert til de ulike former for krenkelser:

- Studenter opplever flere fysiske krenkelser og seksuell trakassering sammenliknet med de som er i arbeid
- Kvinner som konkurrerer internasjonalt, opplever flere psykiske krenkelser og oftere seksuell trakassering sammenliknet med de som konkurrerer på lavere nivå
- De som bruker mest tid på å være dommer har opplevd flere psykiske krenkelser enn personer i de øvrige rollene
- Menn med innvandrerbakgrunn opplever flere psykiske krenkelser enn andre menn
- De som bruker mest tid på en lagidrett, har opplevd flere psykiske og fysiske krenkelser enn de som deltar i individuelle idretter

Risikogrupper:

- Den gruppen som har opplevd mest psykiske krenkelser er de som bruker 11 timer eller mer per uke på idretten og har lav utdanning (64 %)
- Den gruppen som har vært mest utsatt for fysiske krenkelser består av de som bruker mest tid på en lagidrett og bruker 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett (48 %)
- Kjønn er den største risikofaktoren for å oppleve seksuell trakassering. Gruppene med høyest forekomst er kvinner som bruker 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett (40 %)
- For totale krenkelser er tid brukt på hovedidrett den største risikofaktoren. Gruppen som er mest utsatt for krenkelser er kvinner som bruker 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett (77 %). En annen risikogruppe er menn som driver med lagidrett og som bruker 11 timer eller mer på sin hovedidrett (67 %)

4. Hvor oppleves krenkelsene?

Med tanke på forebygging er det viktig å vite hvor de krenkende hendelsene finner sted. Deltakerne ble derfor bedt om å angi hvor dette hadde skjedd for hver opplevd krenkelse. På dette spørsmålet hadde de anledning til å oppgi forskjellige kontekster dersom det var tilfellet.

Eksempelvis, dersom samme person hadde utført krenkelsen mot dem flere ganger, men på ulike arenaer, eller dersom de hadde opplevd samme hendelse flere ganger, men fra forskjellige personer og i forskjellige kontekster. Resultatene gir oss dermed en oversikt over hvor hendelsene skjer. Prosentene i totalkolonnen blir derfor til sammen mer enn 100. Kapitlet inneholder først en beskrivelse av hvor de psykiske krenkelsene forekommer. Deretter følger fysiske krenkelser og seksuell trakassering. Videre gir vi en samlet oversikt over i hvilke kontekster krenkelsene foregår. Til slutt i kapitlet foretar vi en oppsummering og ser på likheter og forskjeller mellom de ulike formene for krenkelser.

4.1 Kontekster hvor psykiske krenkelser finner sted

Av tabell 4.1 ser vi at blant de som har opplevd psykiske krenkelser har nesten tre av fem opplevd dette på hhv. trening og/eller i forbindelse med konkurranse. Deretter følger i garderoben (22 %) og i forbindelse med treningssamling (21 %). Bare 10 % oppgir internett/sosiale medier. For to av kontekstene finner vi signifikante kjønnsforskjeller: menn (25 %) opplever psykiske krenkelser oftere enn kvinner (17 %) i garderoben, mens kvinner (20 %) oftere enn menn (10 %) opplever dette i sosiale sammenhenger i regi av idretten.

Tabell 4.1. Kontekster hvor psykiske krenkelser forekommer blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	160	64 %	200	59 %	360	61 %
I forbindelse med konkurranse	158	63 %	215	63 %	373	63 %
I forbindelse med treningssamling	52	21 %	69	20 %	121	21 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	33	13 %	44	13 %	77	13 %
I garderoben *	42	17 %	86	25 %	128	22 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten *	50	20 %	33	10 %	83	14 %
På internett/sosiale medier	25	10 %	33	10 %	58	10 %
Annet	29	12 %	38	11 %	67	11 %
Ønsker ikke å oppgi	11	4 %	23	7 %	34	6 %

* $p < .05$

4.2 Kontekster hvor fysiske krenkelser finner sted

Tabell 4.2 viser at fysiske krenkelser oppleves oftest på trening (72 %), og i forbindelse med konkurranse (39 %) og treningssamling (14 %). Fysiske krenkelser oppleves veldig sjeldent i de andre kontekstene vi har kartlagt. Kvinner (79 %) opplever fysiske krenkelser på trening oftere enn menn (66 %).

4.3 Kontekster hvor seksuell trakassering forekommer

Det kommer frem av tabell 4.3. at konteksten hvor seksuell trakassering finner sted, sammenlignet med fysiske og psykiske krenkelser, er mer variert. På trening (55 %) er det oftest skjer, men nesten like mange (46 %) blir seksuelt trakassert i forbindelse med konkurranse. Omtrent en av fire opplever seksuell trakassering i forbindelse med treningssamling, og i sosiale sammenhenger i regi av idretten. For øvrig viser tabellen at relativt flere menn (28 %) enn kvinner (11 %) har opplevd seksuell trakassering i garderoben.

Tabell 4.2. Kontekster hvor fysiske krenkelser forekommer blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund*	88	79 %	99	66 %	187	72 %
I forbindelse med konkurranse	37	33 %	66	44 %	103	39 %
I forbindelse med treningssamling	18	16 %	18	12 %	36	14 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	≤10	-	≤10	-	≤10	-
I garderoben	≤10	-	≤10	-	13	5 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	≤10	-	≤10	-	≤10	-
På internett/sosiale medier	≤10	-	≤10	-	≤10	-
Annet	≤10	-	≤10	-	≤10	-
Ønsker ikke å oppgi	≤10	-	≤10	-	≤10	-

*p<.05

Tabell 4.3. Kontekster hvor seksuell trakassering forekommer blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	94	55 %	80	55 %	174	55 %
I forbindelse med konkurranse	72	42 %	74	51 %	146	46 %
I forbindelse med treningssamling	37	22 %	35	24 %	72	23 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	23	13 %	32	22 %	55	17 %
I garderoben*	18	11 %	41	28 %	59	19 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	47	27 %	26	18 %	73	23 %
På internett/sosiale medier	32	19 %	18	13 %	50	16 %
Annet*	31	18 %	14	10 %	45	14 %
Ønsker ikke å oppgi	≤10	-	≤10	-	≥10	6 %

*p<.05

Tabell 4.4 og 4.5 viser hvor henholdsvis kjønnsstrakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet har funnet sted. Som vist for alle formene for krenkelser er det også på trening og i forbindelse med konkurranse, treningssamling og i sosiale sammenhenger i idretten at flest opplever kjønnsstrakassering og/eller uønsket seksuell oppmerksomhet. Dette gjelder begge kjønn. For kjønnsstrakassering er det flere menn (21 %) enn kvinner (9 %) som har opplevd dette på reise til og

fra trening/konkurranse/samling. Det samme gjelder blant de som har opplevd kjønnsstrakassering i garderoben (31% menn og 8 % kvinner).

Også for uønsket seksuell oppmerksomhet finner vi at menn (23 %) opplever dette oftere i garderoben enn kvinner (11 %). Tabell 4.5 viser også at menn (50 %) oftere enn kvinner (34%) opplever uønsket seksuell oppmerksomhet i forbindelse med konkurranse.

Tabell 4.4. Kontekster hvor kjønnsstrakassering forekommer blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	68	49 %	47	53 %	115	51 %
I forbindelse med konkurranse	56	40 %	39	45 %	95	42 %
I forbindelse med treningssamling	27	19 %	20	23 %	47	21 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling*	13	9 %	18	21 %	31	14 %
I garderoben*	11	8 %	27	31 %	38	17 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	35	25 %	17	19 %	52	23 %
På internett/sosiale medier	21	15 %	11	13 %	32	14 %
Annet*	≥10	-	≤10		31	14 %
Ønsker ikke å oppgi	≤10	-	≤10	-	14	6 %

*p<.05

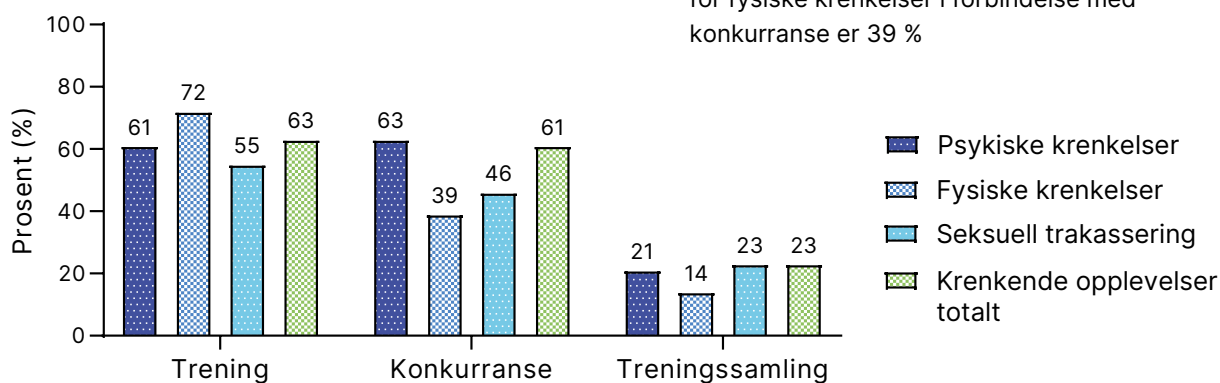
Tabell 4.5. Kontekster hvor uønsket seksuell oppmerksomhet forekommer blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	58	63 %	48	53 %	106	58 %
I forbindelse med konkurranse*	31	34 %	45	50 %	76	42 %
I forbindelse med treningssamling	18	20 %	20	22 %	38	21 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	13	14 %	18	20 %	31	17 %
I garderoben*	10	11 %	21	23 %	31	17 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	24	26 %	15	17 %	39	22 %
På internett/sosiale medier	13	14 %	11	12 %	24	13 %
Annet*	≥10	-	≤10	-	21	12 %
Ønsker ikke å oppgi	≤10	-	≤10	-	≤10	-

*p<.05

4.4 Samlet oversikt over hvor krenkelsene skjer

Undersøker vi hvor krenkelsene har skjedd samlet for alle tre former, finner vi i tråd med resultatene fra de ulike formene, at det er på trening (63 %) og i forbindelse med konkurranse (61 %) at flest har opplevd en krenkelse. Vi ser av tabell 4.6 at mange også har opplevd å bli krenket i forbindelse med treningsamling (23 %) og i garderoben (22 %). Færrest er blitt krenket via sosiale medier (13 %). Vi legger også merke til at menn (26 %) oftere enn kvinner (16 %) blir krenket i en garderobe og at kvinner (24 %) oftere enn menn (13 %) blir krenket i sosiale sammenhenger i regi av idretten.

Figur 4.1. Kontekster hvor krenkelsene forekommer, fordelt på psykiske krenkelser, fysiske krenkelser, seksuell trakassering og krenkelser totalt.

Tabell 4.6. Kontekster hvor krenkelser totalt forekommer totalt blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	200	65 %	240	62 %	440	63 %
I forbindelse med konkurranse	192	62 %	236	61 %	428	61 %
I forbindelse med treningsamling	70	23 %	87	23 %	157	23 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	46	15 %	57	15 %	103	15 %
I garderoben*	50	16 %	102	26 %	152	22 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten*	74	24 %	51	13 %	125	18 %
På internett/sosiale medier	48	16 %	42	11 %	90	13 %
Annet*	55	18 %	48	12 %	103	15 %
Ønsker ikke å oppgi	18	6 %	32	8 %	50	7 %

*p<.05

4.5 Oppsummering - kontekster hvor krenkelsene oppleves

- Flest opplever krenkelser «på trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund» og «i forbindelse med konkurranser»
- Færrest oppgir «på internett/sosiale medier»
- Dette gjelder for alle tre formene for krenkelser, men andelen som har blitt utsatt i disse sammenhengene variere mellom de tre formene
- Figur 4.1 viser at 72 % av de som har opplevd fysiske krenkelser har opplevd dette på trening, mens det tilsvarende tallet blant de som har opplevd seksuell trakassering på trening er 55 %. For psykiske krenkelser er det flest som har opplevd dette i forbindelse med konkurranse (63 %). Den tilsvarende prosenten blant de som har vært utsatt for fysiske krenkelser i forbindelse med konkurranse er 39 %

5. Hvem utfører krenkelsene?

Deltakerne ble for hver enkelt hendelse spurt om hvem de opplevde dette fra. Som svar på spørsmålene kunne de velge flere alternativer. Ulike hendelser kunne ha blitt opplevd fra den samme personen, eller samme hendelse kunne også ha blitt opplevd fra forskjellige personer. Som i tidligere kapitler presenteres resultatene for psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering først, og deretter en samlet oversikt.

5.1 Psykiske krenkelser - gjerningspersoner

Halvparten av dem som har opplevd minst en eller to psykiske krenkelser har opplevd dette fra en mannlig trener/instruktør (Tabell 5.1). Dette gjelder både kvinner og menn. Omtrent like mange (46 %) har opplevd dette fra en mannlig utøver, men her finner vi en stor kjønnsforskjell, da mange flere menn (62 %) enn kvinner (25 %) har opplevd psykiske krenkelser fra en mannlig utøver. I alt 26 % har opplevd psykiske krenkelser fra en kvinnelig utøver, spesielt gjelder det for kvinner (39 %). Blant menn er det 17 % som har blitt utsatt for psykiske krenkelser fra en kvinnelig utøver. Videre registrerer vi at relativt flere kvinner (18 %) enn menn (5 %) har opplevd psykiske krenkelser fra andre kvinner i idretten, mens forholdet er omvendt blant de som har opplevd psykiske

krenkelser fra andre menn i idretten. Her er det flest menn (21 %), mens den tilsvarende prosentandelen for kvinner er 12 %. Tabell 5.1 viser også at blant menn har flest vært utsatt for psykiske krenkelser fra en mannlig utøver (62 %), og færrest fra andre kvinner i idretten (5%). Blant kvinner har flest vært utsatt fra mannlig trener/instruktør (50 %) og færrest fra kvinnelige ledere (7 %).

Vi har også kartlagt hvorvidt deltakerne var utsatt for krenkelser fra mannlig og kvinnelig helsepersonell og fra kvinnelige og mannlige dommere. Resultatene viser at disse gruppene utsetter deltakerne svært sjelden for psykiske krenkelser. Det samme gjelder for fysiske krenkelser og seksuell trakassering, og disse gjerningspersonene er derfor utelatt fra alle tabellene og figur 5.1 i dette kapitlet.

Tabell 5.1. Gjerningspersoner for psykiske krenkelser blant kvinner, menn og totalt

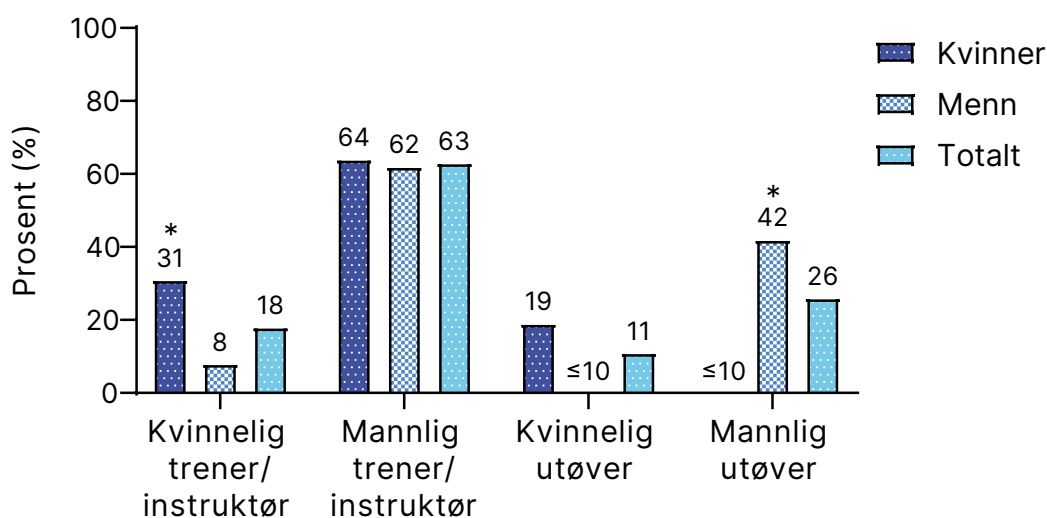
	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør *	62	25 %	26	8 %	88	15 %
Mannlig trener/instruktør	126	50 %	173	51 %	299	51 %
Kvinnelig utøver *	98	39 %	56	17 %	154	26 %
Mannlig utøver *	62	25 %	212	62 %	274	46 %
Kvinnelig leder	18	7 %	21	6 %	39	7 %
Mannlig leder	28	11 %	57	17 %	85	14 %
Kvinnelig tilskuers/publikum	27	11 %	33	10 %	60	10 %
Mannlig tilskuers/publikum	36	14 %	59	17 %	95	16 %
Andre kvinner i idretten *	46	18 %	18	5 %	64	11 %
Andre menn i idretten *	29	12 %	71	21 %	100	17 %
Ønsker ikke å oppgi	20	8 %	36	11 %	56	10 %

*p<.05

5.2 Fysiske krenkelser - gjerningspersoner

Figur 5.1 viser hvem som har utsatt deltakerne for fysiske krenkelser⁶⁹. De personene som desidert oftest utøver fysiske krenkelser er mannlig trener/instruktør. Ca. to av tre av de som har opplevd fysiske krenkelser har opplevd dette fra en mannlig trener/instruktør. Deretter følger mannlig utøver (26 %) og kvinnelig trener/instruktør (18 %). Vi ser også av figuren at like mange kvinner som menn hadde vært utsatt for fysiske krenkelser fra

mannlig trener/instruktør (64 % og 62 %), mens kvinnelig trener/instruktør oftere hadde utsatt kvinner (31 %) for fysiske krenkelser sammenliknet med menn (8 %). Tilsvarende fant vi at mannlige utøvere først og fremst hadde påført menn (42 %) fysiske krenkelser, og ikke kvinner (≤ 10), mens kvinnelige utøvere først og fremst hadde påført kvinner fysiske krenkelser (19 %), og ikke menn (≤ 10).

Figur 5.1. Gjerningspersoner for fysiske krenkelser blant kvinner, menn og totalt

⁶⁹ Vi har her valgt å presentere hovedfunnene i en figur på grunn av at det er ≤ 10 i de fleste cellene.

5.3 Seksuell trakassering – gjerningspersoner

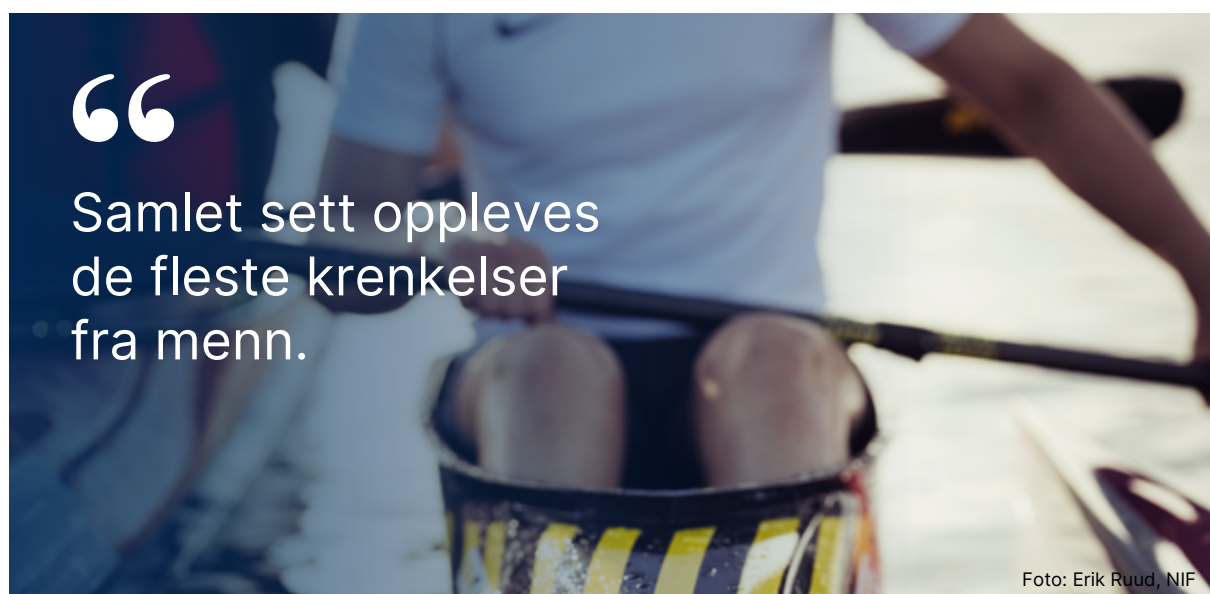
For seksuell trakassering er bildet av hvem som utøver krenkelsene noe annerledes. Av totalkolonnen i tabell 5.2. ser vi at seksuell trakassering oppleves oftest fra en mannlig utøver. Halvparten av de som har vært utsatt for seksuell trakassering svarer «mannlig utøver» på spørsmålet om «hvem opplevde du dette fra?». Relativt flere menn (61 %) enn kvinner (41 %) har vært utsatt for seksuell trakassering fra en mannlig utøver. Videre

ser vi av tabell 5.2 at 30 % har opplevd seksuell trakassering fra mannlig trener/instruktør, og at det er relativt flere kvinner (39 %) enn menn (20 %) som svarer dette. Omtrent en av fire oppgir «andre menn i idretten», og også for denne gruppen er det relativt flere kvinner (27 %) enn menn (17 %). Tabellen viser også at henholdsvis 20 % har vært utsatt for seksuell trakassering fra en kvinnelig utøver og at 17 % har opplevd dette fra mannlig tilskuer/publikum.

Tabell 5.2. Gjerningspersoner for seksuell trakassering blant kvinner, menn og totalt

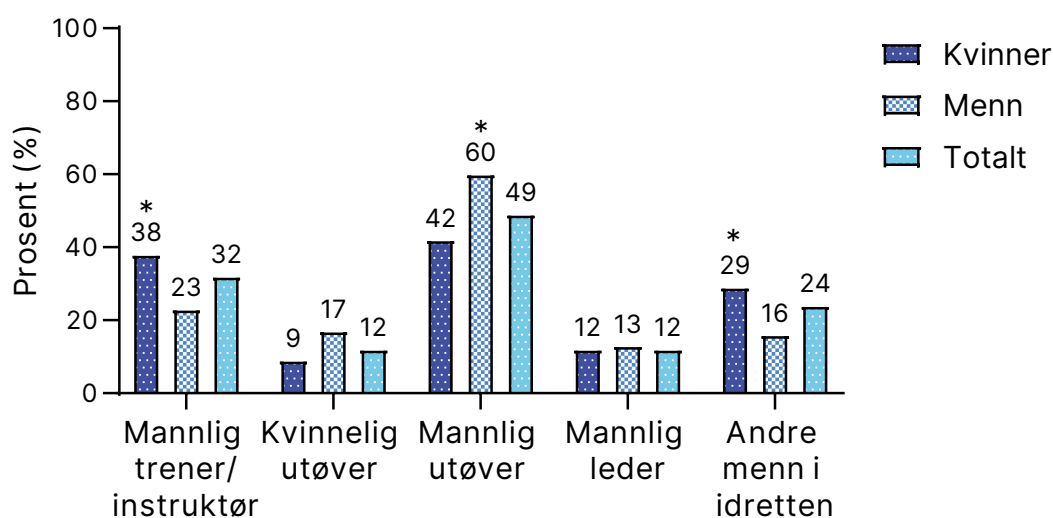
	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør	≤10	-	≤10	-	22	7 %
Mannlig trener/instruktør *	66	39 %	29	20 %	95	30 %
Kvinnelig utøver	28	16 %	36	25 %	64	20 %
Mannlig utøver *	70	41 %	89	61 %	159	50 %
Kvinnelig leder *	≤10	-	≥10	-	14	4 %
Mannlig leder	19	11 %	12	8 %	31	10 %
Kvinnelig tilskuer/publikum	≤10	-	≤10	-	14	4 %
Mannlig tilskuer/publikum	31	18 %	21	15 %	52	17 %
Andre kvinner i idretten	≤10	-	≥10	-	18	6 %
Andre menn i idretten *	47	27 %	24	17 %	71	23 %
Ønsker ikke å oppgi	16	9 %	11	8 %	27	9 %

*p<.05

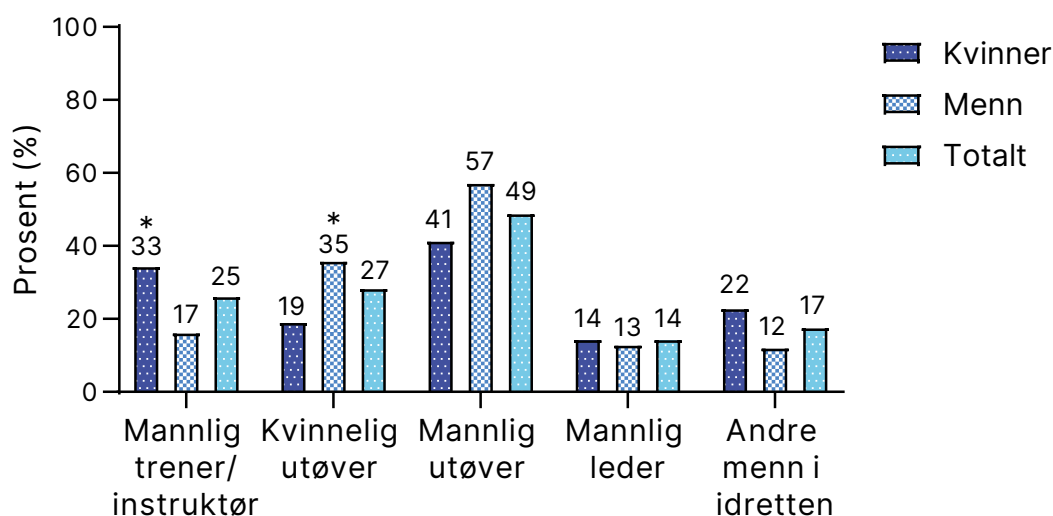

Figur 5.2 og 5.3 viser hvem som har utsatt deltakerne for kjønstrakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet. Mannlig utøver (49 %) er for begge dimensjonene de som oftest utsetter deltakerne for dette, og for begge dimensjonene utsettes menn noe oftere enn kvinner. Det er med andre ord ingen særlig forskjell fra seksuell trakassering totalt når vi undersøker disse to dimensjonene separat. I figur 5.2 legger vi merke til at 38 % av de kvinnelige deltakerne er utsatt for

kjønstrakassering fra en mannlig trener/instruktør, mens det tilsvarende tall for menn er 23 %. Andre menn i idretten utsetter også mange kvinner (29 %) for kjønstrakassering. Figur 5.3 viser også at kvinner oftere opplever uønsket seksuell oppmerksomhet fra en mannlig trener/instruktør (33%) enn det menn (17 %) gjør. Vi legger merke til at menn (35 %) utsettes oftere enn kvinner (19 %) for uønsket seksuell oppmerksomhet fra en kvinnelig utøver.

Figur 5.2. Gjerningspersoner for kjønstrakassering blant kvinner, menn og totalt (*p<.05)

Figur 5.3. Gjerningspersoner for uønsket seksuell oppmerksomhet blant kvinner, menn og totalt (*p<.05)

5.4 Krenkende opplevelser totalt – gjerningspersoner

Samlet sett er det flest som har opplevd å bli krenket av en mannlig trener/instruktør (57 %) (Tabell 5.3). Dette gjelder både for kvinner og menn. Deretter følger mannlig utøver (49 %), men her er det store kjønnsforskjeller. Blant menn er det 64 % og blant kvinner er det 30 % som har opplevd å bli krenket fra en mannlig utøver. Den høyeste gruppen i tabellen utgjøres av kvinner (67 %) som har blitt utsatt for krenkelser fra kvinnelig utøver. Det tilsvarende tallet blant menn er 18 %.

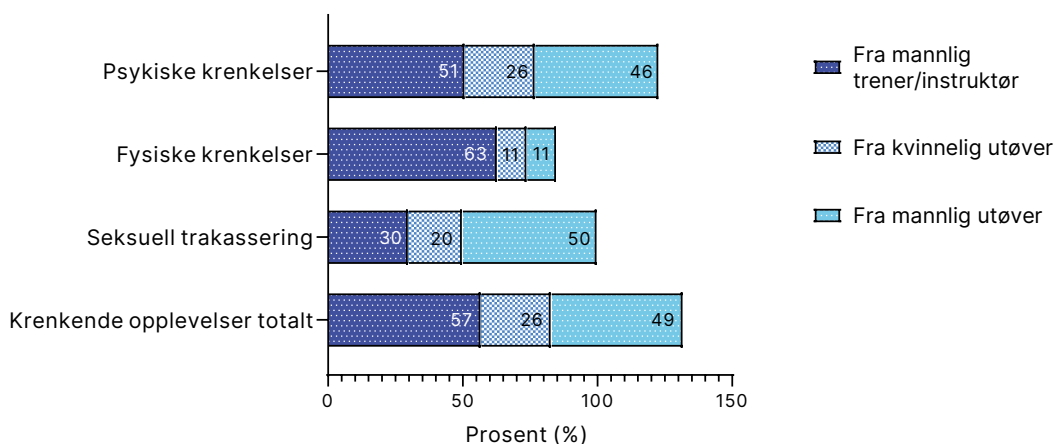
Tabell 5.3. Gjerningspersoner totalt blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør *	81	26 %	35	9 %	116	17 %
Mannlig trener/instruktør	168	54 %	227	59 %	395	57 %
Kvinnelig utøver *	113	67 %	69	18 %	182	26 %
Mannlig utøver *	93	30 %	246	64 %	339	49 %
Kvinnelig leder	21	7 %	21	5 %	42	6 %
Mannlig leder	37	12 %	60	16 %	97	14 %
Kvinnelig tilskuer/publikum	31	10 %	36	9 %	67	10 %
Mannlig tilskuer/publikum	56	18 %	69	18 %	125	18 %
Andre kvinner i idretten *	50	16 %	26	7 %	76	11 %
Andre menn i idretten	64	21 %	80	21 %	144	21 %
Ønsker ikke å oppgi	36	12 %	47	12 %	83	12 %

*p<.05

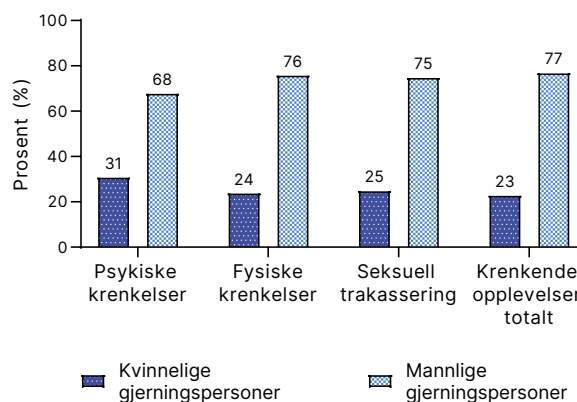
5.5 Oppsummering – gjerningspersoner

- Det er nesten ingen dommere eller helsepersonell blant de som utsetter deltakerne for krenkelser. Det er også svært få idrettsledere blant gjerningspersonene. «Mannlig/tilskuer» og «andre menn i idretten» dukker opp i noen sammenhenger, spesielt blant de som har opplevd seksuell trakassering
- Totaloversikten i tabell 5.3 viste at mannlig trener/instruktør (57 %) og mannlig utøver (49 %) er de som oftest utsetter andre for krenkelser. Deretter følger kvinnelige utøvere (26 %).
- Sammenlikner vi tabell 5.1 og 5.2, samt figur 5.1, finner vi at det er forskjell mellom de ulike formene for krenkelser. Dette tydeliggjøres i figur 5.4 hvor vi presenterer antall opplevde krenkelser fra mannlig trener/instruktør, mannlig utøver og kvinnelig utøver. Fysiske (63 %) og psykiske (51 %) krenkelser utføres først og fremst av mannlige trenere/instruktører, mens færre trenere/instruktører (30 %) har utsatt deltakerne for seksuell trakassering. Omtrent halvparten som har opplevd seksuell trakassering og psykiske krenkelser har opplevd dette fra en mannlig utøver, mens bare 11 % har opplevd fysiske krenkelser fra en mannlig utøver. Som vi har sett forekommer kvinnelige gjerningspersoner mye sjeldnere. En av fire som har opplevd psykiske krenkelser har opplevd dette fra kvinnelige utøvere, mens tilsvarende tall for fysiske krenkelser fra en kvinnelig utøver er 11 %, det samme som fra mannlig utøver.

Figur 5.4. Andel psykiske krenkelser, fysiske krenkelser, seksuell trakassering og krenkelser totalt fra mannlig trener/instruktør, kvinnelig utøver og mannlig utøver

Samlet sett oppleves de fleste krenkelsene fra menn. Dette fremgår av figur 5.5 hvor vi har beregnet hvor mange krenkende hendelser som i alt har blitt utført av henholdsvis kvinner og menn. Figuren viser at omtrent tre av fire krenkende hendelsene som deltakerne har opplevd har blitt utført av menn. Det er ubetydelige forskjeller mellom de ulike formene for krenkende opplevelser både blant kvinner og menn.

Figur 5.5. Andel psykiske krenkelser, fysiske krenkelser, seksuell trakassering og krenkelser totalt fra mannlige og kvinnelige gjerningspersoner

6. Blir krenkelsene rapportert?

Å rapportere krenkelser er viktig for å forebygge og stoppe krenkelser, men terskelen for å gjøre dette kan være høy. Det foreligger ingen statistikk på hvor mange som varsler, hvor ofte, og hvor mange henvendelser NIF har mottatt siden de begynte å arbeide med forebygging av seksuell trakassering. «MittVarsel» ble som nevnt i kapittel 1 innført i 2022. Det betyr at systemet hadde eksistert i relativt kort tid før vi samlet inn data til KOI i 2023.

Det har likevel i mange år vært mulig å varsle via andre kanaler i idretten, både lokalt og nasjonalt. I tillegg kommer kanaler utenfor idretten. I NIFs hefte om forebygging fra 2010 ble man dersom man hadde vært utsatt for trakassering eller overgrep bedt om å ta kontakt med «noen man stoler på, og/eller kontakte ledelsen i klubb/særforbund, idrettskrets eller NIF, og/eller kontakte Likestillings- og diskrimineringsombudet»⁷⁰.

6.1 Omfang av rapportering

I en undersøkelse publisert i 2000 om seksuell trakassering blant kvinnelige elite idrettsutøvere var det ingen som hadde fortalt om opplevelsene sine til noen i idretten⁷¹. Det var heller ingen som hadde rapportert til foreldre, men flere hadde snakket med venner om hendelsene⁷². Et liknende resultat ble funnet i den norske undersøkelsen fra videregående skoler⁷³. Elevene fortalte om sine negative opplevelser først og fremst til venner, og svært få (to personer) hadde brukt varslings-systemet på skolen. Det spørsmålet vi stilte til deltakerne i denne undersøkelsen fikk derfor følgende formulering: «Har du sagt ifra til/fortalt det til/snakkert med noen om dette?» Vi brukte ikke ordet varsling i spørsmålet da mange antagelig vil assosiere en formell rapportering/anmeldelse med begrepet varsling. I resten av dette kapitlet

bruker vi rapportere eller snakket med, som en fellesbetegnelse for de som har «sagt ifra til/fortalt det til/snakkert med noen om dette».

Siden vi har stilt oppfølgingsspørsmål til hver enkelt hendelse, vil vi også undersøke hvor mange hendelser det er rapportert om, i tillegg til hvor mange personer det er som har snakket med noen om det de har opplevd. Samme person kan ha varslet om flere hendelser og samme hendelse kan ha blitt rapportert til flere.

Blant de som har opplevd en eller flere krenkelser har ca. tre av fem snakket med noen om dette (Tabell 6.1). Bortsett fra for fysiske krenkelser rapporterer kvinner mye oftere enn menn. Færrest rapporterer om fysiske krenkelser, men det er likevel nesten halvparten av de som har opplevd fysiske krenkelser som rapporterer om det. For psykiske krenkelser og seksuell trakassering utgjør kjønnsforskjellen henholdsvis 24 og 30 prosentpoeng. Menn som har vært utsatt for seksuell trakassering er den gruppen hvor færrest rapporterer (38 %), mens de som rapporterer mest er kvinner som har vært utsatt for psykiske krenkelser (74 %).

⁷⁰ Norges idrettsforbund, 2010

⁷¹ Fasting & Sundgot Borgen, 2000

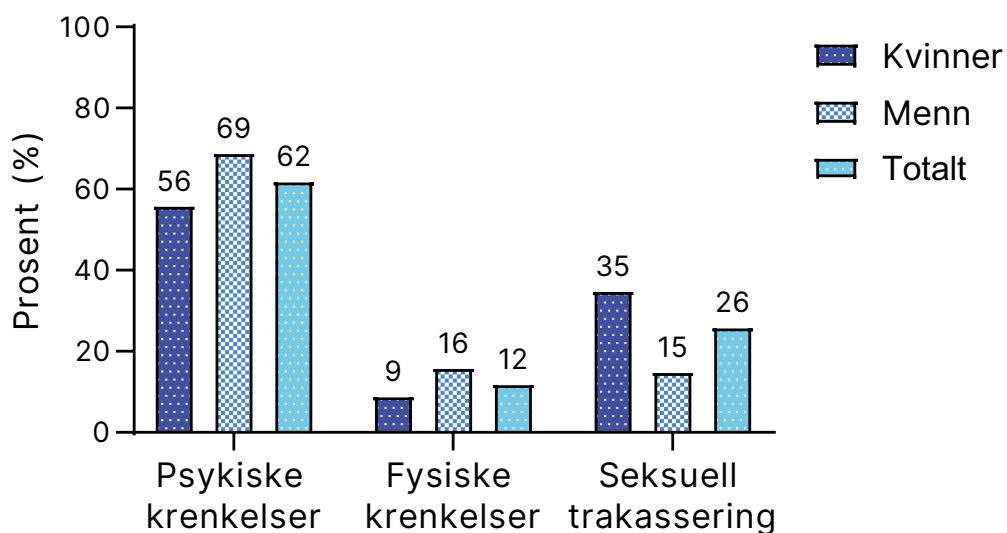
⁷² Fasting et al., 2002

⁷³ Sølvsberg et al., 2023

Tabell 6.1. Andel som har rapportert om psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Psykiske krenkelser *	186	74 %	168	50 %	354	60 %
Fysiske krenkelser	56	50 %	71	48 %	127	49 %
Seksuell trakassering *	117	68 %	54	38 %	171	54 %
Krenkende opplevelser totalt *	231	75 %	194	50 %	425	61 %

I alt er det blitt rapportert om 1340 hendelser, hvilket betyr at antall personer som har rapportert i gjennomsnitt har rapportert om tre hendelser hver. Figur 6.1 viser hvordan disse hendelsene fordeler seg på de tre formene for krenkelser separat for kvinner og menn, samt totalt. Mønsteret er det samme som vi observerte i tabell 6.1. Av alle hendelsene som er rapportert/ snakket om utgjør psykiske krenkelser 62 %, seksuell trakassering 26 % og fysiske krenkelser 12 %.

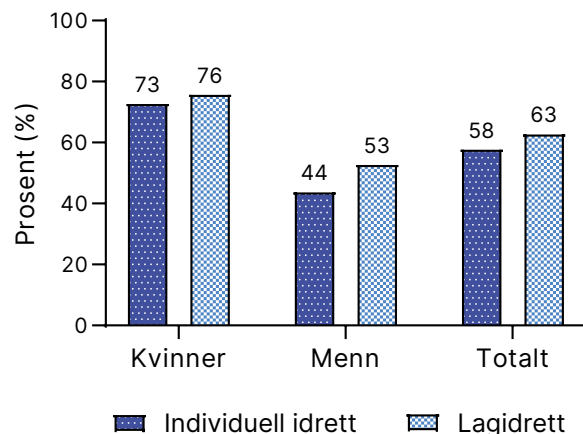

Figur 6.1. Rapporterte krenkelser fordelt på psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering, blant kvinner, menn og totalt

6.2 Hvem er det som rapporterer?

Vi har også undersøkt hvem det er som rapporterer i forhold til bakgrunnsvariabler. De følgende resultatene gjelder for krenkende opplevelser totalt. Vi finner forskjeller i andelen som rapporterer om hva de har opplevd mellom aldersgrupper og utdanningsnivå. De yngste (65 %) rapporterer noe mer enn de eldste (57 %), og de med lav utdanning (65 %) rapporterer mer enn de med høyere utdanning (54 %). Dette vises i tabell 6.2.

Av figur 6.2 ser vi at det ikke er noen forskjell i andel som rapporterer om krenkende opplevelser mellom lagidrett og individuell idrett.

Figur 6.2. Formell og uformell rapportering om krenkende opplevelser i idrett, fordelt på lagidrett og individuell idrett

Tabell 6.2. Formell og uformell rapportering om krenkende opplevelser i idrett

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Alder	*					
17-20 år	139	78 %	95	53 %	233	65 %
21-30 år	92	71 %	99	47 %	191	57 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	17	68 %	15	47 %	32	56 %
Den øvrige norske befolkningen	195	75 %	165	51 %	360	61 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	190	75 %	174	51 %	364	62 %
Annet	21	66 %	9	43 %	30	57 %
Utdanning	*					
Barneskole, ungdomsskole og videregående skole	149	78 %	126	55 %	257	65 %
Høyere utdanning	62	68 %	56	44 %	118	54 %
Arbeid						
I arbeid	117	73 %	104	50 %	221	60 %
Student	82	78 %	63	54 %	145	66 %
Annet	12	71 %	15	42 %	27	51 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	10	67 %	8	57 %	18	62 %
Nei	201	75 %	174	50 %	375	61 %

*p<.05

Tabell 6.3 viser at personer som innehar kombinasjoner av ulike roller rapporterer oftere (68 %) enn de som kun er utøvere (55 %).

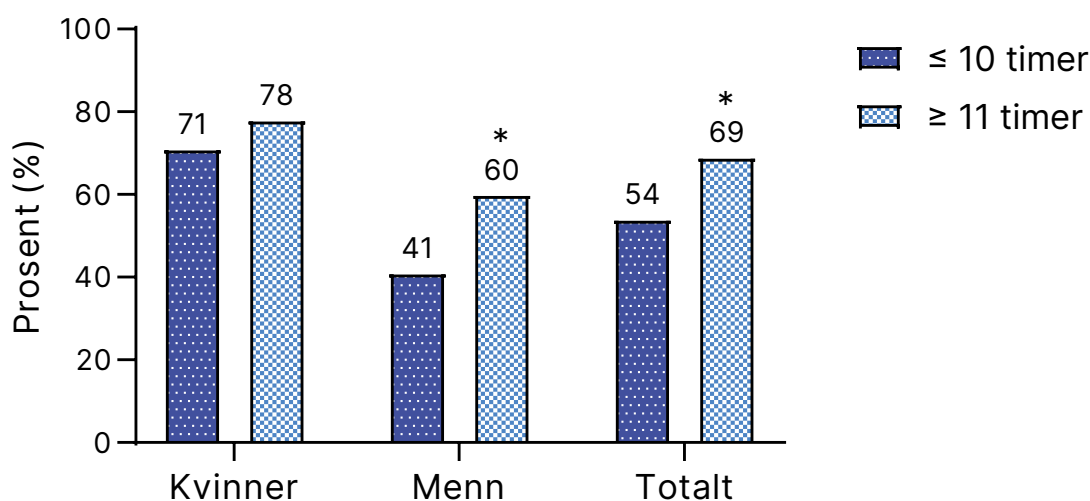
De som bruker mest tid i idretten (11 timer eller mer per uke) rapporterer oftere enn de som bruker mindre tid (10 eller mindre). Dette fremgår av figur 6.3, og gjelder først og fremst menn.

Tabell 6.3. Formell og uformell rapportering om krenkende opplevelser i idrett blant kvinner, menn og totalt, fordelt på rolle og den rollen de bruker mest tid på

Rolle ¹	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
		*				*
Utøver	102	67 %	101	46 %	202	55 %
Andre	129	81 %	93	55 %	222	68 %
Rolle brukt mest tid på						
Utøver/treningsaktiv/mosjonist	178	74 %	150	48 %	328	59 %
Trener	36	78 %	20	50 %	55	65 %
Tillitsverv	6	67 %	2	40 %	8	57 %
Dommer	11	92 %	23	72 %	34	77 %

¹ Andre inkluderer trener, tillitsverv og dommer og kombinasjoner mellom de ulike rollene

*p<.05

Figur 6.3. Formell og uformell rapportering om krenkende opplevelser i idrett blant kvinner, menn og totalt, fordelt på tidsbruk på hovedidrett (*p<.05)

Menn som har deltatt i konkurranseidrett (51 %) snakker oftere med andre om hva de har opplevd sammenliknet med de få som ikke har deltatt i idrettskonkurranser (29 %). De som har konkurrert internasjonalt sist år (76 %) rapporterer mer enn de som konkurrerer på lavere nivå. Dette fremgår av totalkolonnen i tabell 6.4.

Tabell 6.4. Formell og uformell rapportering om krenkende opplevelser i idrett blant kvinner, menn og totalt, fordelt på deltakelse i konkurranseidrett og høyeste nivå på konkurranseidrett

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Personer deltatt i konkurranseidrett siste 12 mnd.				*		*
Ja	183	76 %	161	51 %	343	62 %
Nei	21	64 %	11	29 %	32	45 %
Høyeste nivå på konkurranseidrett siste 12 mnd.						*
Idrettslag	58	73 %	45	46 %	103	59 %
Krets/region	31	65 %	41	47 %	71	53 %
Nasjonalt	61	80 %	56	57 %	116	67 %
Internasjonalt	34	87 %	20	63 %	53	76 %

*p<.05

6.3 Hvem er det rapportert til?

Blant de som har rapportert om krenkelsene de har opplevd er andre utøvere (67 %) den gruppen som flest har snakket med. Dette gjelder for både kvinner (69 %) og menn (64 %), og fremgår av tabell 6.5. Deretter følger foreldre (49 %) og trener/instruktør (48 %). Nesten ingen (færre enn ti) har snakket med foreleser/underviser eller kontaktet politiet. Få har brukt MittVarsel og/eller snakket med helsepersonell. Det faktum at kvinner rapporterer oftere enn menn gjenspeiles i tabellen, bortsett fra blant de som har rapportert til «andre». I denne gruppen er det relativt flere menn enn kvinner. Størst kjønnsforskjell finner vi for de som har fortalt om sine opplevelser til kollegaer/medstudenter/venner utenfor idretten, og til foreldre. Formell rapportering synes det å være relativt lite av. Dersom vi antar at kategoriene leder i idrettslag/idrettskrets/særforbund, andre tillitsvalgte i idrettslag/idrettskrets/særforbund, politiet og MittVarsel er formelle rapporteringer, dvs. varsler, er det ca. 20 % av de som har som har levert et formelt varsel.

6.4 Hvorfor rapporteres det ikke?

Tabell 6.1 viser at ca. 40 % av deltakerne ikke har snakket med noen om de krenkende hendelsene de har vært utsatt for. De rapporterte årsakene til dette ser vi av figur 6.4. Ca. fire av fem (79 %) svarte at de «tenkte at hendelsen ikke var noe å varsle om», og 19 % var «usikre på om hendelsen var alvorlig nok». Flere kvinner (27 %) enn menn (15 %) oppga sistnevnte årsak. Videre legger vi merke til at 13 % lot være å varsle fordi de trodde at varslene ikke ville føre frem, 12 % syntes det var for belastende å varsle, og 25 % oppga «annet», dvs. andre grunner enn kategoriene som ble presentert i spørreskjemaet.

Tabell 6.5. Hvem det rapporteres til blant kvinner, menn og totalt

	Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Andre utøvere	159	69 %	125	64 %	284	67 %
Leder i idrettslag/idrettskrets/særforbund	66	29 %	51	26 %	117	28 %
Andre tillitsvalgte i idrettslag/idrettskrets/særforbund ¹	50	22 %	41	21 %	91	21 %
Trener/instruktør	103	45 %	99	51 %	202	48 %
Helsepersonell i og utenfor idretten	10	4 %	11	6 %	21	5 %
Kollega/medstudent/venner utenfor idretten *	78	34 %	47	24 %	125	29 %
Foreldre *	128	55 %	80	41 %	208	49 %
Foreleser/underviser	≤10	-	≤10	-	≤10	-
Politiet	≤10	-	≤10	-	≤10	-
Idrettens varslingssystem (MittVarsel) *	≤10	-	≥10	-	15	4 %
Andre *	25	11 %	42	22 %	67	16 %
Ønsker ikke å oppgi	≤10	-	≥10	-	17	4 %

¹ styreverv, oppmann, lagleder etc.

*p<.05

Figur 6.4. Årsaker til å ikke rapportere krenkende opplevelser i idrett
(Hver deltaker kunne angi flere årsaker til å ikke rapportere)

6.5 Oppsummering - rapportering

- Blant de som har opplevd krenkelser er det ca. 60 % som hadde sagt ifra/fortalt til/ snakket med noen om hva de hadde opplevd. Færrest rapporterer om fysiske krenkelser, og flest om psykiske krenkelser. Flere kvinner enn menn rapporterer om psykiske krenkelser og seksuell trakassering
- I alt er det rapportert om 1340 krenkelser, hvilket betyr at antall personer som har rapportert har gjennomsnittlig rapportert om tre hendelser hver
- De som kun er utøvere, rapporterer om færre hendelser enn de med andre roller og kombinasjonene av roller
- Konkurransetidrettsutøvere rapporterer oftere enn de som ikke deltar i konkurranser
- Andre utøvere (67 %) er den gruppen flest har snakket med om de krenkelsene de har opplevd
- Nesten halvparten har også snakket med foreldre og/eller trener/instruktør
- Få har varslet offisielt (ca. 20 %), dvs. kontaktet ledere eller andre tillitsvalgte i idretten, politiet, eller brukt «MittVarsel»
- Blant de som ikke har rapportert hendelsene til noen oppga hele 79 % at de tenkte at «hendelsen ikke var noe å varsle om» som årsak til å ikke ha rapportert
- Mange (19 %) var usikre på om hendelsen var alvorlig nok og 13 % «trodde ikke at varslene ville føre frem»

“

Blant de som har vært utsatt for krenkelser er det ca 60 % som har sagt ifra/fortalt til/snakket med noen om hva de har opplevd.

7. Hva forteller resultatene oss?

I dette kapitlet vil vi besvare spørsmålene vi stilte innledningsvis og på bakgrunn av disse foreslå noen tiltak både for idretten og idrettsforskningen. Vi vil kommentere resultatene i forhold til andre undersøkelser i den grad det er mulig. Det siste er spesielt utfordrende fordi vi ikke har funnet noen studier som kartlegger unge voksnes opplevelser av krenkelser i idretten, verken nasjonalt eller internasjonalt. Vi må derfor referere til resultater som omhandler barn og unge og som er retrospektive, i tillegg til noen få studier som er livstidsstudier, dvs. at man kartlegger hvorvidt deltakerne har opplevd en krenkelse én eller flere ganger i livet.

Å sammenlikne forskningsresultater om forekomst er i seg selv komplisert fordi krenkelser defineres og måles forskjellig. Særlig gjelder dette seksuelle krenkelser som kan omfatte både trakassering og overgrep. Det er både glidende overganger og overlapp mellom ulike former for seksuelle krenkelser⁷⁴, noe som er årsaken til at vi har brukt et spørsmålsbatteri som dekker flere dimensjoner av seksuelle krenkelser i denne studien.

I første kapittel antydet vi at forskjellige begreper brukes om samme fenomen, og at samme adferd kan ha ulike navn. Dette gjelder også internasjonalt, og kompliserer sammenlikninger. På engelsk bruker mange idrettsforskere begrepet 'violence' eller 'interpersonal violence' om de fenomenene vi undersøker⁷⁵. Andre overordnede begreper er 'harm' og 'maltreatment'⁷⁶. Alle disse begrepene dekker de hendelsene vi har kalt krenkelser. Når vi refererer til undersøkelser som måler de tre formene (psykisk, fysisk og seksuell) er innholdet, dvs. spørsmålsformuleringene, relativt like i de ulike studiene, selv om den overordnede terminologien kan være forskjellig. I tillegg til bruk av ulike ord og begreper vanskeligjøres også sammenlikninger ved at utvalgene er forskjellige mht. blant annet idrettsgrener, roller i idretten, prestasjonsnivå blant utøvere, alder og kjønn. I idrettsforskningen, forskjellig fra arbeidslivsforskningen, er det svært

sjeldent man kartlegger insidens, dvs. krenkende opplevelser over et begrenset tidsrom for eksempel siste 12 eller seks måneder. Fra et idrettspolitisk ståsted antar vi at det er av interesse å undersøke om idretten nasjonalt og internasjonalt er forskjellig fra andre organisasjoner det er naturlig å sammenlikne seg med. Dessverre er dette svært vanskelig fordi det er lite forskning, den forskningen som eksisterer er ikke sammenliknbar, og noen av spørsmålene vi har stilt i denne studien ikke er undersøkt i andre studier.

7.1 «Hva er omfanget av psykiske og fysiske krenkelser, samt seksuell trakassering sist år blant medlemmer av idrettslag i aldersgruppen 18-30 år?»

Som vi har vist i kapittel 3 har ca. halvparten (56 %) av deltakerne opplevd en eller annen form for krenkelse minimum «en eller to ganger» sist år. Psykiske krenkelser (47 %) oppleves oftere enn seksuell trakassering (25 %) og fysiske krenkelser (21 %). For de ulike dimensjonene innen seksuell trakassering fant vi at flest hadde opplevd kjønns-trakassering (18 %) og dernest uønsket seksuell oppmerksomhet (14 %). Nesten ingen hadde opplevd seksuelt press og/eller seksuelle overgrep. Dette avviker noe fra undersøkelsen Ung i

⁷⁴ Stander & Thomsen, 2016

⁷⁵ Vertommen et al., 2016; Hartill et al., 2023

⁷⁶ Wilson et al., 2022

Oslo 2021, hvor forekomst av ulike typer krenkelser i ungdomsidretten ble undersøkt⁷⁷. Fire prosent av elever i videregående skole som var aktive i idrett på undersøkelsestidspunktet oppga at de hadde blitt befølt mot sin vilje, og 3 % oppga at de hadde vært utsatt for «en annen form for seksuelt overgrep». Denne forskjellen kan skyldes forskjell i alder mellom de to utvalgene, forskjell i antall spørsmål, og innholdet i spørsmålene.

Vi fant overlapp mellom de tre formene for krenkelser. I alt var det 9 % som hadde opplevd både psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering. Kombinasjonen som flest hadde opplevd var psykiske krenkelser og seksuell trakassering (11 %). Videre var flere av risikofaktorene de samme for alle tre former for krenkelser, blant annet «tid brukt per uke til sin hovedidrett», men det var også forskjeller mellom de tre formene. Den største risikofaktoren for å ha blitt utsatt for psykiske krenkelser var å bruke 11 timer eller mer per uke på sin hovedidrett, for fysiske krenkelser var det å bruke mest tid i en lagidrett, og for seksuell trakassering var det å være kvinne. Forholdet mellom psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering er det samme som man har funnet i studier av barne- og ungdomsidretten i andre land, blant annet i Tyskland, Belgia og Nederland⁷⁸, Canada⁷⁹, Australia⁸⁰ og i en omfattende europeisk studie⁸¹. Som nevnt i kapitel 1 er dette livstidsstudier som har kartlagt voksnes opplevelser i idretten før de fylte 18 år. Selv om tallene ikke er direkte sammenliknbare (unge voksnes opplevelser sist år kontra opplevelser i barne- og ungdomsidretten før fylte 18 år)⁸², bekrefter våre funn at også blant unge voksne forekommer psykiske krenkelser oftere i idretten enn seksuell trakassering og fysiske krenkelser.

For psykiske krenkelser fant vi ingen signifikante forskjeller i forekomst mellom kvinner og menn. Dette er tilsvarende resultater som ble funnet i idrettsstudiene om barn og unge, og i en livstids-

studie blant unge eliteidrettsutøvere i friidrett⁸³. Analyser på forekomst i ulike grupper viser høyest forekomst av psykiske krenkelser blant mannlige dommere (92 %), blant kvinner som hadde konkurrert internasjonalt (71 %) og blant mannlige dommere (71 %).

Som for undersøkelsen blant eliteidrettsutøvere i friidrett, fant vi heller ingen kjønnsforskjeller i forekomst av fysiske krenkelser. Gruppene som rapporterer mest fysiske krenkelser i vår undersøkelse var kvinner som hadde konkurrert nasjonalt (30 %) og internasjonalt (32 %). I en undersøkelse blant nåværende og tidligere landslagsutøvere i Canada hadde kvinner vært mer utsatt for «physical harm» enn menn (livstidsstudie)⁸⁴, mens flere undersøkelser blant barn- og unge i idretten i andre land har vist at gutter har opplevd mer fysisk vold enn jenter. I den omfattende undersøkelsen av barne- og ungdomsidretten i seks europeiske land hadde henholdsvis 52 % av guttene og 36 % av jentene opplevd fysisk vold i idretten før de fylte 18 år⁸⁵. I Ung Vold-undersøkelsen fra 2023, som omfatter elever i alle trinn på videregående skoler i Norge, hadde 23 % av guttene og 14 % av jentene opplevd fysisk vold i løpet av oppveksten. Forfatterne skriver at trusler om vold eller fysisk vold fra jevnaldrende er noe gutter langt oftere utsettes for enn jenter⁸⁶.

Til forskjell fra omfanget av psykiske og fysiske krenkelser fant vi i tråd med de fleste andre undersøkelser i og utenfor idretten, at kvinner (34 %) hadde opplevd mer seksuell trakassering enn menn (19 %). Gruppene som hadde opplevd mest seksuell trakassering var kvinnelige utøvere som hadde konkurrert på nasjonalt (44 %) og internasjonalt (48 %) nivå. Denne kjønnsforskjellen ble også funnet i en norsk undersøkelse fra videregående skole som ble nevnt innledningsvis⁸⁷. Blant kvinnelige eliteidrettsutøvere var det 42 % som hadde opplevd seksuell trakassering siste år. Det tilsvarende tallet for gutter var 23 %. For ikke-elite

⁷⁷ Strandbu et al., 2023

⁷⁸ Ohlert et al., 2021

⁷⁹ Parent & Vaillancourt-Morel, 2021

⁸⁰ Pankowisk et al., 2023

⁸¹ Hartill et al., 2023

⁸² Som nevnt i innledningen har vi også kartlagt deltakernes opplevelser i barne- og ungdomsidretten. Disse resultatene planlegges å publiseres i en egen rapport, hvor vi kan sammenlikne direkte med undersøkelser gjennomført i andre land.

⁸³ Bermon et al., 2021

⁸⁴ Wilson et al., 2022

⁸⁵ Hartill et al., 2023

⁸⁶ Frøyland mfl., 2023

⁸⁷ Sølvsberg et al., 2022

utøvere var tallene 54 % (jenter) og 38 % (gutter). Disse tallene er høyere enn de vi har funnet i vår undersøkelse blant unge voksne, men de er ikke direkte sammenliknbare da undersøkelsen i videregående skoler kartla seksuell trakassering i ulike sosiale settinger (på skolen, i idretten utenfor skolen, og på fritiden), mens vi kun kartla opplevelser i en idrettssammenheng. Videre var måleinstrumentet også noe forskjellig fra det vi har brukt i denne undersøkelsen. På den annen side kan kanskje forskjellen også forklares ved at utvalget er forskjellig, da vi vet at omfanget av seksuell trakassering har en sammenheng med alder, og elevene i videregående skole er yngre enn i vår undersøkelse.

Det finnes noe mer kunnskap om seksuelle krenkelser i idretten enn for de to andre formene for krenkelser. Innledningsvis refererte vi til en norsk undersøkelse som i år 2000 viste at 28 % av kvinnelige eliteidrettsutøvere hadde opplevd seksuell trakassering sett i ett livstidsperspektiv (målt med 11 spørsmål). I den nåværende undersøkelsen har vi kartlagt forekomst av seksuell trakassering sist år med 16 spørsmål. Selv om undersøkelsene ikke er direkte sammenliknbare indikerer en forekomst på 34 % at det har vært en øking i opplevelsen av seksuell trakassering fra 2000 til i dag.

Som nevnt tidligere har vi målt forekomst av seksuell trakassering med et batteri som er utviklet ved Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI), og som har vært brukt i flere undersøkelser av FFI. Blant kvinner og menn i Forsvaret under 30 år var det i undersøkelsen fra 2022 henholdsvis 59 % og 18 % som hadde opplevd seksuell trakassering siste 12 måneder⁸⁸. Blant menige og studenter var tallene 55 % for kvinner og 20 % for menn. Sammenlikner vi vår undersøkelse med Forsvaret kan vi konkludere med at omfanget av seksuell trakassering synes å være omtrent det samme for menn i idretten (19 %) som i Forsvaret (18-20 %), mens kvinner i idretten opplever atskillig mindre seksuell trakassering (34 %) enn kvinner i Forsvaret (55-59 %). Vi finner det samme forholdet når vi analyserer kjønnstrakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet separat. Det er liten forskjell mellom

menige/studenter i Forsvaret og menn i alderen 18-30 år i idretten, men markant flere kvinner i Forsvaret enn i idretten har opplevd kjønnstrakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet. For uønsket seksuell oppmerksomhet er tallene for kvinner 37 % i Forsvaret og 18 % i idretten, mens det for menn er 15 % og 12 %.

7.2 «Hvem har opplevd slike hendelser, hvem har utført de, og hvor har de skjedd?»

7.2.1 Hvem har opplevd krenkende hendelser?

For alle tre formene for krenkelser fant vi at yngre hadde opplevd flere krenkelser enn eldre. Det samme gjaldt personer med lav utdanning, noe som ikke var overraskende, da studier har vist at vold henger sammen med sosiodemografiske forhold, hvorav lavere utdanning er en indikator⁸⁹.

At det ikke var signifikante forskjeller mellom heterofile og personer med andre seksuelle orienteringer (homoseksuell, bifil, skeiv og usikker/ingen av kategoriene passer for meg), og mellom de med og uten en varig funksjonsnedsettelse var derimot noe uventet. Det er noen prevalensstudier blant barn og unge i idretten som har kartlagt betydningen av seksuell orientering for forekomst av krenkelser i idretten. Disse har funnet en høyere forekomst av seksuell vold blant ikke-heterofile⁹⁰. Selv om vi ikke fant signifikante forskjeller i vårt materiale, var det tendenser både blant kvinner og menn til at ikke-heterofile hadde vært mer utsatt for seksuelle krenkelser enn heterofile. Situasjoner i idretten og intervju med enkeltindivider i media har vist at flere ikke heterofile har negative erfaringer fra idretten når det gjelder trakassering og hets. Undersøkelser utenom idretten blant unge med en annen seksuell orientering enn heterofil viser også at denne gruppen blir mer utsatt for seksuell trakassering, særlig gjelder det for sårende språkbruk og ubehagelige seksuelle kommentarer⁹¹. NIF har i mange år arbeidet systematisk med forebygging av hets og diskriminering siden kampanjen «Idretten mot homohets» (2007-2010). I de senere årene har idretten utviklet en temaside kalt #Stopp, som først ble lansert av Norsk Toppotball i 2020. På nettsiden til idrettsforbundet

⁸⁸ Ubisch mfl, 2023

⁸⁹ Dale mfl, 2023

⁹⁰ Parent et al., 2021; Vertommen et al., 2016; Wilson et al., 2022; Ohlert et al., 2018; Pankowiak et al., 2023; Baiocco et al., 2018; Storr et al., 2022

⁹¹ Frøyland og Stefansen, 2023

kan man lese at «Norsk idrett står sammen når vi sier #STOPP til rasisme, kjønnsjets, homohets og alle andre former for diskriminering»⁹². Videre er det utviklet en temaside til hjelp for alle organisasjonsledd i norsk idrett, og igangsatt ett inkluderingsprosjekt gjennom Krafttak for mangfold og inkludering i NIF. Vi kan spekulere i om resultatet av dette arbeidet kan være noe av forklaringen på at vi ikke finner signifikante forskjeller i krenkende opplevelser i idretten mellom heterofile personer og personer med annen seksuell orientering⁹³.

En retrospektiv undersøkelse fra Belgia fant at personer med en funksjonsnedsettelse rapporterte mer seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidrett enn personer uten en funksjonsnedsettelse⁹⁴. En undersøkelse fra Canada blant landslagsutøvere og tidligere landslagsutøvere fant ingen forskjell i rapporterte krenkelser mellom personer med og uten en funksjonsnedsettelse⁹⁵. Det samme ble funnet i en undersøkelse blant eliteidrettsutøvere i Tyskland⁹⁶. NIF er ett av de få idrettsforbundene i verden som innlemmet paraidrett da Norges Funksjonshemmedes Idrettsforbund (NFI) ble lagt ned med virkning fra 31.12.2007. Siden den gang har særforbundene hatt ansvaret for personer med funksjonsnedsettelse i sin idrett. Vi antar at dette har bidratt til integreringen av personer med funksjonsnedsettelse i idretten og slik sett kan være en del av forklaringen på hvorfor det ikke er forskjell i opplevde krenkelser mellom personer med og uten en funksjonsnedsettelse i vår undersøkelse. I vår studie var det bare 59 personer (5 % av deltakerne) som oppga at de hadde en varig funksjonsnedsettelse. For å konkludere omkring dette trengs derfor et større og mer representativt utvalg.

Videre fant vi i vår undersøkelse at personer med innvandrerbakgrunn hadde opplevd flere psykiske krenkelser (60 %) enn den øvrige norske befolkningen (45 %), noe som spesielt gjaldt for menn. Vi fant ikke denne forskjellen for de to andre formene for krenkelser. To retrospektive studier fra idretten

fant at etniske minoriteter hadde større sjanse for å bli utsatt for seksuell vold enn etniske majoriteter⁹⁷. Innvandrere generelt er noe oftere utsatt for vold og trusler enn befolkningen for øvrig. Ifølge den siste Levekårsundersøkelsen har 6 % av innvandrerne opplevd vold eller trusler siste 12 månedene, mens det tilsvarende tallet for hele befolkningen var 5 %. Unge innvandregutter (16–24 år) er vesentlig mer utsatt for vold og trusler enn gutter ellers, og innvandrerkvinnene er oftere utsatt for vold enn kvinner generelt i befolkningen⁹⁸. Hvorfor dette ikke gjenspeiles i vår undersøkelse blant medlemmer i idretten er vanskelig å vite. Kanskje er idretten mer inkluderende, men det kan også være at det er spesielle grupper som tiltrekkes til idretten.

For alle former for krenkelser fant vi at personer med kombinasjoner av ulike roller i idretten hadde opplevd mer enn de som kun var utøvere. Det samme gjaldt for de som brukte 11 timer eller mer på idretten sin, og blant de som deltok i konkurranseidrett sammenliknet med de som ikke deltok i idrettskonkurranser. Eliteidrettsutøvere, og spesielt kvinner, var også en risikogruppe der kvinnene som hadde konkurrert internasjonalt oftest hadde opplevd alle tre formene for krenkelser. Dette tyder på at jo mer involvert man er i idretten jo større er sjansen for at man vil ha opplevd minst en krenkelse én eller to ganger de siste 12 månedene. Slik sett gjenspeiler dette en kultur hvor krenkelser foregår på ulike arenaer og i ulike sammenhenger. Resultatene er til en viss grad de samme som har blitt funnet i de nevnte undersøkelsene om krenkelser og vold i barne- og ungdomsidretten i andre land; konkurranseidrett på høyt nivå (nasjonalt og internasjonalt) og høyt antall treningstimer per uke er risikofaktorer, først og fremst for psykologisk vold⁹⁹. En livstidsstudie fra Tsjekkia fant at kvinnelige eliteidrettsutøvere hadde opplevd mer seksuell trakassering enn utøvere som konkurrerte på lavere nivå, som igjen hadde opplevd mer enn mosjonister¹⁰⁰.

⁹² <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/stopp/>

⁹³ <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2021/-det-er-viktig-at-idretten-er-trygg-for-alle-uansett-hvem-man-elsker/>

⁹⁴ Vertommen et al., 2016

⁹⁵ Wilson et al., 2022

⁹⁶ Ohlert et al., 2018

⁹⁷ Vertommen et al., 2016; Wilson et al., 2022

⁹⁸ Wrålstad og Wiggen, 2017

⁹⁹ Parent et al., 2021; Vertommen, et al., 2016; Willson et al., 2022; Ohlert, et al., 2017

¹⁰⁰ Fasting et al., 2010

7.2.2 Hvem har utført krenkende hendelser?

Det er mannlig trener/instruktør (57 %) som oftest utsetter både kvinner og menn for krenkelser. Nesten like mange (49 %) har opplevd krenkelser fra mannlig utøver, men her er det store kjønnsforskjeller der menn oftest opplever krenkelser fra mannlig utøver. Forholdet er omvendt for de som har blitt krenket av en kvinnelig utøver, der kvinner opplever mer fra kvinnelig utøver. Dette mønsteret varierer noe når vi analyserer de ulike formene for krenkelser separat. Fysiske og psykiske krenkelser utføres først og fremst av mannlige trenere/instruktører, mens seksuell trakassering oftest oppleves fra mannlige utøvere. Det er hovedsakelig menn som er gjerningspersoner, og sjeldent helsepersonell, dommere og ledere i idretten. Funnene er i overensstemmelse med den kanadiske undersøkelsen blant nåværende og tidligere landlagsutøvere som også fant at gjerningspersonene for både fysiske og psykiske krenkelser først og fremst var trenere, mens utøvere var de som oftest utførte seksuelle krenkelser¹⁰¹. Den norske undersøkelsen blant elever i videregående skole om seksuell trakassering og overgrep fant også at den største gruppen av gjerningspersoner besto av venner (83 %), mens trenere, lærere og helsepersonell til sammen utgjorde 20 %, og 56 % rapporterte andre gjerningspersoner¹⁰².

7.2.3 Hvor har krenkelsene skjedd?

Alle former for krenkelser skjer hovedsakelig der utøverne oppholder seg mest, dvs. på trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund (63 %) og i forbindelse med konkurranser (61 %). Bortsett fra mellom kvinner (79 %) og menn (66 %) som har opplevd fysiske krenkelser på trening, er det ingen forskjeller mellom kjønn når det gjelder disse to kontekstene. Mange har også opplevd å bli krenket i forbindelse med treningssamling (23 %) og i garderoben (22 %). Færrest er blitt krenket via sosiale medier (13 %). Menn har oftere enn kvinner opplevd psykiske og seksuelle krenkelser «i garderoben,» mens kvinner oftere enn menn har opplevd psykiske krenkelser i «sosiale sammenhenger i regi av idretten». Kvalitative intervjuer av

norske kvinnelige eliteutøvere som hadde opplevd minst en form for seksuell trakassering og/eller overgrep avdekket i 2002 følgende situasjoner som risikofaktorer: «Seksuell trakassering og overgrep synes særlig å forekomme i garderober, i/på idrettsanlegg, på reiser, i trenerens hjem eller bil og ved sosiale arrangementer»¹⁰³. Vi antar at det fokuset som har vært på forebygging av seksuell trakassering både i idretten og i samfunnet, kan være med på å forklare hvorfor kategorien «på reise til og fra trening/konkurranse/samling» og «i sosiale sammenhenger i regi av idretten» ikke forekommer så ofte i 2023. Det er få andre idrettsstudier som har kartlagt hvor krenkelsene i idretten finner sted, men i rapporten om Child Abuse in Sport European Statistics (CASES)¹⁰⁴, ble idrettslaget nevnt som konteksten hvor de mest alvorlige fysiske, psykiske og seksuelle hendelsene skjedde.

Det var overraskende at relativt få oppga at krenkelsene var opplevd «på internett/sosiale medier», selv om dette er i samsvar med undersøkelsen fra Forsvaret hvor bare 3 % av menige/studenter oppga at den seksuelle trakasseringen hadde foregått via digitale medier¹⁰⁵. I en undersøkelse blant 4000 kvinner i åtte land, fant Amnesty International at en av fire hadde opplevd overgrep via nettet minst en gang¹⁰⁶. I omfangsundersøkelsen gjennomført i 2022 om vold og overgrep i den norske befolkning (18-74 år) omtales digitale seksuelle krenkelser som en ny voldsform og en av tyve oppgir at de har vært utsatt for dette¹⁰⁷. I undersøkelsen Ung i Oslo 2021 blant elever på ungdomsskolen og videregående skole rapporterte 43 prosent av jentene og 22 prosent av guttene om minst én uønsket seksuell erfaring på nett eller mobil i løpet av det siste året. Den samme undersøkelsen viste også at jenter var mer utsatt enn gutter, og at unge i 15-16 års alderen var mer utsatt enn de som var yngre og eldre¹⁰⁸. At så få hadde opplevd digitale krenkelser i idretten i vår undersøkelse kan ha sammenheng med måten spørsmålene ble stilt på, samt forskjell i alder der våre deltakere var unge voksne.

¹⁰¹ Wilson et al., 2022

¹⁰² Sølberg et al., 2022

¹⁰³ Fasting, 2011, s 325

¹⁰⁴ Hartill et al., 2021

¹⁰⁵ Ubisch et al., 2023

¹⁰⁶ Amnesty International, 2017

¹⁰⁷ Dale mfl., 2023

¹⁰⁸ Frøyland og Stefansen, 2023

7.3 «Hvor mange og hvem rapporterer/varsler om krenkelser, hva rapporteres/varsles det om, hvem varsles det til og hvorfor man har valgt å ikke rapportere/varsle?»

Blant de som har opplevd krenkelser er det ca. 60 % som har sagt ifra/fortalt til/snakkert med noen om hva de har opplevd, og dette gjelder flere kvinner (75 %) enn menn (50 %). Færrest rapporterer om fysiske krenkelser, og flest om psykiske krenkelser. Sett i forhold til bakgrunnsvariablene og idretts- og utøvervariablene registrerer vi en tendens til at de gruppene som har opplevd mest er også der hvor vi finner at flest har snakket med noen om hva de har opplevd.

De som flest har snakket med/rapportert til er andre utøvere (67 %), foreldre (49 %) og trener/instruktør (48 %). Svært få synes å ha levert inn en formell/offisiell rapport til leder av ett organisasjonsledd i idretten, andre tillitsvalgte, politiet eller MittVarsel.

Tallene for rapportering/varsling er veldig høye sammenliknet med andre undersøkelser i og utenfor idretten. I den siste undersøkelsen i Forsvaret oppgir 23 % av de kvinnelige menige/studerter og 17 % av de mannlige at de har «varslet/sagt ifra om» hendelsen(e)¹⁰⁹. Undersøkelsen i videregående skole blant elite og ikke-eliteidrettsutøvere fant at blant de som hadde opplevd seksuell trakassering var det 20 % som hadde varslet om hendelsene. De fleste hadde fortalt om opplevelsen(e) til venner, foreldre/familiemedlemmer eller lærere/trenere. Bare to elever hadde brukt det formelle rapporterings systemet på skolen¹¹⁰. I undersøkelsen blant nåværende og tidligere landslagsutøvere i Canada var det i alt bare 15 % som hadde rapportert om sine opplevelser. Årsakene til at man ikke varsler kan være mange, men den grunnen flest oppgir i vår undersøkelse er at de syntes hendelsen ikke var noe å varsle om (79 %). At de var usikre på om hendelsene var alvorlig nok (19 %) og at de ikke trodde at varslet ville føre frem (13 %) var andre hyppige rapporterte årsaker. Det faktum at så mange valgte å snakke med andre om det de

hadde opplevd, kan blant annet være et resultat av «#Me too»-kampanjen, men resultatet kan også ha sammenheng med det fokuset NIF selv har hatt på forebygging og utviklingen av MittVarsel. I tillegg formulerte vi spørsmålet som «Har du sagt ifra/fortalt/snakkert med noen om dette», noe som kan ha bidratt til at en høyre andel svarte positivt på dette spørsmålet, da andre studier som ofte bruker ord som 'varslet' eller 'rapportert' som kan oppleves mer formelt av deltakerne.

Tallene om rapportering i vår undersøkelse tyder på en positiv utvikling, og dette synes å være i overensstemmelse med utviklingen blant ungdom generelt. Forfatterne av UngVold 2023 skriver at «tidligere studier har vist at mange ikke snakker med noen om erfaringer med seksuell vold», og at et positivt funn var «at mange av de utsatte oppga å ha snakket med noen om det de hadde opplevd: Tre av fire jenter hadde snakket med noen, som oftest en venn»¹¹¹. Det å snakke med en venn kan være veldig positivt for individet, men det fører sannsynligvis ikke til en prosess som ender med at gjerningspersonen blir straffet/ender adferd. Vi har registrert at det er lite formell rapportering. Det betyr at gjerningspersoner kanskje aldri blir tatt, og antakelig fortsetter med sin krenkende oppførsel. Terskelen for å levere inn et formelt varsel kan være høy. Forutsetningen må være at man har ett system som gjør det lett å varsle, hvor man opplever at alle i prosessen blir ivaretatt, og hvor man forventer at varselet kan få konsekvenser. MittVarsel, utviklet av NIF, er ment å skulle være ett slikt system. På NIFs hjemmeside skriver de blant annet at «det skal være både enkelt og trygt å varsle i norsk idrett. På disse sidene finner du informasjon om hva det vil si å varsle, hvem et varsel skal sendes til, og hvordan du varsler»¹¹². Blant temaene man kan varsle om nevnes blant annet seksuell trakassering og overgrep, mobbing, og vold og trusler.

¹⁰⁹ Ubisch et al., 2023

¹¹⁰ Sølvberg et al., 2023

¹¹¹ Frøyland og Stefansen, 2023

¹¹² <https://www.idrettsforbundet.no/tema/varsling/>

7.4 Hva kan resultatene brukes til, og hvilke konsekvenser bør de få?

Fordi vi ikke har andre undersøkelser å sammenlikne med fra tidligere, kan vi ikke konkludere med at omfanget av krenkelser i idretten har økt de siste årene. Vi har antydning at for seksuell trakassering har antakelig forekomsten blitt høyere, hvilket ikke er overraskende da idretten på mange måter er et speilbilde av samfunnet. Fra 2014 til 2023 har det for kvinner vært en statistisk signifikant øking i forekomst av vold i befolkningen, og for kvinner i alderen 18-29 år har omfanget av voldtekt doblet seg fra 2014 til 2023¹¹³. Resultatene fra den siste elevundersøkelsen i videregående skole (2023/2024) viser at også at alle former for mobbing har økt; både fra medelever, digital mobbing og mobbing fra voksne på skolen¹¹⁴.

Som nevnt i kapittel 1 var det overordnede målet med undersøkelsen å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett. Basert på funnene i vår undersøkelse presenterer vi forhold vi mener at idretten bør vurdere.

→ **Større fokus på forebygging av psykiske krenkelser**

For en organisasjon som har nulltoleranse for diskriminering og trakassering kan det ikke være akseptabelt at litt over halvparten har opplevd minst en eller to krenkelser i en idrettssammenheng sist år. De relativt høye tallene, særlig for psykiske krenkelser, vitner om en ukultur og mangel på respekt for hverandre, da det ofte er andre utøvere og trenere/instruktører som er gjerningspersoner. NIF har fokusert mye på forebygging av seksuell trakassering, vold og trusler, men resultatene i denne rapporten indikerer at forebygging av psykiske krenkelser bør få større fokus.

→ **Felles retningslinjer for forebygging av krenkelser**

Som vist i figur 3.9 er det overlapp mellom de ulike formene for krenkelser, og vi foreslår at NIF vurderer felles retningslinjer for å forebygge krenkelser generelt, dvs. en utvidelse av de retningslinjene som i dag eksisterer for seksuell trakassering og overgrep.

→ **Omfangsundersøkelser med flere deltakere og av spesifikke grupper**

Vi har ingen holdepunkter for å konkludere med at omfanget av krenkelser er høyere i idretten enn på andre arenaer i samfunnet. Sammenlikningen med tilsvarende aldersgruppe i Forsvaret, og målt med samme batteri, indikerer tvert imot resultatene at forekomsten av seksuell trakassering for kvinner i idretten synes å være lavere enn blant kvinner i militæret. For å kunne si noe om forekomsten av krenkelser over tid, bør derfor idretten med jevne mellomrom gjennomføre kartleggingsundersøkelser. I denne rapporten er det svært få deltakere i ulike undergrupper, og dette medfører at resultatene bør tolkes med forsiktighet. Antall deltakere i fremtidige studier bør følgelig være høyere/større enn i denne undersøkelsen, slik at man får mulighet til å gjøre mer dyptgående analyser om for eksempel: i hvilke situasjoner krenkende adferd forekommer, hva det er som utløser krenkende situasjoner, om det er forskjell på ulike idretter og miljøer (hva karakteriserer miljøer preget av mye og lite krenkende adferd), hvorfor kvinner som konkurrerer internasjonalt synes å oppleve mer krenkende adferd enn kvinner som konkurrerer på lavere nivå i idretten, og forhold knyttet til krenkende adferd for de ulike rollene som personer i idretten kan inneha. Det er både i Norge og i andre land lite kunnskap om hva trenere og dommere opplever av krenkelser, og dermed hvordan dette kan forebygges. Resultatene i denne undersøkelsen indikerer at særlig dommere er utsatt. Det er manglende kunnskap om krenkende opplevelser ikke bare blant dommere, men også blant trenere, og vi foreslår omfangsundersøkelser spesielt for disse gruppene. Dette gjelder også for personer med innvandrer bakgrunn, som vi fant var mer utsatt for psykiske krenkelser. NIF publisert i 2023 en kunnskapssammenstilling om mangfold og inkludering i idretten¹¹⁵. Her skrives det blant annet at «det er ikke identifisert noen studier som undersøker omfang av diskriminering og hets blant LHBT+-personer i idretten. Det er heller ikke funnet studier som ser på hvordan diskriminering og trakassering på grunnlag av seksuell orientering påvirker LHBT+ -utøvere». Vi er enige i at dette er viktige problemsstillinger, og resultatene i denne undersøkelsen peker også på at dette er grupper som NIF bør ha mer kunnskap om.

¹¹³ Dale mfl., 2023

¹¹⁴ Wendelborg, 2024

¹¹⁵ Rambøll Management Consulting, 2023

→ **Bevisstgjøring og utdanning, særlig av trenere og utøvere**

Ny kunnskap (forskning), bevisstgjøring og utdanning er viktig for å få til endringer. Kunnskap om krenkende opplevelser i idretten må inn i all trenerutdanning, og trenere bør bevisstgjøres når det gjelder utøverdynamikk. Forskning på trenerrollen bør derfor undersøke hvordan trenere kan påvirke relasjonen mellom utøvere, og hva som skal til for å skape et miljø hvor man forebygger eller unngår krenkende hendelser. Det er imidlertid ikke bare trenere som trenger mer kunnskap. Denne undersøkelsen har vist at det er mye som skjer mellom utøverne, og de trenger også bevisstgjøring og opplæring. Utøvere med og uten erfaring med krenkende adferd bør trekkes mest mulig inn i alt forebyggende arbeid, og det samme gjelder trenere. Utøvere generelt er en gruppe som NIF ikke kommuniserer direkte med, og derfor vil samarbeid med særforbund/krets/idrettslag og de som er praksisnære være av stor betydning. Vi er av den oppfatning at et tettere samarbeid med utøvere generelt, og spesielt med Utøverkomiteen for eliteutøvere, er en forutsetning for å få til endringer på dette området. Når det gjelder utøvere (særlig kvinner) som representerer Norge internasjonalt bør både ledere, trenere og utøvere ha kunnskap om hvordan eventuelle kritiske situasjoner skal håndteres.

7.4.1 Avslutning

Vi håper vi har lykket med rapportens formål om å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap om krenkelser i idretten, og at tiltakene foreslått til slutt i dette kapitlet kan være til nytte i det forebyggende arbeidet mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett.

Vedlegg

Vedlegg 1.

Retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten

(Vedtatt av Idrettstyret i september 2010).

1. Behandle alle med respekt, og avstå fra alle former for kommunikasjon, handling eller behandling som kan oppleves som krenkende.
2. Unngå berøringer som kan oppleves som uønsket.
3. Unngå alle former for verbal intimitet som kan oppleves som seksuelt ladet.
4. Unngå uttrykk, vitser og meninger som omhandler utøveres kjønn eller seksuelle orientering på en negativ måte.
5. Tilstrebe å ha begge kjønn representert i støtteapparatet.
6. Unngå kontakt med utøvere i private rom uten at det er flere til stede eller det er avtalt med foresatte eller idrettsledelsen.
7. Vise respekt for utøverens, trenerens og lederens privatliv.
8. Unngå doble relasjoner. Dersom et gjensidig forhold etableres bør situasjonen tas opp og avklares åpent i miljøet.
9. Ikke tilby noe form for motytelse i den hensikt å forlange eller forvente seksuelle tjenester i retur.
10. Gripe inn og varsle dersom man opplever brudd på disse retningslinjene. Støtteapparatet (trenere, ledere, tillitsvalgte, funksjonærer, dommere, foreldre mfl.) har hovedansvar for at retningslinjene gjøres kjent og overholdes i organisasjonen/idrettsmiljøet.

Vedlegg 2.

Faktoranalyse

Vi har i denne rapporten benyttet faktoranalyse for å redusere kompleksiteten i et datasett med mange variabler, og for å undersøke at materialet viser de mønstrene vi forventet. Det vil si, vi hadde en formening om disse mønstrene i forkant, da spørsmålsbatteriet er basert på allerede validerte spørreskjema (seksuell trakassering) og tidligere forskning om psykiske og fysiske krenkelses. Vi fant det derfor hensiktsmessig å bruke confirmatory factor analysis (CFA) som er en bekreftende faktoranalyse. For å evaluere resultatene fra CFA så vi på tre ulike indikatorer, nemlig comparative fit index (CFI), root mean square error of approximation (RMSEA), og weighted root mean square residual (WRMR). Ifølge Hu & Bentler (1999), vil en CFI lik eller over .95, en RMSEA lavere enn .06, og en WRMR lavere enn 1.00 indikere god tilpasning til dataen.

Vi gjennomførte CFA for hver av de tre formene for krenkelses. I tillegg til dette, i likhet med Fasting & Køber (2019), kjørte vi CFA separat for kvinner og menn. I situasjoner hvor det var vesentlige forskjeller mellom analysene på kvinner og menn gjorde vi kvalitative vurderinger knyttet til enkelte spørsmål. Disse analysene er beskrevet for hver form for krenkelses nedenfor.

Fysiske krenkelses

Fysiske krenkelses ble i utgangspunktet målt med 11 spørsmål. Første CFA viste god tilpasning til data (CFA = .976, RMSEA = .04(.03-.05), WRMR = .928). Derimot viste videre analyser at ett spørsmål (*Har du i løpet av de siste 12 mnd i en idrettssammenheng opplevd å bli overtalt eller tvunget til å ta stoffer/doping for å f.eks. gå ned/opp i vekt, få økt muskelmasse, forbedre prestasjon, stoppe eller utsette menstruasjonen?*) ikke ladet på faktoren for menn. En CFA uten dette spørsmålet ble derfor undersøkt, noe som ga god tilpasning for begge kjønn separat, og for hele utvalget totalt (CFA = .980, RMSEA = .04(.04-.05), WRMR = 0.969). Denne løsning viste også god reliabilitet, med en Rho på .93. Dermed ble totalt 10 spørsmål brukt i videre analyser.

Psykiske krenkelses

Psykiske krenkelses ble i utgangspunktet målt med 14 spørsmål. Første CFA viste ikke god tilpasning til dataen (CFA = .873, RMSEA = .08(.08-.09), WRMR = 1.863). Nærmere undersøkelse viste at tre spørsmål ((1) *Har du i løpet av de siste 12 mnd i en idrettssammenheng opplevd å bli overtalt eller tvunget til å delta i innvielses-seremonier (f.eks. i forbindelse med å bli tatt opp på laget) hvor formålet er å ydmyke og nedverdige deg og/eller andre?*, (2) *Har du i løpet av de siste 12 mnd i en idrettssammenheng opplevd å bli kritisert for din kroppsform, vekt, klær og/eller ditt utseende*, og (3) *Har du i løpet av de siste 12 mnd i en idrettssammenheng opplevd å bli skreket til eller truet på grunn av prestasjonene dine eller fordi du ikke ønsket å trene/konkurrere/øve?*) presenterte lave faktorladninger (< .3). CFA uten disse tre spørsmålene viste god tilpasning til data (CFA = .976, RMSEA = .04(.03-.05), WRMR = .928). Nærmere analyser på kjønn viste derimot at ett spørsmål (*Har du i løpet av de siste 12 mnd i en idrettssammenheng opplevd å bli utvist fra gruppen/laget/klubben din, eller truet med dette av grunner som du ikke forstod eller som ikke ble fortalt eller forklart for deg?*) ladet negativt på faktoren for menn. En CFA uten dette spørsmålet ga god tilpasning for hele utvalget (CFA = .980, RMSEA = .04(.04-.05), WRMR = .969), og viste god reliabilitet, med en Rho på .93. Dermed ble totalt 10 spørsmål brukt i videre analyser.

Seksuell trakassering

Seksuell trakassering ble målt med 16 spørsmål i utgangspunktet, som representerer en global faktor. Første CFA viste ikke god tilpasning til materialet (CFA = .810, RMSEA = .08(.08-.09), WRMR = 2.300). Nærmere undersøkelse viste lave faktorladninger for fem spørsmål som omhandlet seksuelt press og overgrep. En CFA uten disse spørsmålene viste god tilpasning til dataen (CFA = .976, RMSEA = .04(.03-.05), WRMR = .928). Dette viste også god reliabilitet, med en Rho på .92. Faglig sett er det tydelig at disse spørsmålene representerer seksuelle krenkelses, og har en høy alvorlighetsgrad, men i det aktuelle

Vedlegg 2. forts.

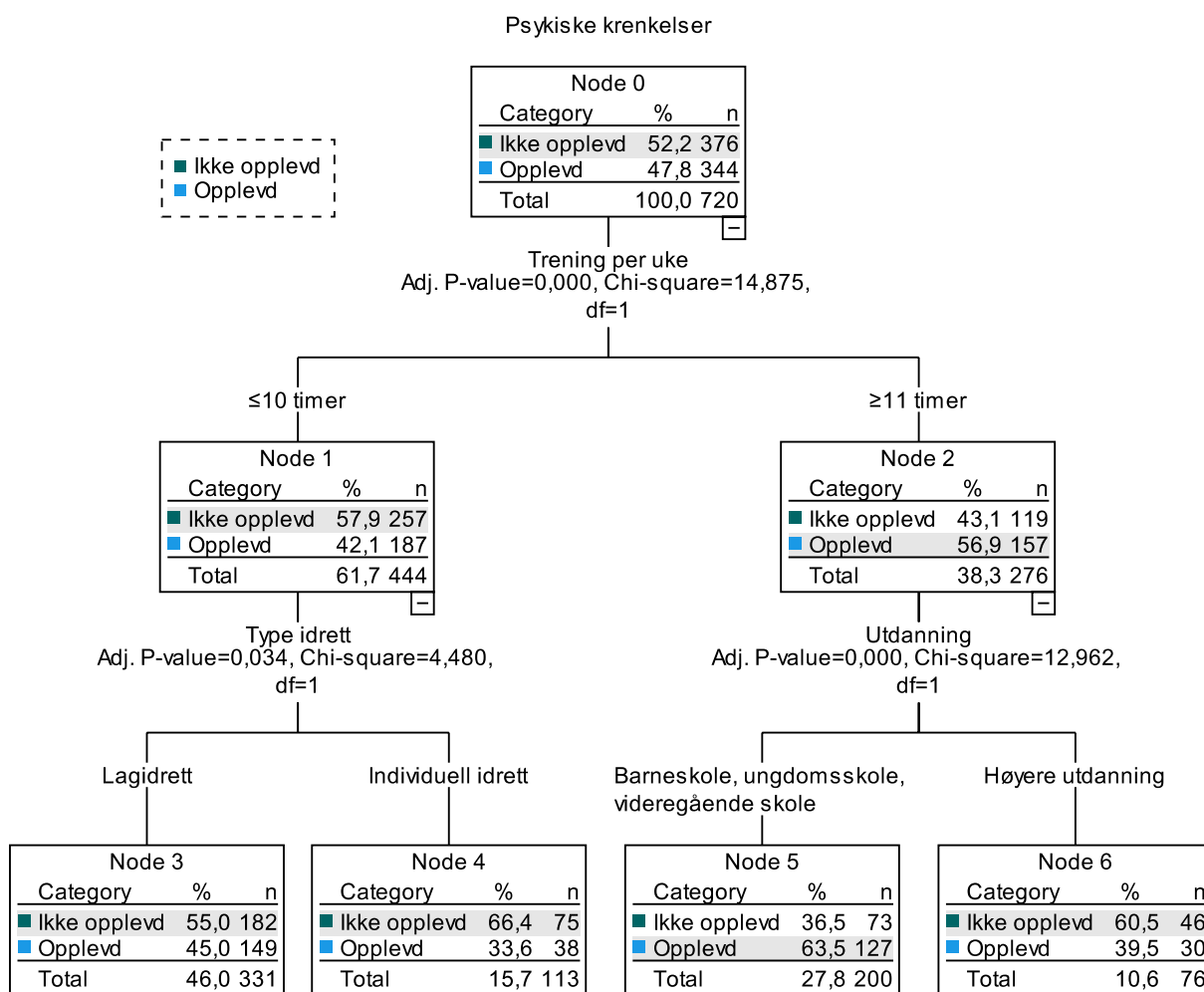
materialet hadde disse svært lav varians. Det vil si at i dette utvalget var det svært få som rapporterte slike opplevelser. Dette samsvarer med tidligere forskning (Parent et al. 2019), hvor spørsmålene som omhandler mer alvorlige hendelser av seksuelle krenkelser presenterer svært lave faktorladninger i en global faktor. I likhet med denne forskningen gjennomførte vi derfor en faglig vurdering rundt disse, og landet på det samme som Parent og kollegaer, med at de bør inkluderes i en kartlegging av seksuelle krenkelser. De er derfor representert i den globale faktoren. Dermed ble de 16 opprinnelige spørsmålene brukt i videre analyser hvor en global faktor var av interesse.

Det var også av interesse å undersøke de ulike dimensjonene av seksuell trakassering. *Kjønns-trakassering* ble målt med totalt fire spørsmål, og CFA viste god tilpasning til dataen (CFA = .982, RMSEA = .10(.07-.14), WRMR = .853. Videre viste en Rho på .85 god reliabilitet. Dermed ble alle fire spørsmål brukt i videre analyser hvor man så på kjønnstrakassering.

Uønsket seksuell oppmerksomhet ble målt med syv spørsmål, og CFA viste god tilpasning til dataen (CFA = .984, RMSEA = .05(.04-.07), WRMR = .844), og en Rho på .90 indikerte god reliabilitet. Dermed ble alle syv spørsmålene brukt i videre analyser hvor man så på uønsket seksuell oppmerksomhet.

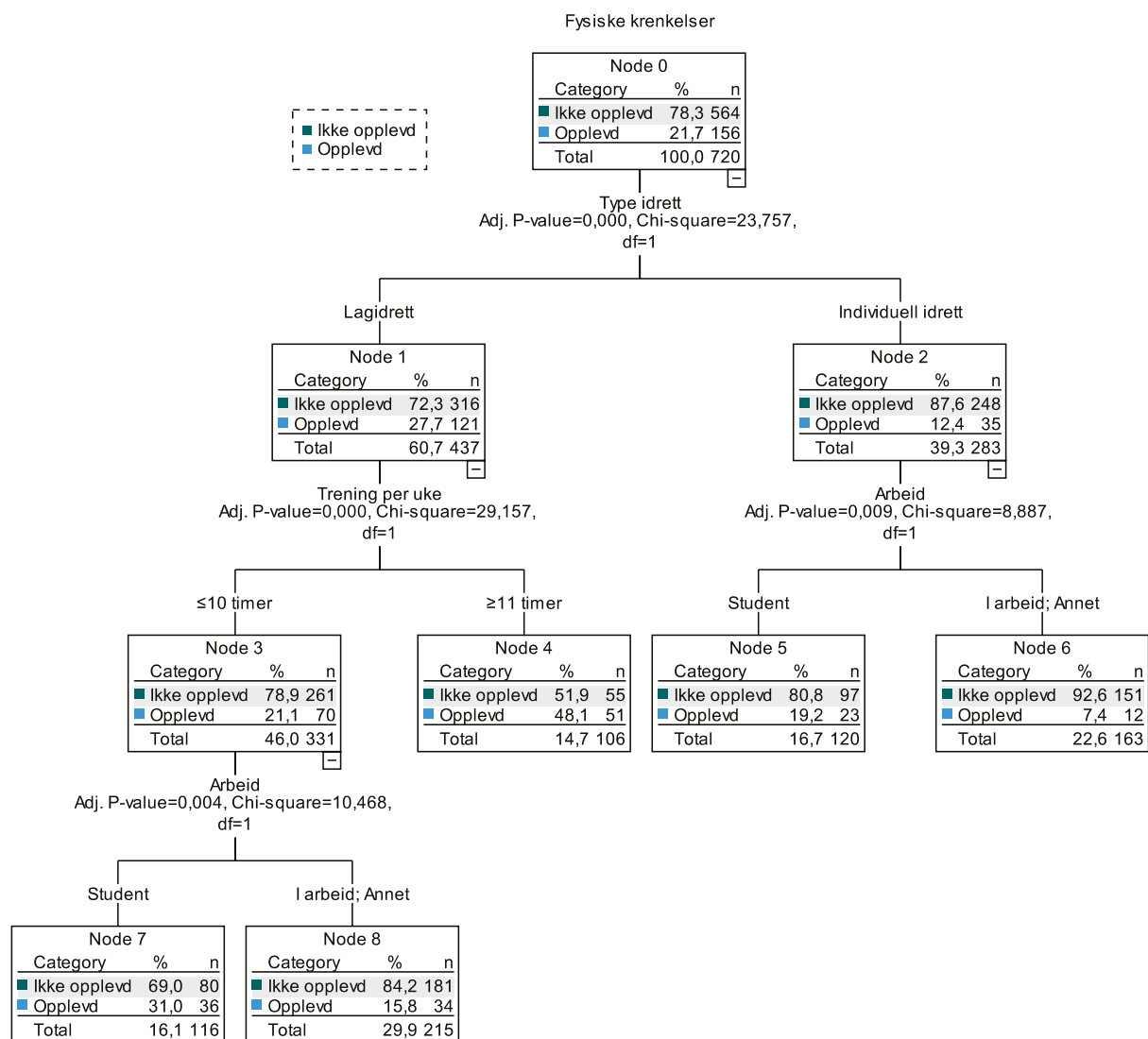
Seksuell press og overgrep ble målt med henholdsvis tre og to spørsmål, som er for få til å gjennomføre en CFA. I tillegg var det svært lite varians i målingene, da det ble registrert få tilfeller av disse dimensjonene av seksuell trakassering. Disse spørsmålene ble derfor inkludert i en global faktor, som nevnt tidligere, men vi kjørte ikke analyser på disse dimensjonene separat grunnet liten n og lav varians.

Vedlegg 3. Tre-analyser, figur 1

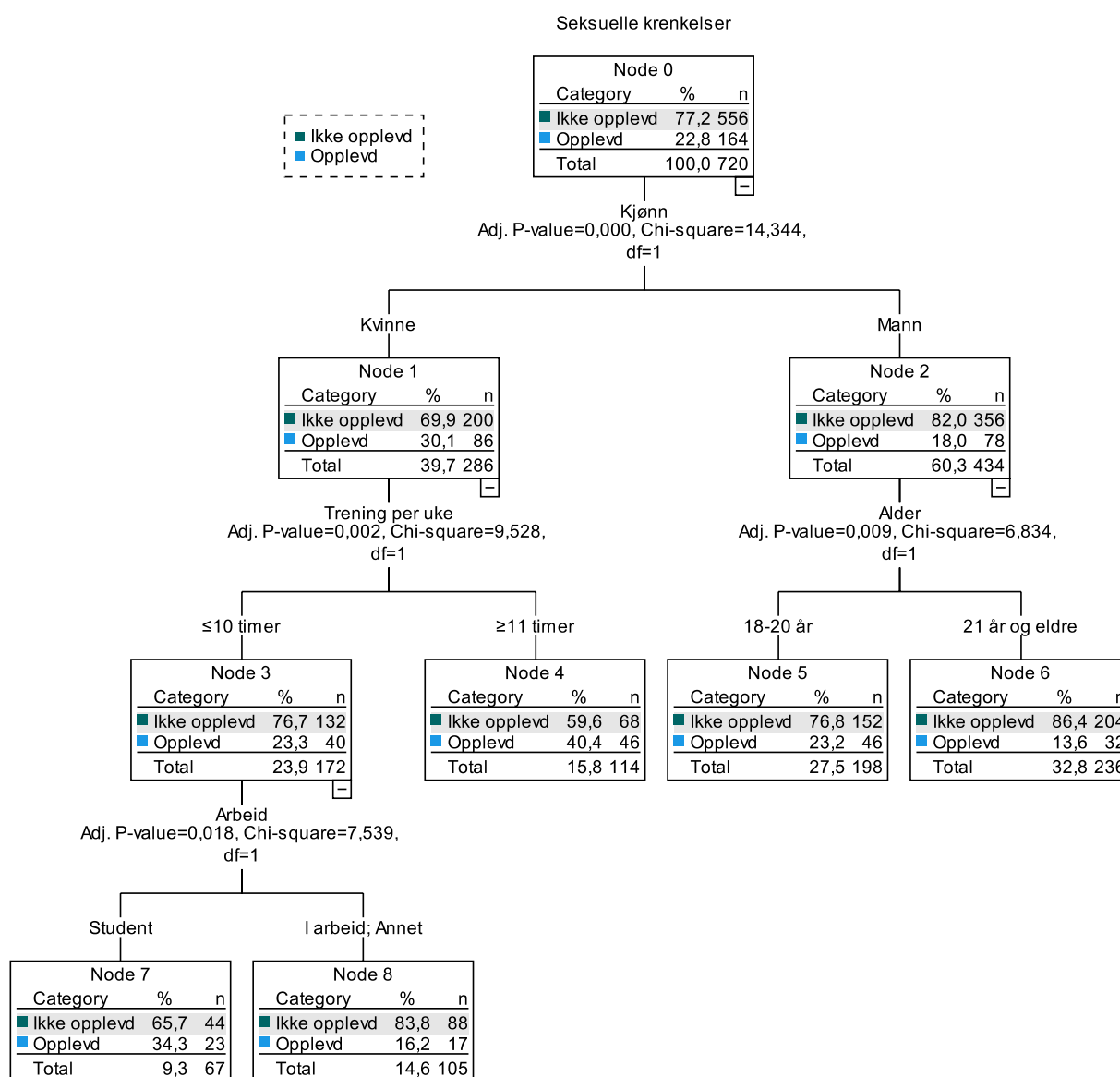
Figur 1. Tre-analyse for psykiske krenkelseser

Vedlegg 3. Tre-analyser, figur 2

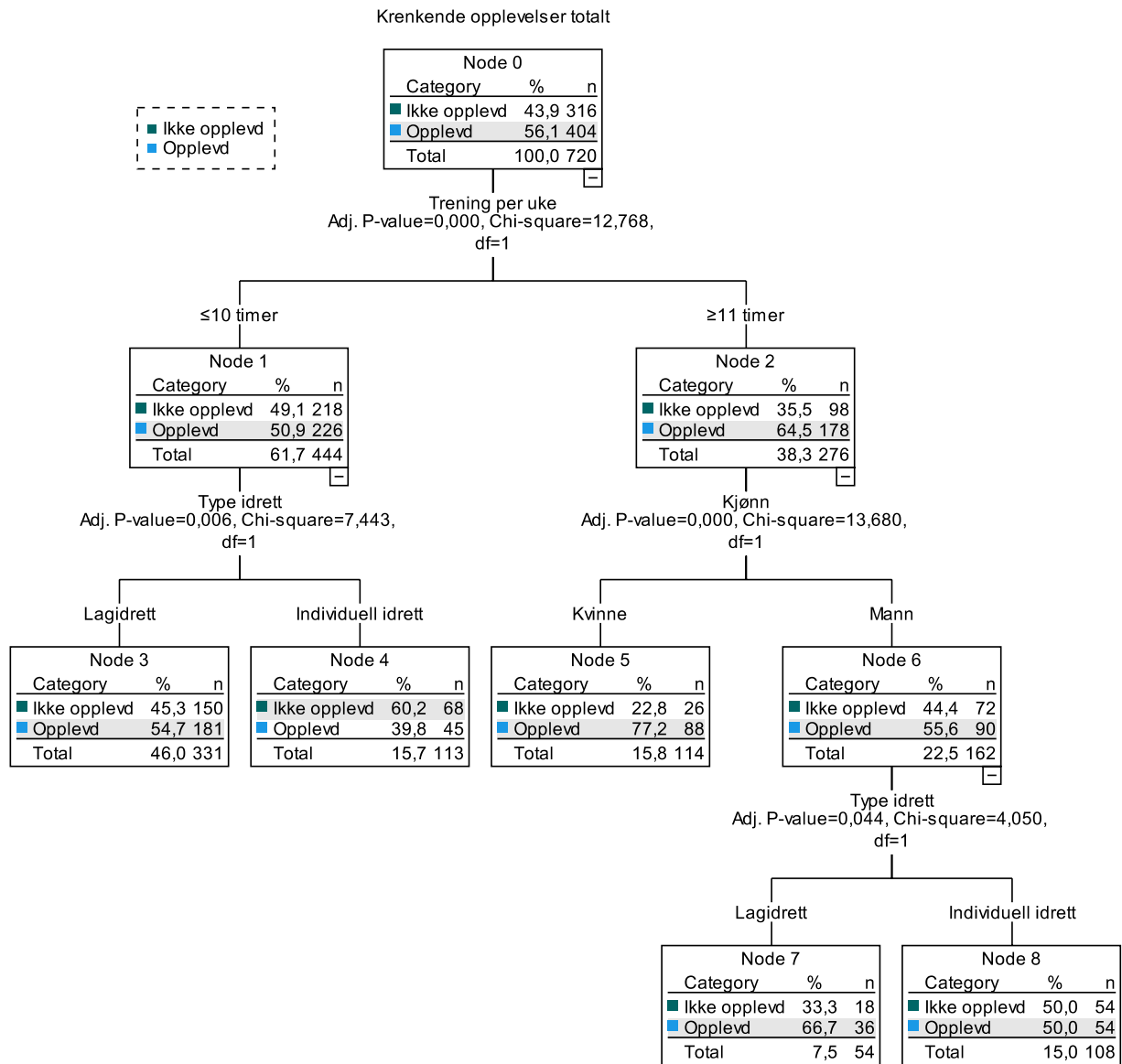
Figur 2. Tre-analyse for fysiske krenkelsler

Vedlegg 3. Tre-analyser, figur 3

Figur 3. Tre-analyse for seksuell trakassering

Vedlegg 3. Tre-analyser, figur 4

Figur 4. Tre-analyse for krenkende opplevelser totalt

Litteraturliste

- Alexander, K., Stafford, A., & Lewis, R. (2011). The experiences of children participating in organized sport in the UK. NSPCC, London. https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/7971883/experiences_children_sport_main_report_wdf85014.pdf
- Amnesty International. (2017). Amnesty Reveals Alarming Impact of Online Abuse Against Women. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>
- Baiocco, R., Pistella, J., Salvati, M., Loverno, S., & Lucidi, F. (2018). Sexual prejudice in sport scale: A new measure. Journal of Homosexuality, 67(4), 489-512. <https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1547560>
- Bermon, S., Adami, P.E., Dahlström, O., Fagher, K., Hautala, J., Ek, A., Anderson, C., Jacobsson, J., Svedin, C.G., & Timpka, T. (2021). Lifetime prevalence of verbal, physical, and sexual abuses in young elite athletics athletes. Frontiers in Sport and Active Living, 3, 657624. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.657624>
- Daignault, I., Deslauriers-Varin, N., Parent, S. (2023). Profiles of teenage athletes' exposure to violence in sport: An analysis of their sport practice, athletic behaviors, and mental health. Journal of Interpersonal Violence, 38(11-12), 7754-7779. <https://doi.org/10.1177/08862605221148216>
- Dale, M.T.G., Aakvaag, H.F., Strøm, I.F., Augusti, E.M. & Skauge, A.D. (2023). Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. https://www.nkvts.no/content/uploads/2023/11/NKVTS_Rapport_1_23_Omfang_vold_overgrep.pdf
- Din utvei (2022). Ulike former for vold. <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>
- Europarådet (u.å.). Start to Talk. [https://www.coe.int/en/web/sport/start-to-talk#{%2237617769%22:\[3\]}](https://www.coe.int/en/web/sport/start-to-talk#{%2237617769%22:[3]})
- Fasting, K., & Sundgot-Borgen, J. (2000). Kvinner, eliteidrett og seksuell trakassering. Norges Idrettsforbund og Olympiske Komite.
- Fasting, K. (2019). ALL IN! Towards gender balance in European sport. Council of Europe. <https://rm.coe.int/analytical-report-of-the-data-collection-campaign-all-in-towards-gende/1680971a71>
- Fasting, K., Brackenridge, C., & Knorre, N. (2010). Performance level and sexual harassment prevalence among female athletes in the Czech Republic. Women in Sport and Physical Activity Journal, 19(1), 26-32. <https://doi.org/10.1123/wspaj.19.1.26>
- Fasting, K., Chroni, S., & Knorre, N. (2014). The experiences of sexual harassment in sport and education among European female sports science students. Sport, Education and Society, 19(2), 115-130. <https://doi.org/10.1080/13573322.2012.660477>
- Fasting, K., & Køber, P. K. (2019). Anbefalt metode for kartlegging av mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret. Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/2820/19-00805.pdf>
- Fasting, K., Køber, P.K., Strand, K.R. (2021). Mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret – resultater fra MOST-undersøkelsen 2020. Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/2836/21-00414.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Fasting, K., Ubisch, S., Strand, K. R. & Hanson, T. (2022). Mobbing og seksuell trakassering ved FB, FD, FFI og FMA. FFI-rapport 22/02662.
- Fitzgerald, L. F., & Cortina, L. M. (2018). Sexual harassment in work organizations: A view from the 21st century. In C. B Travis, J. W. White, A. Rutherford, W. S. Williams, S. L. Cook, & K. F. Wyche (Eds.), *APA handbook of the psychology of women: Perspectives on women's private and public lives* (pp. 215–234). American Psychological Association.
- Fitzgerald, L. F., Gelfand, M. J., & Drasgow, F. (1995). Measuring sexual harassment: Theoretical and psychometric advances. *Basic and applied social psychology*, 17(4), 425–445. https://doi.org/10.1207/s15324834basp1704_2
- Frøyland, L. R., Lid, S., Schwencke, E. O., & Stefansen, K. (2023). Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2023. NOVA/OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3083676/NOVA-Rapport-11-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Frøyland, I. R. & Stefansen, K. (2023). Seksuell vold og seksuell trakassering blant unge. NOVA/OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3110584/Kort-oppsummert-5-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Frøyland, L. R. & Stefansen, K. (2023). Unges utsatthet for digitale seksuelle krenkelser. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(1), 1–18. <https://doi.org/10.18261/ntu.4.1.1>
- Hafstad, G.S. & Augusti, E.M. (2019). Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf
- Hartill, M., Rulofs, B., Lang, M., Vertommen, T., Allroggen, M., Cirera, E., Diketmueller, R., Kampen, J., Kohl, A., Martin, M., Nanu, I., Neeten, M., Sage, D., Stativa, E. (2021). CASES: Child abuse in sport: European Statistics – Project Report. Edge Hill University. https://research.edgehill.ac.uk/ws/portalfiles/portal/50597491/CASES_Project_Report.pdf
- Hartill, M., Rulofs, B., Allroggen, M., Demarbaix, S., Diketmüller, R., Lang, M., ... & Vertommen, T. (2023). Prevalence of interpersonal violence against children in sport in six European countries. *Child Abuse & Neglect*, 146, 106513. <https://doi.org/10.1016/j.chia-bu.2023.106513>
- Hellevik, O. (2016, 27.juni). Kronikk: Lave svarprosjenter fører ikke nødvendigvis til skjeve resultater. *Forskning.no*. <https://www.forskning.no/statistikk-innvandring-kronikk/kronikk-lave-svarprosjenter-forer-ikke-nodvendigvis-til-skjeve-resultater/1167716>
- Hu, L. t., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Jardim, P. S. J., Gaustad, J. V., Langøien, L. J., & Næss, G. E. (2022). Omfang av seksuell trakassering i Norge: en hurtigoversikt. Folkehelseinstituttet. <https://fhi.brage.unit.no/fhi-xmlui/bitstream/handle/11250/3002545/Jardim-2022-Omf.pdf?sequence=1>
- Kerr, G., Wilson, E. & Stirling, A. (2019). Prevalence of Maltreatment Among Current and Former National Team Athletes. In *Partnership with AthletesCAN*. https://athletescan.ca/wp-content/uploads/2014/03/prevalence_of_maltreatment_reporteng.pdf
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). World report on violence and health. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1

- Likestillings- og diskrimineringsloven (2022). Lov om likestilling og forbud mot diskriminering LOV-2017-06-16-5. Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- Lund, I. (2022). Voksne som krenker barn i barnehagen. Barnehage.no. <https://www.barnehage.no/barnehageloven-mobbing-ua/voksne-som-krenker-barn-i-barnehagen/229027>
- Mergaert, L., Arnaut, C., Vertommen, T. & Lang, M. (2016). Study on gender based violence in sport. European Commission. <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/5ba2f2/140221.pdf>
- Norges idrettsforbund (2000). Retningslinjer i forhold til seksuell trakassering i idretten.
- Norges idrettsforbund (2010). Informasjon om og retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten [Brosjyre]. https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/25e0689adbe042beb798e716fca1d119/brosjyre_seksuell-trakassering_norsk_web_red2022.pdf
- Norges idrettsforbund (2021). Etisk og Trygg idrett. https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/ab34d93ae00748d28eb-2687be36add76/rapport_nif_etisk-og-trygg-idrett_2021.pdf
- Norges Idrettsforbund (23.jun, 2021). – Det er viktig at idretten er trygg for alle, uansett hvem man elsker. <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2021/-det-er-viktig-at-idretten-er-trygg-for-alle-uansett-hvem-man-elsker/>
- Norges Idrettsforbund (2022). Felles kamp mot nettmobbing. <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2022/felles-kamp-mot-nettmobbing/>
- Norges Idrettsforbund (2023). Årets viktigste spørreundersøkelse skal skape en tryggere idrett. <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2023/arets-viktigste-sporreundersokelse-skal-skape-en-tryggere-idrett>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). #STOPP. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/stopp/>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). Varsling. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/varsling/>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). Politiattest. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/politiattest/>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). Trygg på trening. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/trygg-pa-trening-med-redd-barna/>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). Trygg idrett. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). Mobbing. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/mobbing/>
- Norges Idrettsforbund (u.å.). Vold og trusler. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/vold-og-trusler/>
- Norsk Helseinformatikk (u.å.). Seksuelle overgrep. <https://nhi.no/forstehjelp/akuttmedisin/diverse/seksuelle-overgrep>
- Nunnally, J., & Bernstein, I. (1994). Psychometric Theory (3. utgave). MacGraw-Hill.
- Ohlert, J., Seidler, C., Rau, T., Rulofs, B., & Allroggen, M. (2018). Sexual violence in organized sport in Germany. German Journal of Exercise and Sport Research, 48(1), 59-68. 10.1007/s12662-017-0485-9
- Ohlert, J., Vertommen, T., Rulofs, B., Rau, T., & Allroggen, M. (2021). Elite athletes' experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. European journal of sport science, 21(4), 604-613. <https://doi.org/10.1080/17461391.2020.1781266>

- Pankowiak, A., Woessner, M. N., Parent, S., Vertommen, T., Eime, R., Spaaij, R., ... & Parker, A. G. (2023). Psychological, physical, and sexual violence against children in Australian community sport: frequency, perpetrator, and victim characteristics. *Journal of interpersonal violence*, 38(3-4), 4338-4365. <https://doi.org/10.1177/0886260522111415>
- Parent, S., Fortier, K., Vaillancourt-Morel, M.P., Lessard, G., Goulet, C., Demers, G., Paradis, H. & Hartill, M. (2019). Development and initial factor validation of the Violence Toward Athletes Questionnaire (VTAQ) in a sample of young athletes. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 42(3), 471-486. <https://doi.org/10.1080/07053436.2019.1682262>
- Parent, S., & Vaillancourt-Morel, M. P. (2021). Magnitude and risk factors for interpersonal violence experienced by Canadian teenagers in the sport context. *Journal of sport and social issues*, 45(6), 528-544. <https://doi.org/10.1177/0193723520973571>
- Raykov, T. (2009). Evaluation of scale reliability for unidimensional measures using latent variable modeling. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 42(3), 223-232. <https://doi.org/10.1177/0748175609344096>
- Redd Barna (u.å.). Trygg på trening med redd barna. <https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/trygg-pa-trening/>
- Semmerud, R.O. og Lunde, H. (2021). Uønskede hendelser i norsk fotball 2020. Norges Fotballforbund. <https://www.fotball.no/contentassets/ced43491234f4694b6034f6061a-bc6d8/uonskede-hendelser-i-norsk-fotball-2020.pdf>
- Stander, V.A. & Thomsen, C.J. (2016). Sexual harassment and assault in the US military: A review of policy and research trends. *Military Medicine*, 181, 20-27. <https://doi.org/10.7205/MILMED-D-15-00336>
- Store Norske Leksikon (u.å.). Fremmedord og lånord, krenkelse. <https://snl.no/search?query=krenkelse>
- Store Norske Leksikon (u.å.). Krenkelse. <https://snl.no/krenkelse>
- Storr, R., Nicholas, L., Robinson, K., & Davies, C. (2022). 'Game to play?': barriers and facilitators to sexuality and gender diverse young people's participation in sport and physical activity. *Sport, Education and Society*, 27(5), 604-617. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1897561>
- Straffeloven (2005). Lov om straff LOV-2005-05-20-28. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>
- Strandbu, Å., Solstad, G. M., Stefansen, K., & Frøyland, L. R. (2023). Seksuell trakassering og andre krenkelser i ungdomsidretten: Forekomst og mønstre i utsatthet. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, (1), 1-17. <https://doi.org/10.18261/ntu.4.1.2>
- Sølvsberg, N., Torstveit, M. K., Rosenvinge, J. H., Pettersen, G., & Sundgot-Borgen, J. (2022). Sexual harassment and abuse among young elite athletes, recreational athletes, and reference students: a prospective study. *Medicine and science in sports and exercise*, 54(11), 1869. 10.1249/MSS.0000000000002972
- Sølvsberg, N., Torstveit, M.K., Mountjoy, M., Rosenvinge, J.H., Pettersen, G., & Sundgot-Borgen, J. (2023). Sexual harassment and abuse; disclosure and awareness of report-and support resources in Norwegian sport-and non-sport high schools: a prospective exploratory study. *Frontiers in psychology*, 14, 1168423. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1168423>
- Ubisch, S., Strand, K.R., Fasting, K. (2023). Mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret – resultater fra en spørreundersøkelse i 2022. Forsvarets Forskningsinstitutt. <http://18.195.19.6/bitstream/handle/20.500.12242/3190/23-01036.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J., ... & Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child abuse & neglect*, 51, 223-236. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.006>
- Vertommen, T., Decuyper, M., Parent, S., Pankowiak, A., & Woessner, M. N. (2022). Interpersonal violence in Belgian sport today: Young athletes report. *International journal of environmental research and public health*, 19(18), 11745. 10.3390/ijerph191811745
- Vrålstad, S. & Wiggen, K.S. (2017). Levekår blant innvandrere i Norge 2016. Statistisk sentralbyrå. https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/2736013/RAPP2017-13_web_rettet.pdf?sequence=1
- Wendelborg, C. (2024). Mobbing på skolen: Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24. NTNU Samfunnsforskning AS. https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/3119489/Wendelborg_Mobbing%20p%c3%a5%20skolen%20Analyse%20av%20Elevunders%c3%b8kelsen%202023%202024_2024.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Wilson, E., Kerr, G., Stirling, A., & Buono, S. (2022). Prevalence of maltreatment among Canadian national team athletes. *Journal of interpersonal violence*, 37(21-22), NP19857-NP19879. <https://doi.org/10.1177/08862605211045096>

Biografi – forfatterne

Kari Fasting er professor emerita ved Institutt for Idrett og Samfunnsvitenskap på Norges idrettshøgskole (NIH). Hun var idrettshøgskolens første rektor (1989-1994), og har vært president og er æresmedlem i den internasjonale organisasjonen for idrettssosiologi (ISSA). Hennes forskningsområde har vært knyttet til likestilling i idretten, med fokus på opplevelse og forebygging av seksuell trakassering. På dette området har hun vært engasjert som rådgiver for blant annet IOC, NIF, UNICEF, EU og Europarådet. Hun har bakgrunn i friidrett som landslagsutøver og styremedlem i NFIF på 1960-70 tallet. I 2022 fikk Kari Fasting tildelt IOC Women and Sport Award for Europa, og i 2023 mottok hun St. Olavs Orden, Ridder av 1. klasse fra H. M. Kong Harald V for sin innsats for likestilling og menneskeverd i idretten.

Nina Sølvberg jobber som forsker på Institutt for idrettsmedisinske fag og Institutt for idrett og samfunnsvitenskap på Norges idrettshøgskole (NIH). Hun har en Ph.D. i idrettsvitenskap fra Institutt for idrettsmedisinske fag ved NIH om seksuell trakassering og overgrep blant elever på toppidrettsgymnas og ordinære videregående skoler i Norge. Andre primære forsknings- og interesseområder er spiseforstyrrelser, mental helse og kvinnehelse. Nina har idrettsbakgrunn som landslagsutøver i gymnastikkhjul, trener i turn og gymnastikkhjul, og er medlem av arbeidskomiteen til gymnastikkhjul i Norges gymnastikk- og turnforbund.

Siv Gjesdal er førsteamanuensis i idrettspsykologi ved Institutt for Idrett og Samfunnsvitenskap ved Norges Idrettshøgskole, hvor hun underviser på trenerstudiet. Forskningsinteressen hennes er bred, og omhandler aspekter som motivasjon, trivsel, idrettsungdomsskoler og fotball. Hun har også erfaring som trener i barne- og ungdomsidretten.

Det overordnede målet med prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten», var å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot, og håndtering av, ulike typer krenkelser (psykiske, fysiske og seksuelle) i organisert idrett. Spørsmål som besvares i undersøkelsen er; hva er omfanget av slike krenkelser, hvem har opplevd, hvem har utført de, hvor har de skjedd, samt hvor mange og hvem er det som har rapportert om slike hendelser siste året. Totalt 1261 deltakere i alderen 18-30 år som var medlem av et idrettslag, trukket fra NIFs medlemsregister, besvarte et elektronisk spørreskjema.

NORGES IDRETTSFORBUND OG OLYMPISKE OG PARALYMPISKE KOMITÉ

Postadresse
Postboks 5000
0840 Oslo

Besøksadresse
Sognsveien 73
0855 Oslo

tlf +47 21 02 90 00
e-post nif-post@idrettsforbundet.no
www.idrettsforbundet.no
org.nr. 947 975 072 mva